

T.C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

PEYAMİ SAFA'NIN ROMANLARINDA RUHSAL VE BEDENSEL
HASTALIKLAR

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Merve TOPRAK

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Alphan Yusuf AKGÜL

İstanbul
2017

T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**PEYAMİ SAFA'NIN ROMANLARINDA RUHSAL VE
BEDENSEL HASTALIKLAR**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Merve TOPRAK

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Alphan Yusuf AKGÜL

İSTANBUL
2017

T. C.

**İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda 010114YL05 numaralı Merve TOPRAK'ın hazırladığı "*Peyami Safa'nın Romanlarında Ruhsal ve Bedensel Hastalıklar*" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 27/12/2017 günü (11:00 –12:00) saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Alphan Yusuf AKGÜL
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Emel KEFELİ
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Prof. Dr. Baki ASİLTÜRK
Marmara Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Merve TOPRAK

27 / 12 / 2017

ÖZ

Peyami Safa'nın romanlarında ruhsal ve bedensel hastalıklar arasındaki ilişki sıklıkla işlenir. Bu romanlarda bedensel rahatsızlıklar, ruhsal; ruhsal rahatsızlıklar ise bedensel kaynaklı olabilir. Böylelikle Safa, psikoloji ve tıp bilgisini birleştirerek özgün karakterler ortaya koymayı başarır. Romancı, *Bir Akşamdı, Şimşek, Yalnızız, Sözde Kızlar* ve *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* başlıklı eserlerinde, ruhsal gerilim ile fiziksel rahatsızlık arasındaki etkileşime yoğun bir şekilde yer vermiştir. Bu nedenle tezde bu romanlara odaklanılmış ve her bir romanın psikolojik örgüsü ile fiziksel rahatsızlıklar arasındaki bağıntılar somut bir şekilde ortaya konmuştur. Bu bağıntılar ortaya konurken psikanalitik kuram esas alınmış, fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklar arasındaki ilişki bu disiplin çerçevesinde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: ruh, beden, hastalık, iç dünya, dış dünya, psikanaliz

ABSTRACT

The relationship between the physical and mental illnesses is usually mentioned in the novels of Peyami Safa. In his works, the physical illnesses could be of psychological or the psychological be of physical origin. This way Safa achieves to present unique characters by combining the sciences of psychology and medicine. Among his novels, the interaction between the psychological stresses and physical illnesses are frequently issued in romancı, *Bir Akşamdı*, *Şimşek*, *Yalnızız*, *Sözde Kızlar* and *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*. Therefore, these novels are the focus of this thesis in which they are analyzed by exploring the relationship between the psychological plot and physical illnesses in each story line by using the psychoanalytic theory as a framework. As a result, substantial relationship is found and presented.

Key Words: soul, body, illness, inner world, outer world, psychoanalysis

ÖNSÖZ

Peyami Safa çalışmaya karar verdiğimde danışman hocam Alphan Akgül, benden romanlardaki ortak noktaları bulmamı istedi. Romanları okuduğumda hastalıkların yazarın hemen bütün romanlarında yer aldığını, tezimde incelemiş olduklarımda ise daha büyük yer teşkil ettiğini fark ettim. Bu romanlarda dikkatimi çeken diğer husus ise karakterlerin başlarına olumsuz, üzüntü verici bir hadise gelmesinin ardından bedenlerinde bir rahatsızlık veya hastalık meydana gelmesiydi. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nda da bunun tersi bir durumu yani bedensel hastalığın kahramanın psikolojisine olumsuz etti ettiği görülür. Bu verilerden yola çıkarak Peyami Safa'nın *Bir Akşamdı, Şimşek, Yalnızız* ve *Sözde Kızlar* romanlarında ruhun bedene; *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* romanında beden ruha etkisini, hastalık ve rahatsızlık ilişkisi açısından inceledik.

Bunun üzerine öncelikle romanlardaki ruhsal ve bedensel hastalıkların dökümünü yaptık. Hemen ardından bu hastalık ve rahatsızlıkların sebeplerini ortaya koymaya çalıştık. Safa'nın gerek yazılarında gerekse *Yalnızız*'da Samim karakteri vasıtasıyla aktardığı hastalık hakkındaki düşünceleri, onun romanlarından elde ettiğimiz bulgularımızı desteklediğini gördük. Çalışmamızda ruhsal rahatsızlıkların bedensel hastalığa, bedensel hastalığın ruhsal rahatsızlıklara etkisini ortaya koymaya çalıştık.

Peyami Safa'nın romanlarını inceleme nedenime gelince; bana edebiyatı sevdiren romancı olması nedeniyle Safa'nın yeri bende özeldir. Bu çalışma sayesinde okuyamadığım romanlarını okudum ve okumuş olduklarımı da tekrar tekrar okuma fırsatını yakaladım. Böylece kendisine olan hayranlığım katlanarak arttı. Romanlarının sürükleyici olay örgüsü, üslubu, Türkçeyi ve kullandığı kelimeleri yerli yerinde ve özenle seçmesi, muzip ironileri, kadınları en az kadınlar kadar iyi tanınması ve bu sayede kadınlara mahsus detayları yansıtabilmesi, kimi zaman hassas ve hasta bir çocuğu, kimi zaman madden ve manen güçlü bir erkeği okuyucuya bütün incelikleriyle ve kusursuz bir biçimde sunan zekâsı beni kendisine hayran bıraktı.

Romanlar çok eğlenceliydi ancak uzun ve yorucu, bir o kadar de eğitici bir tez dönemi geçirdim. Okumam gereken kitaplar arasında yazarın bütün romanları, makaleleri, Safa ve eserleri hakkında yapılan çalışmaların yanında hastalıklar ve psikanaliz ile ilgili kitaplar, psikoloji kitapları ve psikoloji sözlükleri yer aldı. Bu

nedence bir yıl boyunca okuma aşamasını bitirip yazma aşamasına geçemedim. Tez konumun psikoloji ile ilgisi gereği onlarca psikoloji kitabı incelemek durumunda kaldım. Bunun sonucunda roman türünün psikoloji ile ne kadar yakın ilişki içerisinde olduğunu fark ettim.

Tezden her bunaldığımda, çalışmanın gidişatından ümitsiz olduğumda; mütebessim yüzü, sabrı ve olumlu eleştirileri ile her daim bizleri motive eden çok sevgili danışman hocam Alphan Akgül'e, fikir ve yardımlarını benden esirgemeyen ablam Nurcan Toprak ve ağabeyim Murat Toprak'a, tezin her aşamasında stresime ortak olan ve bana moral aşılayan canım anneme, kıymetli aileme, bu dönemi keyifli kılan arkadaşlarım Ayşe Sibel Şahin, Sibel Çavuşoğlu, Ayşe Güler, Melike Çağırıcı, Tuba Tatar ve Emine Arslan'a, çalışmam boyunca yararlandığım İSAM Kütüphanesi'nin çalışanlarına teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
BEYAN	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR	ix
TABLolar.....	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
PEYAMİ SAFA’NIN ROMANLARINDA PSİKOLOJİK RAHATSIZLIKLARIN BEDENE ETKİSİ	11
1. 1. Ruhun Buhranı Bedenin Acısı: <i>Bir Akşamdı</i>	13
1. 2. Verem Eden Şüphe: <i>Şimşek</i>	25
1. 3. Ruhun İsyanı Hastalık: <i>Yalnızız</i>	44
1. 4. Çaresizliğin Çaresi İntihar: <i>Sözde Kızlar</i>	63
İKİNCİ BÖLÜM	
PEYAMİ SAFA’NIN <i>DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU</i> ROMANINDA BEDENİN PSİKOLOJİYE ETKİSİ	75
2. 1. <i>Dokuzuncu Hariciye Koğuşu</i> ’ndaki Hasta Bacağın Psikolojisi	76
2. 1. 1. Romandaki Psikolojik Rahatsızlıkların Bedensel Kaynağı.....	82
SONUÇ	119
KAYNAKLAR.....	123
ÖZGEÇMİŞ	127

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
çev.	çeviren
ed.	editör
s.	sayfa
t.y.	basım tarihi yok
ve diğer.	ve diğerleri
vb./vs.	ve benzeri / vesaire
bkz	bakınız

TABLOLAR

Romanlardaki Hastalık ve Rahatsızlıklar ile Psikolojik Kaynakları

Tablo 1

Bir Akşamdı

Meliha'nın Babası	Verem; ölür	Eşinin hafifmeşrepliği ve kızının evden kaçışına üzüntüden
Meliha	Sinir krizi, titreme, bayılma, sadistçe ve mazoşistçe dürtüler, fenalaşma, sinir buhranı, <i>ispazmoz</i> , sinir nöbeti, kıskançlık krizi, vicdani anksiyete	Evini terk etme pişmanlığı, eşinin ve diğer erkeklerin onu aldatması ve babasının ve Sermet'in ölümüne sebep olmaktan
Meliha'nın annesi	Öksürük nöbeti	Kızının kaçması ve eşinin ölümü sebebiyle
Sermet	Sinirleri bozuk, delice, <i>paralizi jeneral</i> (frengi'nin evresi); ölür	Babasının intiharı ve Meliha'nın kendisini terk etmesi sonucu
Kâmil	Başına kan dolma, kıpkırmızı olma	Bert'i ve oğlunu görünce
Bert	Nefes alamama, titreme, sararma	Kâmil'i görünce

Tablo 2

Şimşek

Müfid	Verem, yaygın anksiyete, bipolar bozukluk, paranoid kişilik bozukluğu, distimik rahatsızlık, titreme, buhran, bunalma, ruhi azap, bitkinlik, nöbet, ateş, uykusuzluk, baş dönmesi ve ağrısı, göz kararması, kalp çarpıntısı ve sıkışması, mide rahatsızlığı, göğüs tıkanması, fenalaşma, başına kan toplanması, ağızdan kan boşanması, hezeyan, sadist duygular	Eşi Pervin tarafından aldatıldığı şüphesi, kuşkuculuk, kıskançlık, özlem, üzüntü ve facia beklemek vehminden
Pervin	Histerik, <i>broca</i> afazisi, aklını oynatma, sinir krizi, sinir buhranı, sadizm, mazoşizm, iştahsızlık, ağızdan kan gelme, kalp çarpıntısı	Kocasının şüphe, kıskançlıkları ve hastalığı ile vicdan azabı, özlem ve kinden
Samiye	Aşk hastası	Sekiz senedir kendisini terk eden adama aşkından

Tablo 3***Yalnızız***

Mefharet	Tansiyon hastası, el titremesi, yüzüne kan oturma, baş ağrısı	Kızının hamile olduğu düşüncesiyle
Aydın	Sürmenaj (zihin yorgunluğu), baş ağrısı, iştahsızlık, haykırma, kıvrınma	Çok ders çalışma ve stresten
Selmin	Mide bulantısı, sararma	Aydın'ın hastalığına üzüntüden
Samim	Stres, uyku bozukluğu, başında ağırlık, baş dönmesi, ağrı, yanma, sararma, göz kararması, <i>defaillance</i> (baygınlık, bitkinlik), zonklama, fenalaşma	Meral'in yalan söylemesi, Meral'in ve Necile'nin ölümü üzerine
Feriha'nın annesi	Ölecek hâle gelme	Feriha'nın evden kaçmasıyla kederinden
Nail Bey	Üremiyen tansiyon, baş dönmesi, fenalaşma, ağırlık	Haram para yemekten, kızı Meral'in tavırlarına içermekten
Meral	Kalp çarpıntısı, titreme, baş dönmesi, mide rahatsızlığı, otofobi (yalnızlık korkusu)	Baba ve ağabey korkusu, Samim'i aldattığı için, babasına ve ağabeyine karşı suçluluk duyduğundan
Necile	Fenalaşma, spazm; ölür	Kızı Meral ile eski sevgilisi Samim arasında ilişki olduğu şüphesi ve Meral'in ölümünden dolayı
Renginaz	Sinir bozukluğu, yüz kızarması, titreme	Meral'in ölümünü sezerek

Tablo 4
Sözde Kızlar

Mebrure	Titreme, kalp çarpıntısı, ateş, kriz, çıldırarak gibi olma	Babasını bulamamanın üzüntüsü, sonrasında bulmanın sevinci, heyecan, çaresizlik, merak ve saadetten
Belma	Frengi (Behiç'ten bulaşır), titreme, baş ağrısı, intihar (süblime içer)	Behiç'e olan nefretinden rahatsızlanır, frengi hastalığı üzüntü ve bakımsızlıktan ilerler. İyileşemeyeceği düşüncesi, pişmanlık ve üzüntüden intihar eder.
Behiç	Frengi, migren, donup kalma	Mebrure'nin köşkte bulunmamasından, Belma'nın yazdığı ihbar mektubunu öğrenerek
Belma ve Behiç'in çocuğu	Frengi (Behiç'ten bulaşır); Behiç diri diri gömer.	
Salih	Çıldırarak tımarhaneye kaldırılır	Behiç'e olan öfkesinden
Fahri	Titreme	Üzüntü ve heyecandan

Tablo 5
Dokuzuncu Hariciye Koğuşu

Başkahraman (isimsiz hasta çocuk)	Bacağında iltihap oluşturan bilinmeyen bir hastalık (kemik veremi teşhisi konuluyor.)	Hastalığının sebebi bilinmemektedir. Hastalığına bağlı kaygı, korku ve ümitsizlikler, ruh hâline yansıdığı için bacağındaki hastalığın ilerlemesine neden olur.
Nüzhet'in babası (Paşa)	Felç	Sebebi bilinmiyor.

GİRİŞ

Tezimizin konusu Peyami Safa'nın romanlarında yer alan fiziksel rahatsızlıklarla psikolojik rahatsızlıklar arasındaki ilişkidir. Biz bu çalışmada yazarın *Bir Akşamdı, Şimşek, Yalnızız, Sözde Kızlar* ve *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* adlı romanlarını inceleyeceğiz. Safa'nın bütün romanları içerisinde bu romanları seçme sebebimiz hem fiziksel hem de psikolojik hastalıkların yoğun olarak bu eserlerde yer almasından hem de birbirleriyle etkileşim içerisinde olmasından kaynaklanmaktadır. Çalışmamızı psikolojik rahatsızlıkların bedene etkisi ve bedensel rahatsızlıkların psikolojiye etkisi olarak iki bölüme ayırdık.

Peyami Safa'nın romanları incelendiğinde, hastalıkların önemli bir yer tuttuğu ve eserin gidişatına yön veren, eseri şekillendiren temel unsur olduğu görülür. *Bir Akşamdı, Şimşek, Yalnızız* ve *Sözde Kızlar* adlı romanlarda yer alan fiziksel hastalıkların altında yatan nedenlerin psikolojik rahatsızlık kaynaklı olduğunu, neredeyse bütün hastalıkların ruhsal/psikolojik bir sebebe bağlı olduğunu fark ettik. *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* romanında ise bu durumun tam tersini, bedensel hastalığın kahramanın psikolojisini olumsuz etkilediğini gördük. Bunun üzerine çalışmamızda *Bir Akşamdı, Şimşek, Yalnızız* ve *Sözde Kızlar* romanlarında psikolojik rahatsızlıkların fizyolojiye etkisini; *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* romanında bedensel hastalığın psikolojik rahatsızlıklara etkisini; açıklayarak kanıtlamaya karar verdik. Peyami Safa'nın bütün romanları içerisinde yukarıda zikrettiğimiz romanlara yer vermemizin sebebi, bu romanlarda hastalığın ana motif olarak yer almasındandır.

Peyami Safa'nın romanları üzerine yapılmış çalışmaları incelediğimizde ise romanlardaki hastalıklara değinen yazarların neredeyse tamamına yakınının bedensel hastalıkların doğrudan ya da dolaylı bir biçimde ruhsal/psikolojik kaynaklı olduğunu ifade ettiklerine şahit olduk. Yazarın bizzat kendisi de kahramanlarına, bütün hastalıkların psikolojik kaynaklı olduğunu söyler. Bunlardan en belirgin olanı, *Yalnızız*'daki Samim'in sözleridir. Bunun üzerine doğru yolda olduğumuza karar vererek bu iddiamızı kanıtlamak yönünde çalışmaya başladık.

Tezimize yazarın romanlarındaki hastalıkları tespit ederek başladık. Karakterlerin karşı karşıya kaldıkları hastalıkları tek tek ele alıp bu hastalıkların altında

yatan psikolojik nedenleri anlamaya çalıştık. Elbette bütün romanlarda yer alan hastalıkların tamamı için psikolojik kaynaklıdır diyemeyiz; fakat kahir ekseriyeti için bu durum söz konusudur. Yine psikolojik kökenli olduğunu düşündüğümüz hastalıklarda psikolojik bir nedene dayanmayabilir. Bizim burada yapmaya çalıştığımız genel olarak bu bedensel hastalıkların ruhsal kaynaklı olduğu düşüncemizi, sebepleriyle ispatlamaya çalışmaktır.

Susan Sontag, kitabında ele aldığı hastalıkları bir metafor olarak yorumlar ve hastalığın ruhbilimsel olarak açıklanabileceğini söyler. Psikolojinin hastalıklar üzerindeki etkisine değinerek örnekler verir. Stendhal'ın *Armance*'sinde anne, oğlunun hastalığını hızlandıracağı korkusuyla “verem” adını ağzına almaz. Ona göre kanser sözcüğünün telaffuzu bile hastaları ölüme sürükler.¹ Veremin metaforunu “romantik ıstırap” olarak ifade ederken, bu hastalığın psikolojik kökenli olduğunu, vereme yakalanan kişinin romantik olması gerektiği kanısıyla dile getirir.² Sontag, kitabında ayrıca Kafka'nın “Benim ruhum hasta, akciğer hastalığı bu ruhsal bozukluğun yalnızca bir taşkınlığı”³ sözlerine yer verir. Katherine Mansfield ise akciğerindeki rahatsızlığın sebebinin ruhsal kaynaklı olduğunu düşünerek tedavisini yarım bırakır.⁴ Yine on altıncı yüzyıl İngiltere'sinde mutlu insanların vebaya yakalanmayacağı inancı yaygındır.⁵

Küçük yaşlardan itibaren hastalıkla tanışan ve yaşamı boyunca birçok hastalık ile mücadele eden Safa, babasını çocukken kaybeder, oğlu Merve ise sarılıktan ölür. Peyami boğaz illetine tutulur, sesi giderek kısılır.⁶ “Hastalığım beni psikoloji tecessüsü ile doldurdu”⁷ diyen yazarın eserlerinde hastalıklara yer vermesini, Canan Sevinç şu şekilde açıklar:

Yazarın romanlarında geçen; verem, menenjit, frengi, üremi, kalp krizi gibi fizyolojik; histeri, delirme korkusu, çıldırma, şüphe, tereddüt gibi psikolojik hastalıkların kaynağını, öncelikle, kendi hayatında aramak gerekir. Şöyle ki, yazar henüz iki yaşındayken yaşadığı kayıpların,

---

¹ Susan Sontag, *Bir Metafor Olarak Hastalık*, çev. İsmail Murat, İstanbul: Bilim/Felsefe/Sanat Yayınları, 1988, s. 10.

² Sontag, *Hastalık*, s. 34.

³ Sontag, *Hastalık*, s. 59.

⁴ Sontag, *Hastalık*, s. 52.

⁵ Sontag, *Hastalık*, s. 60.

⁶ Nevzat Köseoğlu, *Peyami Bey: Hayatı ve Düşünce Dünyası*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2011, s. 126.

⁷ Köseoğlu, *Peyami Bey*, s. 51.

kendisine bir “facia atmosferi” hazırladığını, bunun da eserlerine psikolojik bir alt yapı teşkil ettiğini belirtir.⁸

“A’dan Z’ye kadar bütün hastalıklar bende var”⁹ diyen Safa, bir yandan kendi hastalıklarıyla uğraşırken bir yandan da eşinin hastalığının tedavisini araştırmaktadır. Eşi Nebahat Hanım’ın sebebi psikolojik, sonucu nörolojik bir felç geçirmesi¹⁰ ile Safa, tıp dergilerini takip eder, yeni tedavi yöntemlerini araştırır. Bu merak ve araştırmalar onda derin bir tıp bilgisi oluşturur. Canan Sevinç, Peyami Safa’nın yakın dostu psikiyatr Prof. Dr. Ayhan Songar’dan şu bilgileri aktarır:

Amatörlüğü olmayan tek mesleğin tıp, bunun tek istisnasının da Peyami Safa olduğunu söyleyerek ondaki tıp bilgisine özellikle dikkati çeker. “O gerçekten tıp ilimlerini derinlemesine bilen, okuyan, yazan ve büyük bir salâhiyetle tartışan bir insandı.” diyen Songar, Safa’nın, nöroloji ve psikiyatri dallarına vakıf olduğunu, kütüphanesinde bu konuda yazılmış çok sayıda kitap olduğunu da belirtir.¹¹

Hastalıklarla hayatının her döneminde karşı karşıya kalan ve boğuşan yazarın, romanlarında hastalıklara yer vermemesi düşünülemezdir. Mustafa Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar* isimli kitabında Safa’nın şu sözlerine yer verir:

Romanın mevzuu insandır. Ben onun ruhunu olduğu kadar vücudunu da tanımak zorunda idim. İnsan ruhu buhran anlarında, kendini, bize daha çok verdiği gibi, insanın vücudu da hastalıklarda kendini bize sezdirir. Belki böyle düşündüğüm için romanlarımda ruh ve beden hastalıklarına sık sık rastlanır.¹²

Safa’nın hastalıklarla ilgili düşüncelerine baktığımızda ise bizimle aynı kanaatte olduğunu görmekteyiz. Bu düşüncelerini en belirgin olarak *Yalnızız*’da ifade eder. Bilâl Uysal, Safa’nın hastalık hakkındaki görüşlerine ve *Yalnızız* romanındaki hastalıkların psikolojik sebebe dayandırıldığını şöyle ifade eder:

---

⁸ Canan Sevinç, “Peyami Safa’nın Romanlarında Metafor Olarak Hastalık,” *Hece: Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa*, Peyami Safa Özel Sayısı, 217 (2015): 94.

⁹ Köseoğlu, Peyami Bey, s. 92.

¹⁰ Ali Aköz, “Yoksun Bir Adam: Peyami...” *Hece: Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa*, Peyami Safa Özel Sayısı, 217 (2015): 59.

¹¹ Sevinç, “Metafor Olarak Hastalık,” s. 96.

¹² Mustafa Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar: 50 Sanatçı: Biyografi, Röportaj*, İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kağıtçılık, 1960, s. 172-173.

Bütün hastalıkların asıl nedeni psikolojiktir.

Peyami Safa, bütün rahatsızlıkların psikolojik kökenli olduğuna inanır. Fiziki kökenli gözükten hastalıkların dahi derinlemesine incelenince altından psikolojik durumların çıkacağına kendisini inandırmıştır. “mikrobun hastalığı vücuda getirebilmesi için vücutta kendine müsait bir zemin bulması lazım değil mi? Bu zemini sinir sistemi vasıtasıyla ruh hazırlar. İsyan oradan vücuda geçmiştir.” Yani *Yalnızız*’da başkahraman Samim’in yeğeni Aydın’ın rahatsızlığı nihayetinde psikolojik bir rahatsızlığa dayandırılır. “Aydın, inşallah değildir, menenjit olmuşsa, muhakkak ki bu, çalıştığı derse karşı duyduğu isyanın, sinir sistemi yoluyla, uzviyete sirayetinin neticesidir.” Hatta intihar psikolojik bir vaka olmasına ve Meral intihardan ölmüş olmasına rağmen, yazar faraziye yaparak eğer yaşasaydı ölümü yine de psikolojik bir nedenden olacaktı demektedir: “Eğer Meral kendini öldürmek istemeseydi, bir ay veya on beş sene sonra hastalanabilirdi. Nevrasteni, verem, safra kesesi iltihabı veya kanser, ne olursa olsun, bu hastalığın kökü şuurl altında saklanan günah kompleksi olacaktı.” Hülasa Peyami Safa, hastalıkların yüzeysel yapıda her ne kadar fiziki bir nedeni olsa da derin yapıdan bakınca asıl nedeninin psikolojik olduğunu düşünmektedir.¹³

Yalnızız’ın karakterinden biri olan Aydın, matematik dersinden ikmale kalır, çok çalışmaktan zihin yorgunluğu yaşar, şiddetli bir baş ağrısı geçirerek sürmenaj olarak adlandırılan zihin yorgunluğu hastalığına tutulur. Aydın’ın bu hastalığa yakalanmasına stres ve sıkıntının neden olduğu romanda ifade edilmiştir. Yazarın romandaki karakterlerden biri olan Besim’e söylediği hastalıklarla ilgili şu sözleri dikkate değerdir: “Septisemi, verem, kanser bunlar hep boş lakırdıdır. İnsanı yalnız bir illet öldürür: sıkıntı. Öteki hastalıklar bunun vücuttaki çeşitli görünüşleridir.”¹⁴

Simeranya’da ayrı bir tıp ilmi ve teknik şubesi yoktur: “Simeranya’da asıl mesele, hasta ile hastalığın arasındaki zıtlaşmayı ortadan kaldırmaktır. Bütün tedavilerin esası budur. Bizim şimdiki dünyamızda iki nazariye ve tatbikatı vardır ki, Simeranya’da yarınki dünya hâkimliğinin esaslarını vücuda getirmiştir. Bu nazariyelerden birine göre, istisnasız bir hastalık, uzviyetin, kendi işleyişine zıt tesirlere karşı bir “*hyperreaction*”udur, vücudun öfkelenmesidir, isyanıdır. İkinci bir nazariyeye göre, -ki bu daha meşhurdur, İsviçre’de Tournier’in nazariyesidir, -birçok hastalıkların sebebini hastanın vücudundan evvel

¹³ Bilâl Uysal, “Psikolojik Roman ve Peyami Safa’nın Romancılığı,” *Hece: Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa*, Peyami Safa Özel Sayısı, 217 (2015): 119-120.

¹⁴ Peyami Safa, *Yalnızız*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1999, s. 58.

hayatında aramak lâzımdır. Yani hastalık, çok defa kaderin aksiliklerine karşı ruhun ve peşinden vücudun isyanıdır.”¹⁵

Simeranya’da her türlü hastalığın âmilini evvela hastanın hayatında ve ruhunda ararlar. Çok defa da hiçbir çaresi olmayan talihsizliklerden, hayat aksiliklerinden birini bulurlar. İşte o zaman, hastayı kaderinin aksiliklerine intibak ettirecek bir ruh tedavisi başlar ve mucizesini verir.¹⁶

Aydın’ın hastalığına üzülen Selmin’e dayısı bir gül verir ve bu gülün karşısına geçerek zihnini boşaltmasını, başka hiçbir tarafa bakmadan, hiçbir şey düşünmeden güle bakmasını, bu şekilde ferahlayacağını, içine bahtiyarlık dolacağını söyler. Bu şekilde ruhu ve psikolojiyi rahatlatarak sıkıntıdan, hastalıklardan kurtulma yöntemleri Safa’nın diğer romanlarında da karşımıza çıkar. Kişinin kendi kendine uyguladığı telkin olarak adlandırdığı bu yöntemle ruhu arındırarak şifaya kavuşturmanın mümkün olduğunu karakterleri vasıtası ile dile getirir. *Matmazel Noraliya’nın Koltuğu*’nda da buna benzer bir olay görürüz:

Ferit sokakta bir sinir krizi geçirmeye başladığını sezince Kapalı Çarşı’da bir muhallebiciye girer oturur ve bir bardak su ile ilacını alır. Sakallı bir ihtiyar vardır muhallebicide. Ferit çıkarken ihtiyar ona, sıkıntıda olduğu zaman bu hapları alacağı yerde nefesini alıp yüreğinden ‘Allahım’ diyerek nefesini birden koyuvermesini tavsiye eder. Allah’a falan inanmaz Ferit, ama karışık bir ruh hali içinde, biraz da ihtiyarı menün etmek için dediğini yapar. Birden kriz geçer ve büyük bir ferahlık duyar. Şaşırır, ama hemen arkasından olayı aklın kabul edebileceği bir şekilde açıklamaya çalışır: Belli ki ilacın tesiri sandığında daha erken başlamıştır ya da Ferit aradan geçen zamanı yanlış tahmin etmiştir.¹⁷

Peyami Safa, eserlerindeki kahramanlarını önce olumsuz bir olayla karşı karşıya bırakarak psikolojik bir buhran veya sıkıntı yaşatır. Hemen ardından da kahramanlar bedensel bir rahatsızlık geçirirler. Yukarıdaki açıklamada da görüldüğü gibi kendisi de hastalıkların nedeninin psikolojik kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle romanlarındaki hastalıkları kasten yahut bilmeyerek ruhsal bir nedene dayandırmaktadır. “Peyami Safa’nın romanlarındaki hastalıklı bireyler aynı zamanda ciddi ruhsal sorunlarla da mücadele içindedirler. Yaşam içindeki sorunlar bedene

¹⁵ Necmettin Hacıeminoğlu, *Edebiyat Tahlilleri*, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2004, s.155-156

¹⁶ Safa, *Yalnızız*, s. 63.

¹⁷ Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2008, s. 247.

yansır.”¹⁸ “*Selma ve Gölgesi* hasta ruhlu bir kadının dramı” dır.¹⁹ *Bir Akşamdı* romanının başkahramanı Meliha tekdüze yaşamaktan sıkılmış, değişiklik arayan bir genç kızdır. Bu roman boyunca Meliha’nın krizlerini görmekteyiz. Başlangıçta can sıkıntısından, babasının öksürüklerinden, annesinin şarkılarını dinlemekten kriz geçiren Meliha, evden kaçtıktan sonra da ailesini üzdüğü ve kocasının onu aldattığını öğrendiği için krizler geçirir. Babası da kızının evden kaçmasından kısa bir süre sonra üzüntüden ölür. Meliha karşılaştığı ve görüşmeye başladığı ilkokul arkadaşı Sermet Bey’le ilişkisini kesince Sermet Bey kederinden rahatsızlanarak ölür. *Şimşek* romanında Müfid, karısının kendisini dayısı ile aldattığından şüphe duymaktadır; bundan dolayı dayısı ile birlikte aynı evde kalmak istemez. Köşkten karısı ile kavga ederek ayrılır, daha sonra üzüntüden verem olur. Roman boyunca da karısından her şüphe duyduğunda bir rahatsızlık geçirerek hastalanır. *Canan* romanında eşi ile arası açılan Bedia hastalanarak yatağa düşer. “Bedia’yı hastalıktan kurtarmak için önce ruhunu kurtarmak lazım”²⁰ sözü de onun hastalığının sebebinin psikolojik olduğunu göstermektedir. *Biz İnsanlar*’da Orhan sevdiği kız hastalanınca yorgunluk ve üzüntüden hastalanır, dengesini kaybederek merdivenlerden yuvarlanır ve hayatını kaybeder. *Sözde Kızlar*’da frengi hastalığı hariç bütün rahatsızlıklar psikolojik bir nedene dayanmaktadır.

Peyami Safa’nın romanlarına bakıldığında hastalıkların ne kadar yoğun işlendiği, *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*’nda ise eserin bütününde hâkim unsur olduğu dikkati çeker. “Bu romanda, hasta gencin tüm yaşamını etkilemesi açısından “hastalık”, romanın görünmeyen kahramanı durumundadır.”²¹ Romanındakinden farklı olarak Peyami Safa’nın bacağı değil kolu iltihaplanmıştır. Şüphesiz hayatı ile romanı arasındaki tek fark bu değildir. Bu romanda kahramanın bacağının iltihaplanmasının nedeni psikolojik kaynaklı değildir. Fakat bu hastalık ve bacağı kaybetme korkusu onun ruh hâlini derinden etkileyerek kahramanı karamsar, ümitsiz ve melankolik bir hâle sokar.

Bu romanda hasta çocuğun tedavi sürecinde, hastaneye gidiş gelişleri arasında hissettikleri, çevresini ve insanları hasta bir çocuğun hassasiyetiyle, hasta bir bakış açısı

---

¹⁸ Beyhan Kanter, “Peyami Safa’nın Romanlarında Beden İmgesi”, *Peyami Safa*, ed. Beşir Ayvazoğlu, Selçuk Karakılıç, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2015, 257.

¹⁹ Köseoğlu, *Peyami Bey*, s. 73.

²⁰ Kanter, “Peyami Safa’nın Romanlarında Beden İmgesi”, s. 258.

²¹ Sevinç, “Metafor Olarak Hastalık,” s. 96.

ile anlamlandırdığını görürüz. Çocuğun hastalığıyla birlikte beden ve ruh ilişkisi iç içe geçmiştir. Hasta çocuk, manevi acı ile bedensel acıyı bir arada yaşamaktadır. Hastalığı ile o kadar bütünleşmiştir ki doğada gördüğü her şey ona fiziksel durumunu çağrıştırmaktadır. Ağaçların sıhhatine imrenerek yürüdüğünü söyler, eski evleri hasta olarak görür, onların da tıpkı kendisi gibi bakıma muhtaç olduklarını, tedavi edilmezlerse varlıklarını sürdüremeyeceklerini düşünür; eski evlerle hastalığı arasında bağ kurduğundan dolayı da onlara karşı sevgi duyar. Hastalığının oluşturduğu psikoloji, baktığı nesnelere, renklere yansır. Bacağının kesileceğini düşündüğü ümitsiz zamanlarda sarı, siyah ve kırmızı renk; iyileşme umudunda olduğu zamanlarda ise beyaz, yeşil ve mavi renk karşımıza çıkar. Ve yine hastalığından dolayı sevdiği kıza karşı kendini eksik görmesi, roman boyunca bizde bu hasta gencin hastalığını bedensel boyuttan ziyade psikolojik boyuta taşımaktadır.

Michel Foucault, *Akıl Hastalığı ve Psikoloji* adlı kitabında “beden hastalığı ile ruhsal hastalık ayrımı yoktur.”²² sözleriyle ruhsal ve bedensel hastalıkları tek bir çatı altında toplamıştır. Bu, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*’ndaki hasta çocuk için geçerli olabilir. Bedensel acı ile ruhsal acı iç içe geçtiğinden, çocuğun bedeninin mi yoksa ruhunun mu daha hasta olduğunu anlayamamaktayız.

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu’nda kahramanın yaşamı fiziksel hastalığı ile başlar. Geçmişinde psikolojik bir problem yaşayıp yaşamadığını bilmemekteyiz. Ancak yazarın yaşam öyküsünde olduğu gibi kahramanın da babasız yetişmesi, maddi sıkıntılar içinde hayat mücadelesi vermesi bu kemik hastalığını ortaya çıkarmış olabilir. Bedensel hastalığı ruhunu ve psikolojisini olumsuz etkiler, ruhsal bunalım hâli de fiziksel hastalığının ilerlemesine sebep olur. Böylece kahraman, kısır bir döngünün içerisine girer. Safa’nın romanları üzerinde kapsamlı çalışma yapan Mehmet Tekin kahramanın bacağının iyileşme imkânı mevcut iken, psikolojisinde dalgalanma meydana geldiğini ve hastalığının olumsuzla doğru gittiğini ifade eder.²³ Hastalığın sebebi psikolojik değildir ama ilerlemesinin nedeninin psikolojik olduğu açıktır. Doktorun “Erenköyü’nde istirahat ediniz, ama tam istirahat: Hem diziniz, hem ruhunuz...”²⁴ sözleri psikolojinin hastalık üzerindeki etkisini göstermektedir. Yani *Dokuzuncu*

²² Michel Foucault, *Akıl Hastalığı ve Psikoloji*, çev. Emre Bayoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013, s. 94.

²³ Mehmet Tekin, *Romancı Yönüyle Peyami Safa*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1999, s.144.

²⁴ Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, İstanbul: Ötüken, 2000, s. 64.

Hariciye Koşuşu'nda fiziksel ve psikolojik hastalık bir döngü hâline girerek birbirlerini etkilemiştir denilebilir.

Safa'nın romanlarındaki hastalıkların ruhsal/psikolojik nedene dayandığı görüşüne kanaat getirdikten sonra bu hastalıkları psikanalitik yöntemle incelemeye tabi tuttuk. İsmet Emre, psikolojinin insan ruhuna; psikanalizin ise edebi esere ışık tuttuğuna değinir:

Amacı, yöntemi ve kullanılma biçimi ne olursa olsun, hangi niyetle ortaya çıkarılmış bulunursa bulunsun, sonuçta, psikolojinin günümüz dünyasının insan ruhunun aydınlatılmasında ve psikanalizin de edebiyat dünyasının, yazarın ve edebi eserin bilinmezliklerinin ortaya çıkarılmasındaki rolü inkâr edilemez.²⁵

Romanları psikanalitik yöntemle inceleme noktasında da Freud'un görüşleri bize rehberlik etti. Freud psikanalizin tanımını şöyle yapar:

- a) Başka türlü ulaşılması zor olan ruhsal oluşumların gözlemlenmesini olanaklı kılan yöntem,
- b) Bu gözleme dayandırılan nevrozların tedavi yöntemi,
- c) Dolayısıyla, tedricen, bir dizi psikolojik varsayımın oluşturduğu bir bilim dalı.²⁶

Freud'un yapmış olduğu tanıma göre psikanaliz, ruhsal oluşumları inceleyen bir tetkik ve tedavi yöntemidir ve psikanalizde varsayımlardan yola çıkılır. Psikanaliz aynı zamanda bir anlam arayışıdır.²⁷ 'Anlam arayışı'nı farklı şekillerde yorumlamak mümkündür. İnsanın bilinçli veya bilinçsiz her türlü davranışını, düşünce, arzu, istek ve özlemlerini, başına gelen üzücü yahut sevindirici olayları, hastalıkları, rüya, takıntı ve dil sürçmelerini, kısacası insanın karşı karşıya kaldığı her türlü olayı bu anlam arayışına dâhil edebiliriz. Biz de burada psikanalitik inceleme yoluyla Safa'nın romanlarında yer alan hastalıkların altında yatan nedenleri anlama arayışı içerisine girmiş bulunmaktayız. Oğuz Cebeci *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*'nda Holland'ın, edebiyat yapıtlarındaki anlam arayışının psikanalitik eleştiri ile mümkün olduğu, bu yolla edebi eserdeki fantezinin keşfedilebileceğini görüşüne yer verir:

²⁵ İsmet Emre, *Edebiyat ve Psikoloji*, Ankara: Anı Yayıncılık, 2005, s. 12.

²⁶ Bella Habip, *Psikanalizin İçinden*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007, s. 67.

²⁷ Saffet Mura Tura, *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*, İstanbul: Pusula Yayıncılık, 2004, s.55.

Bir edebiyat yapıtı, kendi içinde temalara ve anlama göre gruplanan bir sözcükler dizisidir; ancak, bu gruplaşmalar açık değil örtük bir biçimde mevcuttur; okuyucunun yaptığı şey, ima edilmiş olanı açıklığa kavuşturmadır. Bu ise değişik anlamlandırmalara esas olacak farklı okumalara olanak verir. Öte yandan, Holland'a göre, bütün okuma türleri arasında, yalnızca psikanalitik okuma yapıtın merkezinde bulunan fanteziye ulaşmamızı sağlayabilir. Edebiyat yapıtının içindeki fantezi ancak bu şekilde "anlam"a dönüştürülebilecektir.

Psikanalitik eleştiri sonucunda ulaşılan anlam diğer tüm anlamlandırmalara özel bir bağla bağlıdır; çünkü psikanaliz edebi eserin kökeninde bulunan ve zihinsel hayatımız için özel yeri olan fantezinin keşfedilmesini sağlar.²⁸

"Romanın temel konusu hayat ve insandır. İnsan hayat içerisinde biyolojik, sosyolojik ve psikolojik yönleriyle romanlara konu olur."²⁹ Romanlar bireyin yaşamını konu alırken psikanaliz de inceleme sahasına bireyi yerleştirir. Bireyi incelerken bireyin ait olduğu, iletişim ve etkileşim içerisinde olduğu toplumu da incelemek durumundadır. "Psikanaliz kişiyi çözümlerken yolunda toplumla, toplulukla karşılaşır; dolayısıyla, psikanaliz, bir kişiyi çözümlerken, aynı zamanda bir toplumu, bir topluluğu ve bir zihniyeti de çözümler."³⁰ Çünkü birey, toplumun yansıması, bir numunesidir. Romanlar da toplum içerisinde yer alan bireyi ele alır ve dolayısıyla bireyin içerisinde bulunduğu topluma ışık tutar. Yani psikanaliz yoluyla bireyi çözümlerken aynı zamanda o toplumu da çözümlemiş oluruz. Dolayısıyla romanı insandan, insanı toplumdan ve psikanalizden ayrı tutamayız.

Bir roman incelemesi yapılırken ve söz konusu inceleme özellikle birey üzerine yoğunlaşıyorsa psikanaliz yönteminden yararlanmak doğru bir seçimdir. Peyami Safa gibi psikiyatriye hâkim bir yazarın romanlarında ruh hastalıklarına yer vermemesi düşünülemez. Biz de ruh çözümlene yöntemi olan psikanaliz yöntemi ile Safa'nın romanlarındaki fizyolojik hastalıkları inceledik ve bu hastalıkların ruhsal bir sebebe dayandığını, romanları içerisinde de ağırlıklı ve belirgin olarak *Bir Akşamdı*, *Şimşek*, *Yalnızız* ve *Sözde Kızlar*'da psikolojik rahatsızlığın fiziksel rahatsızlığa dönüştüğünü; *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nda ise bedensel hastalığın psikolojiye olumsuz etki ettiğini anladık. Safa'nın gerek romanlarında karakterleri vasıtasıyla gerekse de

²⁸ Oğuz Cebeci, *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*, İstanbul: İthaki Yayınları, 2004, s.184.

²⁹ Baki Asiltürk, *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Hastalık*, İstanbul: İkaros Yayınları, 2009, s. 14.

³⁰ Habip, *Psikanalizin İçinden*, s. 172.

yazılarında da bu görüşümüzü destekleyen açıklamalarını gördük ve bu açıklamalara tezimizde yer verdik.

BİRİNCİ BÖLÜM

PEYAMI SAFA’NIN ROMANLARINDA PSİKOLOJİK RAHATSIZLIKLARIN BEDENE ETKİSİ

Bu bölümde Peyami Safa’nın *Bir Akşamdı*, *Şimşek*, *Yalnızız* ve *Sözde Kızlar* isimli romanlarındaki fiziksel rahatsızlık ve hastalıklar tek tek incelenecektir. Bu rahatsızlıkların altında yatan psikolojik rahatsızlıklar ortaya konulacaktır. Bu romanlarda yer alan psikolojik rahatsızlıkların bedensel rahatsızlıklara dönüştüğünü idrak ettik. Bu bölümde, bunları tek tek açıklamaya çalışacağız. Bu dört romanı incelememizin sebebi, yazarın bütün romanları içerisinde hastalıkların ağırlıklı olarak bu romanlarda yer almasından kaynaklanmaktadır. Bu romanları incelediğimizde gördük ki; kahramanların yaşadıkları üzüntü verici hadiseler ve duygusal travmalar onların bedenlerinde bir hastalık veya rahatsızlık meydana getirmektedir. Bunun üzerine psikolojik rahatsızlıkların bedensel rahatsızlıklara dönüştüğü bölümleri tespit ederek fiziksel rahatsızlıkların altında yatan psikolojik etkenleri ortaya çıkarmaya çalıştık.

İncelediğimiz romanlardaki hastalık ve rahatsızlıklar, olay örgüsüne uygun olarak sırayla verilecektir. Burada amacımız, meydana gelen fiziksel rahatsızlıkların kökenindeki psikolojik sorunu gösterebilmektir. Karakterlerin başlarına gelen üzüntü verici hadiseler onları olumsuz etkileyerek hastalanmalarına neden olmaktadır. Bu rahatsızlıkları da ancak romanın olay örgüsüne bağlı kalarak verebiliriz. Bu nedenle roman incelemeleri kronolojik sırayla verilecektir.

Peyami Safa’nın romanlarındaki bedensel hastalıkları incelediğimizde üzüntünün fizyoloji üzerine olumsuz etki ettiğini, sağlıklı bedeni hasta ettiğini fark ettik. Matthew N. Chappell, *Üzüntüsüz Yaşama Yolu* isimli kitabında üzüntünün fizyoloji ve psikolojiye etkisinden bahsederken onu sihirli bir çembere benzetir:

Üzüntü, fizyolojik ve psikolojik bakımdan sihirli bir çembere benzer, her kısmı birbirine bağlıdır. Heyecanlı düşünceler iç organlardaki sinirleri harekete getirir. Bu hareketler beyne gider ve orada tekrar heyecan verici düşüncelerin doğmasına sebep olur. Bu düşünceler de tekrar iç organların sinirlerini tahrik eder ve ilâh... Görülüyor ki hepsi birbirine bağlıdır.³¹

---

³¹ Matthew N. Chappell, *Üzüntüsüz Yaşama Yolu*, çev. Nuriye Müstakimoğlu, İstanbul: Nebioğlu Yayınevi, 1950, s. 16-17.

Psikolojinin sebep olduğu bedensel hastalıklar psikosomatik hastalık olarak adlandırılmaktadır. Psikosomatik hastalık, *Psikoloji Sözlüğü*'nde şöyle tanımlanmaktadır:

Psikosomatik (Ruhbedensel) Hastalıklar: Esas nedeninin ruhsal olduğu bedensel hastalıklar. Bu tür hastalıklar genellikle heyecanlarını ve duygularını dışlaştıramayan kişilerde ortaya çıkar. Boşalım alanı bulamayan duyguların gücü, kişinin bedenine yönelerek tahrip edici sonuçlara neden olur. Ülserden astıma dek birçok bedensel görünümlü hastalığı bu grupta toplayabiliriz.³²

Bu bölümde inceleyeceğimiz romanlardaki fiziksel rahatsızlıklar, psikosomatik hastalık veya rahatsızlıklardır. Karakterlerin karşı karşıya kaldıkları fiziksel sorunların altında ruhsal bir neden yatmaktadır. Psikolojik rahatsızlıklar vücutta çok çeşitli türlerde hastalıklar meydana getirmektedir. Orhan Hançerlioğlu, *Ruhbilim Sözlüğü*'nde psikosomatik hastalıkları tasnif eder.

Psikosomatik hastalıklar (eşdeyişle, ruhsal kaynaklı bedensel hastalıkları) psikiyatriyi olduğu kadar tüm hekimlik dallarını da ilgilendirmektedir. Bu hastalıklar şöyle sınıflandırılmıştır:

1. Deri hastalıkları (Ürtiker, puritis, hiperhidroz, psoriasis),
2. Kas hastalıkları (Kramplar, miyaljiler, rümotoid artrit, fibrozitis),
3. Solunum hastalıkları (Bronşiyal astma),
4. Kalp-damar hastalıkları (Taşikardi, damar spazmları, migren, hipertansiyon, vaso-motor bozukluklar),
5. Sindirim hastalıkları (Mide ülseri, gastrit, kolit, kabızlık, kusma),
6. Cinsel ve üriner sistem hastalıkları (Amonoreler, Vaginismus, enuesis nocturna, cinsel empotans),
7. İçsalgı bezleri hastalıkları (Hipertiroid),
8. Göz hastalıkları (Konjonktivit, nistagmus, blefarit),
9. Sinir sistemi hastalıkları (Baş ağrısı, migren, konversiyonhisterik, insomni, vertigo).³³

Alfred Adler, *Psikolojik Aktivite* isimli kitabında bir organın uzun süre psikolojik bir etkiyle karşı karşıya kalması durumunda kalıcı zarara uğrayabileceğini fakat bunun gerçekleşebilmesinin o organın aşağı durumda olmasına bağlı olduğu belirtir. Tüm

³² O. A. Gürün, *Psikoloji Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1991, s. 121-122.

³³ Orhan Hançerlioğlu, *Ruhbilim Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997, s. 292.

vücut sisteminin zarar gördüğünü ancak hastalığın vücudun en az dayanıklı kısmında kendini gösterdiğini belirtir. Aşağı organ ifadesinden kastettiği de budur.³⁴

Yukarıda zikredildiği üzere psikoloji, hemen her organı etkileyerek fiziksel hastalıklar meydana getirmektedir. Biz de bu bölümde inceleyeceğimiz fiziksel rahatsızlıkların ruhsal kaynaklı yani psikosomatik hastalık ve rahatsızlıklar olduğunu açıklamaya çalışacağız.

1. 1. Ruhun Buhranı Bedenin Acısı: *Bir Akşamdı*

Peyami Safa'nın *Bir Akşamdı* romanı, karakterlerin yaşadığı psikolojik sorunların fiziksel rahatsızlıklara nasıl etki ettiğine uygun bir örnektir. Eserde yer alan hasta karakterleri ve onların hastalıklarının nedenlerini araştırarak altta yatan ruhsal sebepleri ortaya çıkarmaya çalışacağız. Öncelikle romanın kısa bir özetini verelim:

Romanda Meliha'nın krizleri belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Meliha İzmit'te anne ve babasıyla yaşayan genç bir kızdır. Hayatının tekdüzeliğinden, annesinden ve babasının öksürüklerinden sıkılmıştır. Bir akşam evlerine misafirlige gelen Kâmil Bey ile tanışınca hayatı değişir. O akşamdan sonra Meliha yaşamak hevesine kapılarak, Kâmil Bey'in roman boyunca tekrarlanan: "Sergüzeştin ne pusulası ne haritası vardır"³⁵ fikri doğrultusunda harekete geçerek bütün bir ömrünü mahvedecek hatta babasının ölümüne sebep olacaktır. İzmit'te yaşayan ailesini terk ederek Kâmil'le İstanbul'a kaçar. İzmit'te iken mutlu değildir. Gününü babasının öksürüklerini, annesinin şarkılarını dinleyerek geçirmekten sıkılır. Yaşamak istiyorum der ve Kâmil'in tatlı sözlerine aldanarak tuzağına düşer. İstanbul'a geldiğinde Kâmil'in evinin vaziyetinden onun birçok kadınla birlikte olduğunu öğrenir. Bu durumu kabullenmeye çalışır. Kısa bir süre sonra babası vefat eder. Bu durumdan kendisini sorumlu tutarak sinir krizleri geçirir. Zaten İstanbul'a geldiğinin ilk günü pişman olarak geri dönüp babasından af dilemek ister. Ancak Kâmil onu türlü bahanelerle kandırır. Annesi Yozgat'a, Meliha'nın dayısının yanına döner. Bir gün Kâmil'in Fransız eşi çocuğuyla çıkıp gelir. İki arasında seçim yapamayan Kâmil, Fransız kadın Bert'e ayrı bir ev

³⁴ Alfred Adler, *Psikolojik Aktivite: Üstünlük ve Toplumsal İlgi*, çev. Belkıs Çorakçı, İstanbul: Say Yayınları, 1996, s. 248.

³⁵ Peyami Safa, *Bir Akşamdı*, İstanbul: Ötüken Yayınları, t. y., s. 66.

tutar. Meliha'nın evine seyrek gitmeye başlar. Daha sonra savaş çıkar, Anadolu'ya gider ve savaşta ölür.

Meliha, roman boyunca kâbuslar, titremeler, krizler, alkol zehirlenmeleri, bayılmalar geçirir. Diğer karakterler de ara ara bunları yaşar fakat Meliha roman boyunca buhran geçirir. O kadar ki okuyana “Meliha'nın Buhranları yahut Meliha'nın Krizleri” romana daha uygun bir isim olurdu dedirtir. “Bir Akşamdı” ismiyle kastedilen Kâmil'in İzmit'e gittiği, Meliha'ların evine konuk olduğu akşamdır. O akşam Kâmil, Meliha'nın hayatını altüst edecek; perişan bir ömre kapı aralayacaktır. Meliha ikinci eş olduğunu öğrendikten sonra bir davete katılır. Bu davette Kâmil'in arkadaşı Ferdi Bey, Meliha'ya yakınlaşır ve onu elde etmek için epey uğraşır; sonunda da başarır. Ardından Ferdi Bey de Meliha'yı bir Alman'la aldatır. Meliha birden fazla erkekle birlikte olur. İlkokul arkadaşı Sermet Bey'e rastlar. O da onu elde eder. Meliha bir daha Sermet Bey'le görüşmek istemeyince zaten rahatsız olan Sermet Bey iyice fenalaşır. Bütün erkeklerin kendisine yaşattıklarını ondan çıkarmak isteyen Meliha, Sermet'in ölmesini ister. Nitekim Sermet Bey ölür. Kâmil Bey de ölür. Bu acıya dayanamayan Meliha annesiyle birlikte İzmit'teki evlerine geri döner. Meliha'yı krize sokan başat hususlar; babasının ölümüne sebep olması, kocasının ve diğer erkeklerin onu aldatmasıdır. Eskiden Meliha'nın annesi de babasını çok defa aldatmıştır, Meliha bu sebeple annesinden nefret eder.

Romandaki bedensel rahatsızlıklar ve psikolojik kaynakları şu şekildedir:

Daha romanın ilk sayfasında Meliha'nın babasının öksürükleri ile karşı karşıya kalırız. Ölümüne kadar da baba ve öksürükleri leitmotif olarak kitapta yer alacaktır.

Minderin köşesinde oturan babası, bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultamamış, iki büklüm, yüzü kararıyor ve siyah ceketinin rengini alıyordu. Her şeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam.

Ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü.³⁶

---

³⁶ Safa, *Akşamdı*, s. 7.

Bir öksürük, babasının öksürüğü ve ses yok. Ve anlatmaya başladı, fakat o öksürük kesilmeli ki o, devam etsin. Ve babasının öksürüğü ve ses yok.³⁷ Babası çiçekleri suluyor ve öksürüyordu.³⁸ Çocukluğunu düşündü. Annesi o vakit daha genç ve daha güzeldi. Annesi o vakit hoppa şarkılar söylerdi ve babası öksürürdü. Meliha'ya annesinin şarkıları ve babasının öksürükleri, tatlı ve acı tarafıyla bütün hayatı hissettirirdi. Babasını öksürten annesinin şarkılarıdır.³⁹

Meliha'ya annesinin şarkıları tatlı, babasının öksürükleri acı gelmektedir. Acı ile tatlı tezdadının fiillere yansımaları görürüz. Burada dikkatimizi çeken nokta; babanın öksürmesine sebep olan şeyin annenin şarkıları olduğunun ifade edilmesidir. Şarkı bir simgedir. Romanda annenin hafifmeşrep, eğlence düşkünü bir kadın olduğu vurgulanmaktadır. Şarkılardan kastedilen de annenin bu yönüdür. “Bu şarkıların her biri bir zevk hatırasıdır. Fakat o, baba, haysiyetine aşırı düşkün vazife adamı, karısının hafifliklerine dudak büktü, yutkundu, kendini yedi ve öksürdü.”⁴⁰

Demek *Basil dö Kohlar* da on sekiz senedir o kadınla el ele çalışıyorlardı. O kadının söylediği şarkılar, *Basil dö Kohlar*ın millî marşlarıdır. Beraber çalıştılar. Anne şarkı söyler, baba öksürür, biliyoruz...⁴¹

Buradan anlaşıldığı üzere babanın öksürüklerinin sebebi, annenin mizacı ve davranışlarıdır. Dolayısıyla babanın vereme yakalanmasına, öksürüğüne sebep biyolojik bir faktör değil; ruhsal bir sıkıntıdır. Zaten verem toplum arasında ince hastalık olarak tanımlanmakta ve duygusal, hassas yapıdaki kişilerde daha fazla görülmektedir. Babanın öksürüğünün ruhsal nedene bağlı olduğunu, kullandığı ilaçlara rağmen senelerden beri bir türlü öksürükten kurtulamamasından da anlamaktayız. “bir türlü bitmez, katran ve hap ve kodein ve türlü ilaçlar bu öksürükleri kesememiştir.”⁴² Babanın öksürüklerinin kesilebilmesi için annenin davranışlarının değiştirmesi gerekmektedir. Psikolojik bir nedenden ötürü öksürdüğü için ilaçlar derman olmamaktadır. Cahit Sıtkı, “Öksürüklü baba romanın belki en çok yaşayan tipidir.

---

³⁷ Safa, *Akşamı*, s. 8.

³⁸ Safa, *Akşamı*, s. 10.

³⁹ Safa, *Akşamı*, s. 12.

⁴⁰ Safa, *Akşamı*, s. 12.

⁴¹ Safa, *Akşamı*, s. 74.

⁴² Safa, *Akşamı*, s. 15.

Romanı okuyup bitirdikten sonra, Meliha'nın hıçkırıklarından ve kahkahasından evvel onun öksürüklerini duyuyoruz.”⁴³ der.

Evlerine kısa bir süreliğine misafirlğe gelen Kâmil Bey'i, annesi ile İzmit'i gezdirmeye çıkarlar. Meliha, annesi ile Kâmil'in bakışlarını yakalar; bunun üzerine güneş Meliha'nın “başını kızıştırır, saçını alevler. Meliha'nın boğazı tıkanıyordu. Bir tuğyan.”⁴⁴ (13) Meliha'nın bu hâli annesi ile Kâmil'i kıskanmasından ötürüdür. Ve Meliha bu hissini onlara fark ettirmemek ve aynı zamanda annesinden öfkesini çıkarmak için şöyle söyler: “Bir daha bu mavi başörtüyü takma, sana hiç yakışmıyor.”⁴⁵

Meliha, babasının öksürüklerinden üzüntü duymaktadır. Bu duruma sebep olan annesinin de, babası gibi acı çekmesini istemektedir. Bu sadist duygusunu, annesinin acısından haz aldığını şu şekilde ifade eder:

Annesi onları bahçe kapısında karşılaşmış ve Kâmil'e de, Meliha'ya da fena bakmıştı. Genç kız bu bakışı pek iyi hatırlıyor. Ve sevinmişti. Annesinin ıstırabı onun en büyük sevinciydi. Onu büyük bir felakete lâyık görüyor, hatta bunu yapmak istiyordu. Annesinin de babası gibi öksürmesini istiyordu.⁴⁶

Meliha annesine karşı sadistçe duygular beslemektedir. Sadizm duygusu hakkında Sigmund Freud, *Cinsel Teori Kapsamında Üç Bilimsel İnceleme* adlı eserinde, Sadizm ve mazoşizmi çocukluk yıllarında ortaya çıkan psikik (ruhsal) hastalık kaynaklı gelişim kusuru olarak ele almıştır.⁴⁷ Meliha'nın annesine karşı beslediği sadist isteği, annesinin babasını defalarca aldatması sonucunda babasının hastalanarak öksürük krizleri geçirmesi ile ortaya çıkmıştır. Hemen arkasından annesiyle tartışan Meliha'nın mazoşist tavırları karşımıza çıkmaktadır. “Meliha iki dudağını da dişlerinin arasında aldı, bir sakız gibi eziyor, çiğniyor, kanatıyordu.”⁴⁸ Meliha'nın bu sadist ve mazoşist duygularının ruhsal kaynaklı olduğunu görmekteyiz.

Annesini eğlence hayatından koparmak için İzmit'te yaşamaktadırlar. Meliha da annesi yüzünden arkadaşının, akrabasının olmadığı bu yerde yaşamak zorundadır. Bu

⁴³ Cahit Sıtkı, *Peyami Safa Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi, 1940, s. 13.

⁴⁴ Safa, *Akşamı*, s. 13.

⁴⁵ Safa, *Akşamı*, s. 13.

⁴⁶ Safa, *Akşamı*, s. 18.

⁴⁷ Abdullah Özer, “Sado Mazoşizm ve Cinsel Terapi”, (2011).

https://www.tavsiyeyorum.com/makale_7066.htm (erişim 5. 11. 2017).

⁴⁸ Safa, *Akşamı*, s. 19.

nedence Meliha gnlgnde ‘‘Annemi öldürmek istediğim dakikalar oldu’’⁴⁹ Şeklinde yazmaktadır.

Mazoşist tipin düŐmanlıđı sadece savunmacı değildir. Bu birçok durumda sadistik bir yapıya da sahiptir. Sadist kişi, başkalarını çaresiz bırakma veya acı ektirme gücünden doyum alan kiŐidir. Sadistik dürtü, başkalarını kendi arzularına boyun eğdirebileceğini ve önünde diz ktrebileceğini hissetmeyi özleyen zayıf, sinmiŐ bir bireyin, deđiŐ yerindeyse bir kölenin kinciliğinden kaynaklanmaktadır. Mazoşist tipin temel yapısında, yukarıda tanımlanan anlamda sadistik eğilimlerin geliŐmesini sağlayacak bütün nkoŐullar vardır; birçok nedenden ötürü zayıftır, kendini küçük düŐürülmüŐ ve sindirilmif hissederek ve acılarından başkalarını sorumlu tutar.⁵⁰

Günlüğü okuyan babası, kızının kendisi için İzmite yaşamaya katlandığı öğrenir ve fenalaşır: ‘‘Meliha’nın babası okuyamadı ve defteri kapadı. Gözleri kararıyor ve her tarafı titriyordu.’’⁵¹ Babanın bir anda yaşadığı iç sıkıntısı, fiziki bir rahatsızlık hâli meydana getirir.

Meliha’nın Kâmil ile İstanbul’a kaçtığını öğrenen baba, bu haber üzerine öksürük nöbetine tutulur. Bu nöbetin de kızının gidiŐine duyduğu derin üzüntü sonucu psikolojik kaynaklı olduğu ortadadır.

Duası biter bitmez uzun bir öksürüğe yakalandı. Mendilini dudaklarına yaŐıŐtırarak ve iki kat olarak ksryordu. Yüzü kan hücumundan yandı. Alnında ve Şakaklarında ŐiŐen damarlar ağrıyordu. ksrd, ksrd, mendil kırmızıydı.

Arka st yattı. Şakaklarında bir nabız artıŐı.⁵²

Meliha İzmitten kaçtığına ve yaptığının fena bir Şey olduğuna karar getirerek endiŐelenir. Bu endiŐesini Kâmil’e atığında Kâmil Bey Meliha’ya mutlu olması yönünde telkinde bulunur.

⁴⁹ Safa, *Akşamdi*, s. 26.

⁵⁰ Karen Horney, *Psikanalizde Yeni Yollar*, ev. Selçuk Budak, Ankara: Öteki Yayınevi, 1994, s. 195.

⁵¹ Safa, *Akşamdi*, s. 26.

⁵² Safa, *Akşamdi*, s. 28.

- Madem ki İzmit'i sevmiyordun, oradan ayrılmak saadettir, madem ki burada kendi evindesin ve hayatından eminsin, korkulacak bir şey yoktur.

- Ya babam?

- O seni çok sever ve haklı bulur.

- Böyle olduğunu bilsem...

Meliha'nın nefesi derinleşti.

-Böyle olduğunu bil.

-Nereden bileyim?

-Farzet. Saadet bir faraziye dir

-Nasıl farzedeyim?

-Verdiğim ilâcı unutuyor musun? Telkin.⁵³

Henry Yellowlees telkinin psikiyatrideki rolünün büyük olduğunu belirterek W. McDougall tarafından yapılan tanımını aktarır. "Telkin öyle bir fikir aktarmasıdır ki, sonunda, fikrin aktarıldığı kişi, mantıkî bir sebep olmaksızın, inançla, aktarılan fikri kabul eder."⁵⁴ Fakat telkinin vermiş olduğu psikolojik rahatlık uzun sürmez. Meliha evden kaçmanın pişmanlığı ve babasını üzdüğü düşüncesiyle fenalaşır: "çok fenayım, fenalık hissediyorum. İçime baygınlık geliyor. Kız birdenbire sararmıştı."⁵⁵

Meliha'nın evden kaçışının ardından babası her akşam nöbet geçirmektedir. Otuz dokuz derece ateş ile İstanbul'dan, Meliha'dan haber beklemektedir. Kızının gidişiyle hastalığı ilerlemiş, öksürüğü yumuşayarak hırıltı hâline gelmiştir. Vücutundaki *basil de koch* bakterileri, babanın hastalığının psikolojik kaynaklı olduğunu ve onun kızına kavuşamadıkça iyileşemeyeceğini şu şekilde dile getirirler:

Bereket versin ki sinir sitemindeki ihtilâllerin önüne geçemiyorsunuz. Şu ciğerini yediğimiz baba, kızına kavuşamadıkça, sinir sitemindeki ihtilâllerden kurtulamayacak ve bize her gün biraz daha kireçlerin esaretinden yakayı sıyırmak iktidarını verecek. Muzaffer olacağımıza imanımız var!⁵⁶

Babayı muayeneye gelen doktor da hastanın psikolojisinin düzelmesinin iyileşebilmesi için şart olduğunu belirtir ve Meliha'nın annesine: "Siz anasınız, İstanbul'a gidiniz, küçük hanımı alıp buraya getiriniz, yoksa hastamızın hâli fenadır,

⁵³ Safa, *Akşamı*, s. 35.

⁵⁴ Henry Yellowlees, *Ruh ve Akıl Bozuklukları: Psikiyatrye Giriş*. çev. Ender Gürol, İstanbul: Varlık, 1966, s. 122.

⁵⁵ Safa, *Akşamı*, s. 39.

⁵⁶ Safa, *Akşamı*, s. 68-69.

evvelce söyleyeyim de benden günah gitsin” der ve ilave eder: “Bu baba kızını görmelidir. Yoksa tedavimizden hiçbir fayda ümit etmeyiniz.”⁵⁷ Doktor, babanın hastalığının, kızını görmesiyle şifa bulacağına emindir.

-Hayır... Emin olun ki Meliha Hanım gelirse...

-Kızım ilaç şişesi mi doktor? İksir mi?

-İksirdir, efendim, iksirdir... Biz bu hastalığı biliriz... *Basil dö Kohlar*, sinirlerin kuvvetinden kaçarlar.

-Ben bunları anlamam doktor...

-Ağlamayınız... Bu hastalıkta maneviyatın tesiri büyüktür... Kızını görürse iyileşecek...⁵⁸

Meliha'nın yokluğuna dayanamayan babanın hastalığı ilerler, ateşi kırk bir dereceyi bulur. Annesi kızına bu haberi telgrafla bildirdikten sonra Meliha üzüntüden şiddetli titreme geçirir. “Meliha, ağlamağa muvaffak olamadığı için bir sinir buhranına tutuldu ve Emine’yi telâşa düşürdü. *Ispazmoz*. Karyola sarsılıyor.”⁵⁹

Baba, eşinin kendisini aldatması, hafifmeşrepliği sonucu hasta olmuştur; kızının evi terk etmesi ile de hastalığı ilerlemiş ve ölümüne neden olmuştur. Babanın yaşadığı bu hastalık ve nihayetinde ölümünün sebebi karısı ve kızının yaptıklarına duyduğu derin üzüntüdür. Romanda da görüldüğü üzere babanın hastalığı tamamıyla psikolojik sebeplere bağlanmıştır.

Meliha, yaptığı bir telefon konuşması üzerine kocasının yalanını öğrenerek kendisini aldattığını anlıyor; rengi uçuyor ve siniri tutuyor. “Yorganı aç biraz... Boğuluyorum. Ay nefesim... Ay...Ve ay... ay..⁶⁰ “Ah... Başım... Başım...”⁶¹ Ardından Kâmil’in Muhlis Paşalarda değil, Hulisi Paşalarda olduğu yalanına inanarak teselli bulan Meliha'nın sinirleri yatışıyor. “Seviniyor ve utanmaya başlıyordu. Derin bir nefes.”⁶² Meliha'nın sinir krizi Kâmil'in kendisini aldattığını düşünmesi ile başlıyor ve bu psikolojik rahatsızlık hâli kocasının yalanına itimat ile ortadan kalkıyor.

---

⁵⁷ Safa, *Akşamdi*, s. 69.

⁵⁸ Safa, *Akşamdi*, s. 70.

⁵⁹ Safa, *Akşamdi*, s. 80.

⁶⁰ Safa, *Akşamdi*, s. 133.

⁶¹ Safa, *Akşamdi*, s. 134.

⁶² Safa, *Akşamdi*, s. 136.

Eşinin ölümü ve kızının kaçması üzerine, yaşadığı üzüntü sebebiyle, babanın öksürüğü anneye de sirayet eder. Kocasını ile aynı akıbeta uğrayacağını düşünerek yeise kapılır. Yozgat'a, yanına geldiği kardeşi onu şu sözlerle teselli eder:

Korkma yahu! Yozgat'ın havası yarar sana, korkma... Hepimizde var o musibet... Baksana bana, bir gıcık geldi mi yarım saat öksürüyorum. Her öksüren bu kötü hastalığa tutulursa üç beş seneye kalmaz dünya yüzü viraneye döner, bir kişi sağ kalmaz. Korkma! Öksürmekten bir şey çıkmaz.⁶³

Ancak o da ablasının öksürüklerini işittikçe içten içe korku duymaktadır. “-Hey kahpe dünya! Bu da burada kızım diye sararıp solacak.”⁶⁴ Babanın hastalığı olan verem, üzüntü sonucu ortaya çıkmıştır. Anne de yaşadığı üzücü olayların etkisiyle veremin belirtisi olan öksürüğe tutulunca paniklemiştir.

Meliha, eşi ile katıldıkları bir davette, kadınların Kâmil'e gösterdiği yakın ilgiyi kıskanır ve gözyaşlarını zapt etmeye çalışarak fenalaşır. “Kâmil... Çok fenayım. -Fenayım.”⁶⁵ Meliha'nın fenalaşmasının nedeni yine psikolojiktir.

Kâmil'in Fransız eşi Bert oğluluyla birlikte çıkıp gelir, kendini Meliha'ya tanıtır; yaşadığı şokun etkisiyle Meliha baygınlık geçirir. Bert başına gelenleri Meliha'ya anlatır. Hayat hikâyeleri aynıdır. Onun da babası hastadır ve kızının kaçmasına dayanamayarak ölmüştür.⁶⁶ Meliha Bert'i istirahat etmesi için yalnız bırakır ve yaşadığı şokun ve kıskançlığın etkisiyle bir *ispazmoz* (titreyerek kasılma) daha geçirir.

Yatak odası. Kapı ile karyola arasında bir vücut çırpındı. Düştü. Yatak. Simsiyah yastık örtüsü. Ve *ispazmoz*. Karyola sarsılıyor... Kolların sinirleri üstünde yürüyen bir akrep. Ve *ispazmoz*. Karyola sarsılıyor.⁶⁷

Kâmil eve geldiğinde Bert'i ve oğlu Selçuk'u görünce büyük bir heyecan geçirir. “Bert nefes alamadı ve Kâmil kıpkırmızı kesildi. Başına sür'atle kan doluyor ve kızıl

---

⁶³ Safa, *Akşamdi*, s. 138.

⁶⁴ Safa, *Akşamdi*, s. 139.

⁶⁵ Safa, *Akşamdi*, s. 143.

⁶⁶ Safa, *Akşamdi*, s. 167.

⁶⁷ Safa, *Akşamdi*, s. 171-172.

çerçevesi içinde, gözlerinin beyazı, güneşli bir havada kar gibi parlıyordu.”⁶⁸ Bert de Kâmil’in oğluna gösterdiği ilgiden memnun olarak bir heyecana kapılır. “Bert’in dudakları büyük hareketlerle titriyordu. Yüzü sarardı.”⁶⁹

Meliha, kocasının uzun müddet eve gelmemesine içerler. Cevat Bey de yalnız kalmaması için onu Muhlis Paşaların evindeki davete götürür. Ferdi, Meliha’yı alkol zehirlenmesi geçirecek kadar çok içerir. Meliha mide bulantısı ve sinir nöbetiyle birlikte baygınlık geçirir. Bütün bunlara sebep Meliha’nın ruhsal sıkıntısıdır. Kocasını Bert’in evinde haftalarca kalarak onu yalnızlığa mahkûm etmiş; karısının bu vaziyetine sebep olmuştur. “-Sinir nöbeti gelmiş. -Ne yapıyor? -Bağırıyor, ağlıyor, gülüyor ve saçlarını yoluyormuş. -Zavallı. -Bereket aramızda doktor vardı. -O ne diyor? -Psikolojisini kurtarmalı diyor.”⁷⁰ Ferdi Bey’in, Meliha Hanım’a içirdiği kadeh kadeh içki ve uyuşturucunun ardından ruh sağlığı bozuk olan Meliha’nın psikolojisi tamamen altüst olur. Doktorun muayenesinin ardından koyduğu teşhis de bu durumu kanıtlamaktadır.

Meliha, Kâmil Anadolu’ya savaşa gittikten sonra Ferdi ile birlikte karı koca hayatı yaşamaya başlar. Bir gün birlikte gezerlerken bir Alman kadın Ferdi’yi arabasına davet eder. Bu kadının Ferdi’nin tanıdığı olduğunu anlayan Meliha kıskançlık krizi geçirir. “Bizim az tecrübeli Meliha’mızın bacaklarını kıskançlık ısırdı ve dizlerinin bağı çözüldü. Vücudunu bir titreme aldı. Gözleri bile kararıyordu.”⁷¹ Burada da kıskançlığı ani bir rahatsızlık geçirmesine sebebiyet verir.

Meliha bir gün çocukluk arkadaşı Sermet’e rastlar. Sermet Meliha’nın evine gelip gitmeye başlar. Cevat Bey’e Sermet’i tanıyıp tanımadığını sorduğunda Cevat Bey, onu hasta olarak nitelendirir. Alkolik babasının intiharı Sermet’i hasta etmiştir. Cevat Bey’le aralarında şöyle bir diyalog geçer: “-İntihar etti ve hasta bir çocuk bıraktı: Sermet. Hastadır o... -Ya... Nesi var? -Sinirleri bozuk. Biraz delicedir. Tedavi görür.”⁷² Sermet babasının intiharından sonra psikolojisi bozularak yarı deli bir adam olur. Onun hastalığı da tamamen ruhsal bir sebebe bağlanmıştır. Sermet’in hasta olduğunu öğrenen Meliha’nın sadist duyguları tekrar ortaya çıkar. Meliha, kendisini çok sevdiğini söyleyerek vaatler verip sonra yüz üstü bırakıp giden erkeklerden intikam

---

⁶⁸ Safa, *Akşamı*, s. 176.

⁶⁹ Safa, *Akşamı*, s. 178.

⁷⁰ Safa, *Akşamı*, s. 208-209.

⁷¹ Safa, *Akşamı*, s. 251.

⁷² Safa, *Akşamı*, s. 268.

alabilmek için zayıf bir erkek arayışı içerisine girmiştir. Cevat'tan aldığı bu bilgiler üzerine Sermet'in tam da aradığı erkek olduğunu düşünür: "Meliha ona karşı kendinde bir kudret duyuyor. Ve Meliha'nın tâ içinde, kendine gizli kalan şöyle bir istek var: Sevsin, daha fazla delirsin ve mahvolsun."⁷³ Meliha'da bu sadist isteklerin doğmasına neden geçmişte yaşadıklarıdır. Sadizm, ruhsal kaynaklı bir hastalıktır.

Meliha parmaklarını onun boynuna geçirdiğini tahayyül ettiği vakit, tırnaklarının altında bir çelik yutkunuşu duyuyor. Boğamayacak, ah, boğamayacak.

Boğmak istiyor.

Karnının üstüne dizlerinin damgasını basan ve sonra yankesici istihzasiyle kaçan onların, hepsinin acısını birinden çıkarmak istiyor.

Yoksa kadınlığı beş para etmeyecek.

Bir tanesinin mahvoluşu Meliha'yı kurtarabilir.⁷⁴

Engin Geçtan, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar* kitabında Krafft-Ebing'in sadizmle ilgili şu sözlerini paylaşır:

Krafft-Ebing, açıklamalarında sadist davranışlara neden olabilen kişilik özelliklerine yeterince eğilmemiş olmakla birlikte, intikam ve güçlü olma isteği gibi dürtülerin bu tür davranışların oluşumunda önemli rol oynadığından söz etmiştir.⁷⁵

Meliha'da tam da bu şekilde sadist istekler gelişmiştir. Erkeklerin onu aldatması sonucu hem onlardan birine acı vererek intikam alacak hem de kendini güçlü hissetmiş olacaktır.

Sermet, Meliha'nın evine her gidişinde hizmetçiden onun evde olmadığını öğrenir. Bunun üzerine Sermet'in rahatsızlığı ilerler. Meliha'ya yatırıldığı hastaneden son saatlerini yaşadığını bildiren bir mektup gelir. Kendisinden Sermet'in arzusunu yerine getirmek için onu ziyaret etmesi istenir. Sermet'i intikamına kurban seçen Meliha, vicdan azabı ile suçluluk duygusuna kapılır. Ölümüne kendisinin sebep olduğunu söyler.

---

⁷³ Safa, *Akşamı*, s. 269.

⁷⁴ Safa, *Akşamı*, s. 276.

⁷⁵ Engin Geçtan, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, İstanbul: Metis Yayınları, 2004, s. 223.

Ben, diyor Meliha, ben öldürdüm ve mütekallis tırnakları mektup kâğıdını ısırıyor, dişliyor, didikliyor; başı kalkıyor: Ben! Göğsü kabarıyor: Ben! Gözleri haşyetle büyüyor: Ben! Sık sık nefes alıyor: Ben! Ve gözlerinin önünde, saçları dağılmış, benzi uçuk, yumrukları sıkılı, bar bar bağırان bir mahkûm. Hihh... Ölüyor. Onu ben öldürdüm, ben öldürdüm, ben, belki bu hastalığıyla beraber daha yaşayacaktı, yaşayacaktı!⁷⁶

Sermet'in hastalığının ilerlemesine sebep olduğunu düşünen Meliha bu defa suçluluk duygusu ile kendine eziyet etmek ister ve mazoşist duyguları ortaya çıkar. Mazoşizmde bilinenin aksine ve Meliha'da gördüğümüz üzere cinsel sapkınlığın olmadığı durumlar da söz konudur. *Psikoloji Sözlüğü*'nde mazoşizm şu şekilde tanımlanmaktadır: "Kişinin ıstırap çekerek ve haysiyet kırıcı bir duruma düşmek koşuluyla cinsel doyuma ulaşma durumu. Mazohizm sözcüğü bu cinsel sapkınlığın dışında ıstırap çekmekten, kendini aşırı derecede hırpalamak ya da hırpalatmaktan haz duyma durumunu belirtmek için de kullanılır."⁷⁷ Tom Clark ise kendini kınama, kendinden nefret etme ve kendini cezalandırmaya yol açan suçluluk duygusunu, yıkıcılığın içeriye çevrilmesi olarak ifade eder.⁷⁸

Şimdi kendi kendine kin. Şimdi tırnaklarını kendi boynuna geçirmek ve kendini boğmak istiyor. Bütün mücrimlere ceza vermek ihtiyacı. Hepsine, hepsine, ve bunların arasında kendisine de, kendisine de.⁷⁹ Yaşadığı üzüntü ile Meliha bir koltuğa yığılıyor ve vücudu buz kesiyor.⁸⁰

Meliha Sermet hakkında "Seviyorum, çünkü seni öldürüyorum."⁸¹ der. Freud saplantı nevrozlarında libidonun anal sadistik örgütlenme evresine gerilediğini ifade ederek sözlerine şunları ekler:

Sevgi dürtüsü, sadistik bir dürtü kılığına sokulur. Rastlantı değil kaçınılmaz olan bazı eklentilerden kurtarıldığı zaman saplantılı "seni öldürmek isterim" düşüncesi temelde "seni sevmekten haz almak isterim" den başka bir şey değildir.⁸²

⁷⁶ Safa, *Akşamı*, s. 294.

⁷⁷ Gürün, *Psikoloji Sözlüğü*, s. 95.

⁷⁸ Tom Clark, *Psikanalizin Cazibesi*, çev. Nevzat Kırac, Ankara: Alkım Yayıncılık, 1992, s. 60.

⁷⁹ Safa, *Akşamı*, s. 295.

⁸⁰ Safa, *Akşamı*, s. 295.

⁸¹ Safa, *Akşamı*, s. 298.

⁸² Sigmund Freud, *Psikanalize Giriş Dersleri*, çev. Selçuk Budak, Ankara: Öteki Yayınevi, 1994, s. 338.

Meliha ile Sermet ilişkisi Meliha'nın önceki ilişkileri nedeniyle intikam alma arzusu onda bir hastalık hâli meydana getirmektedir. Freud'un saplantı nevrozu olarak açıkladığı bu durumda kişi sevmekten haz almak için öldürmek istemektedir. Meliha da öldürdüğü kişiye karşı sevgi duymaktadır. Öldürmek sevginin göstergesi gibidir. Diğer erkeklerin ona yaşattığı acıyı Sermet'i öldürerek bertaraf edecek; bu duruma vesile olan Sermet'i de bu nedenle sevecektir. Sevgi ile öldürme isteği içe içe geçmiştir.

Meliha, aynı anda hem üzüntü hem haz duymaktadır. İntikam hırsı ile sevdiği erkeklerin ölmelerini ister, bir yandan da öldüklerine şahit olurken vicdan azabı çeker. Anksiyete bir insanın yaşayabileceği en acılı duygu olarak tanımlanmaktadır.⁸³ Meliha'nın yaşadığı ise anksiyete türlerinden biri olan "vicdani anksiyete"dir. Engin Geçtan "vicdani anksiyete" yi şu şekilde tanımlar: "Egoda suçluluk ya da utanç duygusu yaratır. Özellikle, süpergonun vicdan diye bilinen bölümünün tehlikeli saydığı durumlarda ortaya çıkar."⁸⁴ Daha sonra Meliha eşi ve sevdiklerinin ölümlerine hem üzülür hem de olması gerekenin bu olduğu düşüncesiyle sevinir. Meliha bu kısımda vicdan azabı ile ölümlerinden haz alma duygusunu bir arada yaşamaktadır.

-Ah! Öldüler, ölüyorlar... Birinden mektup yok... Ötekenden var.
Ölüyor.
-Ölmezler hanımcığım...
-Haykırdı: -Ölüyor Emine, ölüyor! Ölsün. Ölmeli. Erkek değil mi? Ah...
Emine... Ve ağlıyor: -Emine...⁸⁵

Romanın sonlarına doğru Meliha, kocasının öldüğünü Cevat'tan öğrenince sinir krizi geçirir.

Cevat'ın yakasına asılıyor: - Söyle! Anlıyorum... Ölmüş değil mi Şehit değil mi? -Meliha Hanım.. rica... Kendini yerlere bırakıyor. Korkunç! Korkunç! Apartmandan dışarı fırlamak istiyor. Burada artık duramaz. Boğuluyorum diye haykırıyor.⁸⁶

⁸³ Engin Geçtan, *Psikanaliz ve Sonrası*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996, s. 48.

⁸⁴ Geçtan, *Sonrası*, s. 52.

⁸⁵ Safa, *Akşamı*, s. 298.

⁸⁶ Safa, *Akşamı*, s. 299.

Meliha'nın hem sevgi ile nefret, hem de sevinç ve üzüntü gibi birbiriyle çatışan duygular hissetmesi, romanın sonunda yer alan ölüm ve yaşam isteğinde de görülür. Bu durumu Cahit Sıtkı şöyle ifade eder:

Fakat romanın en mühim ve ölmez tarafı, son fasılda, İzmit'teki eve döndükleri zaman, odadan içeri giren ölülerin ve dirilerin hayaletleri karşısında Meliha'nın aldığı vaziyettir: ölülerin: “yaşamak istiyor musun?” Sualine “Hayır!” ve dirilerin “yaşamak istiyor musun?” Sualine, gülerek: “Evet!” diye cevap vermesi.

İnsan ruhunun iki ana telini bu “Hayır!” ve “Evet!” kadar derinden ihtiraz ettiren başka bir mızraba daha rastlamadım. İnsandaki yaşamak ihtirasile ölüm iştiağı bu kadar güzel anlatılabilir! Meliha, yalnız bu “Hayır!” ve “Evet!” i için Türk romanının yaşayacak kahramanları arasında yer almıştır. Dikkat edilirse, Muazzez'de başlayan tereddüt Meliha'da devam ediyor ve Meliha'nın tereddüdü daha esaslı, kökleri daha derinde olan sebeplere dayanmaktadır.⁸⁷

Romanda baştan sona Meliha'nın ruhî bunalımları ile karşı karşıya kalırız. Annesinin babasına yaptıkları, babasının hastalığı ve ölümü, eşinin ve sevdiği diğer erkeklerin onu aldatması sonucu çeşitli psikolojik kökenli rahatsızlıklar geçirir. Babasının vereme yakalanmasının nedeni de annesinin onu defalarca aldatmasıdır. Bu hastalığın belirtilerinden olan öksürükler de babanın yaşadığı üzüntülere paralel olarak artmaktadır. Bu hastalık kızının kaçması ile şiddetlenerek sonunda onu ölüme sürükleyecektir. Annesi de eşinin ölümü ve kızının kaçmasına içerleyerek öksürük nöbetlerine tutulur. Frengi hastalığının bir evresi olan *Paralizi Jeneral* (Frenginin beyin ve sinir sistemini enfekte etmesi) hastası Sermet ise Meliha'nın onu terk etmesi üzerine bu ayrılığa dayanamaz, hastalığı ilerler ve ölür. Buradan hareketle denilebilir ki; başta Meliha olmak üzere romandaki karakterlerin yaşadığı hastalıklar, bunalımlar psikolojik sebeplerden kaynaklanmaktadır.

1. 2. Verem Eden Şüphe: *Şimşek*

Peyami Safa'nın ilk dönem romanlarından olan *Şimşek*'i ruhsal rahatsızlıkların bedensel rahatsızlıklara dönüşmesi yönünden ele alacağız. Müfid'in karısı Pervin'e karşı kıskançlık, şüphe ve özleminin onun bedenini nasıl eritip bitirdiğini, verem hastalığına

---

⁸⁷ Sıtkı, *Peyami Safa*, s. 13.

yakalanmasına sebep olduğunu göreceğiz. Müfid, bu hastalığının dışında yaşadığı her üzüntü verici olayın akabinde rahatsızlanmaktadır. Aynı şekilde Pervin de kocasının ondan şüphe ettiği, Müfid'in dayısı Sacid'le ilişkisini anlayacağını zannettiği olay ve diyalogların ardından rahatsızlık yaşamaktadır. Bu bölümleri tek tek tespit ederek karakterlerin hastalık ve rahatsızlıklarına sebep olan ruhsal nedenleri ortaya koymaya çalışacağız.

Şimşek'in bir mizaç romanı olduğu ifade edilmiştir. Yazar bu romanda Sacid, Pervin, Müfid gibi birbirine zıt mizaçlar arasındaki ihtilâf ve çatışmaları yansıtır. Sacid, bencil ve mağrur, başkalarını ezmekten hoşlanan; Müfid, aczin ve hassasiyetin timsali; Pervin ise bu ikisi arasında, kararsız ve tutarsız davranışlar sergileyen karakterlerdir. Ayrıca romanın psikolojik özellikler taşıyan “dramatik roman” türü içinde okunması gereken bir eser olduğu belirtilir. Dramatik roman fertler arasındaki yoğun ilişkiye dayanır; zaman ve mekân unsurları dar tutulur.⁸⁸

Romanın özeti şu şekildedir: Genç bir kadın olan Pervin, Müfid ile evliliğinin ilk aylarındadır. Eşini çok sevmesine rağmen başta Müfid'in dayısı olmak üzere birçok erkekle birlikte olmaktadır. Müfid ise Pervin'e kör kütük âşıktır. Müfid'den başka herkes Pervin'in aşklarını, ihanetlerini bilir. Müfid de bir şeyler tahmin ederse de konduramaz. Pervin, Sacid ve Müfid babadan kalma köşkte birlikte yaşamaktadırlar. Müfid ne bu köşkü, ne dayısını ve ne de arkadaş çevresini sevmektedir. Karısıyla birlikte başka bir eve taşınıp bu ortamdan kurtulmak ister. Eşinin onu aldattığına dair emareleri bulur ama inanmak istemez. Durumu arkadaşına anlattığında O (Ali) da üstü kapalı bir şekilde bu şüphelerinde haklı olduğunu söyler. Müfid, Pervin'le kavga ederek köşkten ayrılır; halasının evine yerleşir ve üzüntüden verem olur. Zaten sağlıklı bir bünyeye de sahip değildir. Hastalığı gün geçtikçe ilerler, yatağa düşer. Pervin vicdan azabı ve barışma isteğiyle Müfid'i ziyarete gelir. Sacid de ziyarete gelmiştir. Yağmurlu, şimşekli bir gecede Müfid'in başında beklemektedirler. Sacid, Pervin'le ilişkiye girmek ister; Pervin onun bu teşebbüsünü engellemeye çalışır fakat sonunda yenik düşer. Çakan şimşeğin ışığı ile Müfid onları görür. Onlarda Müfid'in gördüğünü fark ederler. Pervin koşarak dışarı çıkarken Sacid de arkasından gider. Müfid de güçlkle yataktan kalkar ve mutfaktan bir bıçak alır. Mutfaktan gelen sesleri merak edip içeri giren Sacid'e saldırır.

---

⁸⁸ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, İsimler, Eserler, Terimler*, 1998, “Şimşek”, s. 170.

Pervin halayı uyandırmaya gider. Döndüğünde Sacid ve Müfid'i masanın altında kanlar içinde ölü bulur. Bağırarak sokağa çıkar ve aklını oynatır. Ardından akıl hastanesine yatırılır. Her şimşek çaktığında saçlarını koparır, kendini yerlere atar, tepinir, kafasını döşemelere vurur.

Romandaki bedensel rahatsızlıklar ve psikolojik kaynakları şu şekildedir:

Romanın başından hasta olan Müfid'in roman ilerledikçe hastalığı da ilerlemektedir. İki aylık evli olduğu eşi Pervin, onu mariz bir insan olarak tanımlamaktadır.⁸⁹ Sürekli olarak güçsüz ve hasta vaziyette dolaşmaktadır. Pervin ve Müfid'in dayısı Sacid onu gördüklerinde, vaziyetini şu şekilde tasvir ederler:

Müfid'in yüzü bir tuhaftı, gözlerine kadar çukurlaşmış ve kararmıştı, hem ne zayıf yüz! Ve ne kadar sarı! Vücut kırılmış. Bacakların gövdeyi taşımak için tabii hadden aşırı bir yorgunlukla katlandıkları, her adımda, iki dizin de fazla kırılışından anlaşılıyordu.

Pek yorgun görünüyordu.

Müfid avucunu başına koydu, karısına bakarak:

-Hastayım! Dedi.

-Ateşin var mı?

-Biraz.⁹⁰

Müfid odaya girdiğinde dayısı ile Pervin'in yakınlığından rahatsızlık duymuş bu hâlini gizlemek için de hastalığının arkasına sığınmıştır. Dinlenmek üzere odasına çekildiğinde karısı yanına giderek ona daha iyi olup olmadığını sorar. Müfid'in karısına bakışından ve bu soruya verdiği cevaptan karısını kıskandığını; rahatsızlığının da bu nedenden kaynaklandığını anlıyoruz. Adatıldığı şüphesi hastalığına sebep olmaktadır.

-Dinlendin, iyisin değil mi?

Teneffüs etmek için bu suali bekliyormuş gibi, Müfid içini birdenbire boşaltan kuvvetli bir teneffüsten sonra:

-Çok fenayım, dedi.

-Ateşin yok ama...

Fakat gözleriyle fenalığın vücudunda olmadığını hissettirdi. Pervin anladı. Ve tereddütle sordu:

-Niçin?

⁸⁹ Peyami Safa, *Şimşek*, İstanbul: Ötüken Yayınları, t. y.,s. 8.

⁹⁰ Safa, *Şimşek*, s. 10-11.

-Sen onu bilirsin.⁹¹

Pervin on sekizinde iken yaşlı bir doktorla nişanlanmış daha sonra ondan ayrılmıştır. Nişanlandığı doktorun iddialı teşhisine göre Pervin, “isterik”tir. Bir saat, bir dakika içinde sevinçten kedere, kahkahadan gözyaşına geçmektedir. Kimi zaman dil açıklığı ile konuşup kimi zaman da sessiz kalmaktadır.⁹²

Yaşadıkları köşkün esrarengiz oluşu Müfid’in ruh hâlinde büyük bir etki uyandırmakta, bu bina ona “daima bir facia beklemek” vehmini vermektedir. “Bu vehimler ilerlerdi, o raddeye geldi ki, Müfid hayatında büyük bir faciaya uğrayacağını kat’î bir hiss-i kablelvuku ile biliyor, her hadisede, bu yakın veya uzak felâketin bir işaretini arıyordu.”⁹³ Müfid’deki bu vehimler genelleşmiş (yaygın) anksiyete bozukluğu olarak ifade edilebilir.

Bu bozukluk, tekrarlayıcı ve ısrarlı anksiyete (bunaltı) belirtilerinin klinik tabloda egemen olduğu, nevrotik bir bozukluk türüdür. Hasta yaşadığı anksiyeteyi korku, endişe, dehşet, kaygı, bunaltı gibi terimlerle ifade edebilir. Ayrıca, her an kötü bir şeyler olacaktı gibi tedirgin bir bekleyiş durumundan da yakınabilir. Anksiyeteye kaynağı ve nedeni ayırt edilmeyen bir tehdit ya da tehlike sezgisi de denebilir.⁹⁴

Müfid’in bu durumu nevrotik bozukluk türlerinden olan genelleşmiş anksiyete bozukluğu olarak adlandırılabilir. Evlendikten sonra bu vehminin artarak sık sık Pervin’e bu evden çıkmak istediğini söyler.

Müfid dayısına köşkten taşınarak kendisinden kurtulacaklarını ağır bir dille ve hakaret ederek belirtir. Sacid de bunun üzerine Müfid’i oturmaya zorlayarak eliyle omuzunu sikar. Omzunda keskin bir kemik ağrısı duyan Müfid dayısına mukavemet edince kalbi çarparak sık nefes alır ve ağzının içi kurur.⁹⁵ Omzunda hissettiği ağrı maddi bir acıdır. Fakat kalp çarpıntısı, sık nefes alması ve ağız kuruluğu dayısına karşı aczinden ötürü duyduğu manevi acının dışa vurmasıdır. Bu durumu şu sözlerinden anlamaktayız: “Fakat Müfid’in kemiği öyle sızlıyordu ki hâlâ dayısının parmaklarını omuzunda hissediyor, uzaklaştığını bilmiyordu. Başını kaldırıncaya, Sacid’in odadan

⁹¹ Safa, *Şimşek*, s. 13-14.

⁹² Safa, *Şimşek*, s. 23.

⁹³ Safa, *Şimşek*, s. 27.

⁹⁴ Cengiz Güleç, *Psikiyatrinin ABC’si: Ruhsal Bozukluklar, Tanısı ve Tedavisi*, İstanbul: Gendaş Kültür, 1999, s.11.

⁹⁵ Safa, *Şimşek*, s. 33.

dışarı çıktığını gördü.”⁹⁶ Dayısı odadan çıkınca üzerinde ağırlık hisseder. Ardından ruhunda bir rahatlama, vücudunda gevşeme hisseder.

Fakat biraz evvelki isyanında mağlûp oluşunu hemen hatırlayarak aczini kuvvetle hissetti ve öfkesi birdenbire düştü. Onun böyle isyandan tevekküle, mücadeleden feragata, ihtirastan felsefeye âni geçişleri vardı; birdenbire bütün sinirlerinin gevşediğini, gerilmiş etlerinin pörsüdüğünü, omuzlarının düştüğünü ve kuvveti çekilen kollarının arz cazibesine mukavemet edemeyerek aşağıya sarktığını hisseder, yorgun gözleri dalar, bulanır, kararır, derinleşir ve bütün varlığına bir rahatlık gelirdi. O vakit ne tabîleşirdi! Ona, ekseriya, büyük ruh işkencelerinden sonra gelen felsefî sükûn...⁹⁷

Müfid’in anî ruh değişimleri psikolojide bipolar bozukluk olarak adlandırılmaktadır. Mehmet M. Döğüşgen, bipolar bozukluğu “aynı insanda birbirine zıt iki aşırı ruh hâlinin dönüşümlü olarak meydana çıkmasıyla tanımlanan ağır bir duygusal rahatsızlık türü” olarak tanımlar.⁹⁸

Pervin kocasını aldatmış olmanın verdiği suçlulukla kendisine ne düşündüğünü soran eşine kalbini açamaz. Bu nedenle duyduğu sıkıntı onu buhrana sevk eder ve titremesine sebep olur.

Kocasının suali üzerine Pervin de böyle şiddetli bir ruh nöbetine tutularak derhal titremeye başlamış, dişlerini sıkarak susuyor, sesinin perdesiyle ruhî buhranını sezdirmemek için bir kelime bile söylemiyordu.⁹⁹

Pervin, Sacid’le münasebetlerinin pişmanlığını yaşamaktadır ve kocasının “ne düşünüyorsun?” sorusuna cevap veremez. Sacid’e, kendi kendine, lekesizliğine içten içe kızar. Derin bir düşünceye dalmıştır ve kocası sualini yineleyince ne diyeceğini şaşırarak buhran geçirir.

O zaman, kadının bütün vücudunu Müfid’in göremediği bir titreme yakaladı; içinin buhranını kocasına sezdirmemek için sarfettiği bu son

---

⁹⁶ Safa, *Şimşek*, s. 34.

⁹⁷ Safa, *Şimşek*, s. 34.

⁹⁸ Mehmet Murat Döğüşgen, *Psikoloji Psikiyatri Sözlüğü*, İstanbul: Emre Yayınları, 2005, s. 47.

⁹⁹ Safa, *Şimşek*, s. 38.

gayret, Pervin'in kalbini de hızlı hızlı çarptırmaya başlamıştı. Müthiş ân!
Ya susmaya, ya yalan söylemeye, ya itiraf etmeye mecburdu.¹⁰⁰

Pervin'in heyecanı, ruhî azabı bedenine yansır. Kalbi hızlı çarpmaya başlar, bedeni üstündeki hâkimiyetini yavaş yavaş kaybetmeye başlar. İç sıkıntısından kaynaklanan bir rahatsızlık yaşar ve bu rahatsızlık hâli bedenini tahakküm ettirir. Karısından şüphe etmesini hastalığına bağlayan Müfid Pervin'den af diler. “-Affet; bu şüphe, benim hasta başımın bir kusurudur.”¹⁰¹

Pervin'in arkadaşları köşke akşam yemeğine gelirler. Davetlilerden biri de Samiye'dir. Sekiz seneden beri, kendisini terk eden adamı sevip duran Samiye aşk hastalığına tutulmuştur. “Bu tür bir birleşme, tıpta monomani olarak adlandırılan hastalığa tekabül eder. Monomani, sadece tek bir düşüncenin baskın olması, hastanın o düşünceye aşırı düşkünlüğü, âdeta bir sanrı/takıntı hâlinin zihinsel ve ruhi yansımasıdır.”¹⁰² Sacid onun bu sevgisiyle ilgili hayretini gizlemeyerek Suad'ın kulağına şöyle söyler:

- Eyvah... bu kızcağız da hep kederli şeyler çalar. Sekiz seneden beri o herifi sevdiğini düşündükçe hayret içinde kalıyorum. Ben ki sevdamın ne demek olduğunu hiç anlamadım, sekiz sene bir erkeği unutamamak nedir? Halledemiyorum. Doktorlara sordum. Bir takım hastalık isimleri söylediler. Suat.. şu kızı aşkından kurtaramaz mısın?¹⁰³

Müfid, yemekte konuşulardan, yapılan imalardan işkillenerek yeniden karısından şüphe etmeye başlar. Teselliye muhtaçtır. Ali'ye içine fenalık geldiğini, bayılacağını, dolaşmak istediğini söyler. İçeride konuşulanlar var olan kuşkularını körükler; boğulduğunu ve Ali'den gerçekleri duymak istediğini söyler. Karısının onu aldattığı düşüncesi kuvvetlenerek ruhunu sıkar ve bu hâli bedenine de akseder. Ali'ye içinde bulunduğu durumu şöyle izah eder:

Hakikate ihtiyacım var. Korkunç suratı, çirkin, tüyler ürpertici hakikati öğrenmek istiyorum. Şüphe içinde bunalmış bir adamın ihtiyacını anla ve söyle. Gizleyeceklerini gizle, peki; fakat söyleyeceklerin doğru olsun, beni sen de aldatma. Sana yalvarıyorum. Çok fenayım, bak titriyorum.

¹⁰⁰ Safa, *Şimşek*, s. 38-39.

¹⁰¹ Safa, *Şimşek*, s. 43.

¹⁰² Selçuk Çıkla, *Edebiyat ve Hastalık*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2016, s. 181.

¹⁰³ Safa, *Şimşek*, s. 67.

Sahi titriyordu. Sesi ve bütün vücudu, şiddetli bir râşe geçiriyordu.¹⁰⁴

Psikoloji Sözlüğü'nde kaygı; yaklaşmakta olduğu sanılan bir tehlikeden tedirginlik duyma durumu şeklinde tanımlanır ve bunaltıdan fizyolojik değişikliklere neden olmaması ile ayırt edildiği ifade edilir.¹⁰⁵ Tanımdan da anlaşıldığı üzere, bunaltı fizyolojik değişikliklere sebep olmaktadır. Karısının onu aldattığı yönündeki şüpheleri Müfid'i bunaltır. Onun bunalan psikolojisi de fizyolojisine yansır.

Dışarıdalarcken içeriden gelen karısının da dâhil olduğu kahkahalara daha fazla dayanamayan Müfid, Ali'den özür dileyerek “-Fenayım, hastayım, yatacağım, affet... Yukarıdakilere de hasta olduğumu anlat.”¹⁰⁶ der. Kendisi ruhi azap içindeyken karısının şen olmasına içerler. Ali misafirlere Müfid'in hasta olduğunu bildirince Pervin'in bir saniyeliğine yüzü buruşur. Bunu gören Sacid de ona meclisin tadını kaçırmaması gerektiğini söyler ve Pervin'i “O her akşam hasta diyerek”¹⁰⁷ rahatlatır. Bütün bu tavırlar gösteriyor ki Müfid'in daimi hastalık hâli arkadaş çevresince de bilinen ve olağan karşılanan bir durumdur. Pervin kocasına bakmak için yatak odasına gider. Müfid'i orada bulamayınca telaşa kapılarak diğerlerine de haber verir. Bahçe kapısında Müfid'e rastlayınca ondan izahat alırlar: “Kendimi hasta zannettim, yattım. Sonra sıkıntı bastı, kalktım, giyindim, sokağa çıktım, ta...”¹⁰⁸ Müfid Pervin'in hareketlerine, ondan kaynaklanan şüphelerine canı sıkılır ve bu sıkıntının sebebini hastalığına yorar. Müfid'in vücut yorgunluğunun, buhranının tek nedeni Pervin'dir; ona karşı duyduğu şüphedir. Bu durum romanda da şu şekilde açıklanmaktadır:

Müfid, o geceden sonra günlerce buhran içinde kaldı. Bitkindi. Vücutça yorgun olmadığı halde, günlerce yememiş, içmemişti. Uyumamış, yol yürümüş, yük taşımış gibi kendini halsiz buluyordu. Sanki bütün vücudu çözülüyor. Bu maddî bitkinliğin mânevî bir tek sebebi var: Şüphe.¹⁰⁹

Müfid'in sebepli veya sebepsiz sürekli olarak karısından kuşkullanması hâli onda paranoid kişilik bozukluğu olduğunu göstermektedir. Paranoid kişilik bozukluğunun

¹⁰⁴ Safa, *Şimşek*, s. 70-71.

¹⁰⁵ Gürün, *Psikoloji Sözlüğü*, s. 84.

¹⁰⁶ Safa, *Şimşek*, s. 74.

¹⁰⁷ Safa, *Şimşek*, s. 74.

¹⁰⁸ Safa, *Şimşek*, s. 78.

¹⁰⁹ Safa, *Şimşek*, s. 83.

temel belirtisi şüphe ve güvensizliktir. Paranoid bireylerin iç ve dış dünyalarının farklı olduğu bilinmektedir. Yazar bizlere Müfid'in dış dünyasını olduğu kadar iç dünyasını da yansıtmaktadır. Aşağıdaki açıklamaya göre de Müfid'de paranoid kişilik bozukluğu olduğunu söyleyebiliriz.

Paranoid kişilik bozukluğunun (PKB), sürekli olarak bir kuşkuculuk hali ve karşısındaki insanların davranışlarının, amaçlarının kötü niyetli olduğuna duyulan inançla belirgindir. Dıştan bakıldığında, paranoid bireyler, kibirli, talepkar, başkalarına güvenmeyen, ahlakçı ve diğer insanlara karşı aşırı tetikte kişilerdir. İç dünyalarında ise utangaç, korkmuş, kendisine güvenemeyen, kolayca aldanabilen, başkalarını düşünmeyen, gerçek olayların tamamının anlamını kavrayamayan kişilerdir.¹¹⁰

Halûk Sunat, paranoid kişiliğin, eşinin ya da sevgilisinin sadakatini sorgulamaya eğilimli, sır vermeye yatkın olmayan, aşırı kuşkucu kişilik olduğunu belirtmektedir.¹¹¹

Müfid, karısının gizli bir ilişki içinde olup olmadığını öğrenmek maksadıyla onun evde olmadığı bir gün eşyalarını karıştırarak çantasının içinde gazete kâğıdına yazılı bir numara bulur. Telefon kataloğundan numarayı araştırır. Galata'da bir hana ait olduğunu öğrenir. Arkadaşlarından Arif'in de bu handaki komisyoncularla ortak iş yaptığını bildiğinden numaranın ona ait olduğunu anlar. Numarayı arayarak emin olduktan sonra bir yolunu bulup karısına Arif'in numarasını bilip bilmediğini sorar. Karısı bilmediğini söylediğinde de kuşkusu iyice artar. Ardından kâbuslarla dolu bir gece geçirir ve sabaha kadar uyuyamaz. Pervin'in Arif'le ilişkisi olduğu zannı Müfid'i hasta eder. Pervin kocasının gördüğü kâbus nedeniyle sıçramasına uyarır. Nöbet geçirmektedir ve ateşi 38,5'e çıkmıştır.

İçine hakiki baygınlıklar çöküyordu. Kollarıyla bacaklarının yatağın içinde olduğunu hissedemeyecek kadar birkaç defa kendinden geçmişti. Odadaki ışığı göremeyecek kadar gözleri kararmış, vücudunu ateşin bir ter kaplamış ve başı sıcak bir kuyuya dalıyormuş gibi kızgın karanlıklar içinde kalmıştı. Dili kurudu ve damağında macunlu bir mayi tabakası hâsıl oldu. Bütün düşünceleri uçuyor ve sanki başının içinden dışarıya çıkarak, maddî varlıklar gibi gözlerinin önünden geçiyordu.

¹¹⁰ Elif Tatlıdil ve Engin Turan, "Paranoid Kişilik Bozukluğu", *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences Psikiyatri AD 3* (2007): 17.

¹¹¹ Halûk Sunat, *Spinoza ve Psikanaliz ve Hayat*, İstanbul: Yirmidört Yayınevi, 2008, s.342.

Dehşetli, buhran içinde ağır başını yastıktan zahmetle kaldırarak, yatağın başucundaki lâmbaya bakıyor fakat ışığı farketmiyor. Şişe simsiyah. Sonra Pervin'e baktı. Zevcesini yarım yamalak görebiliyor.¹¹²

Pervin de kocasının nöbet geçirmesini kendisiyle ilgili bir şüpheden kaynaklandığının farkındadır. Bunun nasıl olduğunu kendi kendine sorgulamaktadır.

Kocasını bir şey mi duydu? Bir dedikodu mu yaptılar? Pervin Behire'den şüphe ediyor, ondan her şeyi umuyordu. Hem bu ne ağır, dalı budaklı bir dedikodu olmalı ki kocasına dün akşamki ağır sözü söyletebildiği gibi, geceleyin de vücuduna otuzsekiz buçuk derecede nöbet versin.¹¹³

İşten erken dönen Müfid yatak odasında karısını ve Sacid'i baş başa bulunca Pervin'in rahat tavırlarına hasta olduğu yalanına da inanmayarak aldatıldığı düşüncesiyle baş dönmesi ve his buhranı ile odadan çıkar.

Müfid sofaya çıkar çıkmaz bir baş dönmesi hissetmişti. Birkaç adım ancak yürüyebilirdi ve durdu. Gözleri kararıyordu. Sanki ayakları yerden kesilmiş, vücudu yükselmişti. Başını omuzlarından ayrılmış, boşlukta bir yere asılmış sandı. Kendini zorlayarak duvara kadar yürüdü, yaslandı, gözlerini kapadı ve bekledi.

Artık bütün kuvvetleri sonuna gelmişti.¹¹⁴

Bir gün Müfid, Pervin'in yakın arkadaşı olan Behire'ye köprü üzerinde rast gelir. Selamlaştıktan sonra Behire, Müfid'i evine davet eder, Müfid de ondan Pervin hakkında bir şeyler öğrenebilmek umuduyla teklifini geri çevirmez. Evine gittiğinde de Behire'ye birçok soru sorar, üstü kapalı laflarından bir şey anlamasa da şüpheleri atar. Pervin'in eski nişanlısından başka bir erkekle münasebeti olmadığı bilgisinin yalan olduğunu Behire'den öğrenince evden ayrılır, başında ağırlık, içinde sıkıntı, gözlerinde karartı hisseder. Bir arabaya biner, dalgın ve sessizdir; hem ruhu hem de bedeni rahatsızlanır. Behire'nin sözleri zaten şüphe içinde kıvranan ruhunu daha fazla sıkar. Bu görüşmenin ardından bedeni de hastalanır.

Uzviyeti de rahat değildi. Göğsünün içinde gizli ve tehlikeli birşeyler olduğunu hissediyordu. Kalbi intizamsız çarpıyor ve her nefes

---

¹¹² Safa, *Şimşek*, s. 101.

¹¹³ Safa, *Şimşek*, s. 104.

¹¹⁴ Safa, *Şimşek*, s. 122.

alışında içine hafif baygınlık çöküyor, başı ağır; midesi rahat değil. Ağzında fena kokulu gazlar ve geğirmeler dolaşiyor. Bacakları kuvvetten kesilmiş.

Birkaç öksürük vücudunu fazla hırpalayarak sarsınca Müfid anladı ki ufak sadmelere tahammülü olmayacak kadar hastadır.¹¹⁵

Yol boyu karısından ayrılıp ayrılamayacağını düşünür. Eve geldiğinde kalfadan karısının ve dayısının evde olmadığını öğrenir. Odasına çıkarken başı döner, göğsü tıkanır ve boğazında yanıklık hisseder. Musluğa gider ve kan tükürür. Bu durum ona gizli bir hastalığı olduğunu düşündürür. Nöbetlerinin, öksürüklerinin, çarpıntılarının, yorgunluklarının bir sebebi olduğunu idrak eder. Vücudunda ölüme bir hazırlık olduğunu anlar. Karısı eve geldiğinde ona rahatsız olduğunu, başının ağrıdığını ve ateşi olduğunu söyler. Karısından ayrılma düşüncesi, ihanet şüphesi Müfid'i hasta etmiştir.

Pervin ve Sacid bir akşam eve geç geldikleri için Müfid, Pev'in'e darılır, onunla konuşmaz. Moral bozukluğu yaşayan Pervin ani bir sinir buhranına yakalanır.

Kadın bembeyaz kesilmişti ve bir koltuğa doğru yürürken sendeliyordu. Evvelâ Sacid'in kollarına, sonra koltuğa düştü ve onu arasına yakalayan büyük sinir buhranlarından birine yakalanarak bütün vücudu katılaştı, uzandı. Boğazı şişti ve nefesi tıkanı.

Sacid bu kadınları her zaman yakalayan sinir nöbetlerinin ustası olduğu için telaş etmemişti. Pervin'in göğsünü çözdü, başının vaziyetini düzeltti ve bekledi. Pervin'in vücudu biraz daha gerildi, şiddetli bir titreme ile karışık âni bir hıçkırıktan sonra çözüldü ve gevşedi.

İki üç defa hıçkırdı, ağladı ve kendine geldi.¹¹⁶

Pervin kendine geldikten sonra tekrar kocasıyla konuşmaya çalışır; kocasının balkona çıkıp kapıyı kapatması, onu duymuyormuş gibi davranması Pervin'i çileden çıkarır. Kalbi şiddetli çarpar, çenesi titrer. Kocasından gördüğü soğuk muamele takatini keser onu buhrana sürükler.

Müfid de bu sırada karısından ayrılmayı, teyzesinin yanına yerleşmeyi düşünmektedir. Aklına Ali'nin söyledikleri gelir. Ruhun da bedenle birlikte hareket ettiğini ifade eden sözlerdir. "Ali de, Müfid'e "Korkma, ruh kendini müdafaa eder." demiş ve anlatmak istemişti ki ruhun da vücut gibi bir nevi "korunma" sevkitebiisi

---

¹¹⁵ Safa, *Şimşek*, s. 140.

¹¹⁶ Safa, *Şimşek*, s. 158.

vardır.”¹¹⁷ Bizim, Peyami Safa’nın romanlarında tespit ederek ele aldığımız temel mesele ruhun geçirdiği bir bunalım, yaşanan olaylardan meydana gelen bir sıkıntı hâlinin vücuda sirayet ederek hastalığa sebep olmasıdır. Burada yazarın ifadelerinden ruh ve beden münasebetini ifade etmiş olduğunu görmekteyiz. Cahit Sıtkı, romandaki ruh tahlillerine ve her olayın ardında yatan bir sebebin varlığına dikkat çeker.

Şimşek Peyami’nin ustalaşmaya başladığı, cidden muvaffakiyetli ruh tahlilleri yaptığı, kahramanlarının her hareketinin, her fiilinin sebeplerini gösterebildiği ilk roman. Müfit, Nihat’tan ve Kâmil’den çok daha canlı. Müfid’i tanıyoruz, müellif onu karşımızda çırılçıplak soyabilmiş, ruhunun en karanlık köşelerini aydınlatabilmiştir. Müfid’in karısı Pervin, kocasının dayısı Sacid’e metreslik ediyor. Bütün roman Pervin’in, kocasına muhabbet ve merhameti ve Sacid’e olan et zâfi ile inkişaf ediyor; sonunda Pervin, iki erkeğin de kanına girerek, çıldırıyor. Pervin, Muazzez’in maddî sıkıntı ve refah, Meliha’nın yaşamak ihtirası ve ölüm iştihakı arasındaki tereddüdünü aşk plânında devam ettiriyor. Pervin etle ruh arasında tereddüt eden kadın tipidir; ikisine de aynı ihtirasla bağlı olduğu halde karar vermekten âcizdir.¹¹⁸

Müfid, Pervin’den ayrılma kararı alır. Ertesi sabahı eşi hasta gibi görünmektedir. Müfid eşinin hasta olduğu bir günü hatırlar ve o gün de tıpkı bu sabah gibi bir çehresi vardır. Bunu Pervin’de uzvî ıstırabın görünüşü olarak yorumlar. Pervin’in hasta gibi görünmesi önceki gün kocasının ona karşı soğuk ve ters davranması nedeniyledir. Geçirdiği ruhsal sıkıntının bedenine hastaymış gibi yansıdığını görmekteyiz.

Müfid, Pervin’in bu yüzünü ikinci defa görüyordu. Bir kere de zevcesi hasta bir gece geçirdikten sonra, sabahleyin böyle bembeyazdı, gözkapakları böyle mordu, vücudu böyle kıvrıktı, başı kısılarak yastıktan böyle düşmüştü, ağzı böyle renksizdi, böyle kuvvetsiz nefes alıyordu. Bu Pervin’de uzvî ıstırabın çehresidir.¹¹⁹

Ayrılık kararını alan ve karısına bir mektup yazarak evden ayrılan Müfid, yürümekte zorlanır, nefesi tikanır ve baygınlık geçirir. Ali, Müfid’i ziyarete geldiğinde Müfid ruhi buhran içerisinde olduğunu kendi kendine itiraf eder. Teyzesi de onun iştahsız ve sessiz hâllerini görerek hastalanmasından korkar. Onun bu durumundan endişelendiğini kendisine bildirir ve eskiden ara sıra da olsa keyiflendiğini, şimdi bunu

¹¹⁷ Safa, *Şimşek*, s. 164.

¹¹⁸ Sıtkı, *Peyami Safa*, s. 13-14.

¹¹⁹ Safa, *Şimşek*, s. 170.

göremediğini söyler. Müfid de vücutça hasta olduğunu söyler.¹²⁰ Teyzesi Müfid'in Pervin'den ayrı kaldığı için ona olan özlem ve kini nedeniyle hasta olduğunun farkındadır. Bu nedenle Pervin'le konuşmak, aralarını düzeltmek ister fakat Müfid teyzesinin bu talebini katî bir şekilde reddeder. Karısına duyduğu hasretten dolayı buhrana düşmektedir.

Yalnız, ara sıra, ne olduğunu anlamadığı dehşetli bir buhrana düşüyor ve halinden memnun olmuyordu. O vakit, teyzesinin evinden fırlayarak bir yerlere kaçmak istiyordu, fakat nereye? Niçin? Anlamıyor. Anlamıyor ve kendi kendine itiraf etmiyordu ki, bu her vakitki gibi hasrettendir.¹²¹

Müfid'in yaşadığı bu buhran, karısına duyduğu kıskançlık ve şüpheler onu ruhsal yönden çökertmekte ve hastalanmasına sebep olmaktadır. “Kıskançlığın bünyeyi esir aldığı hâllerde insan daima kederli, düşünceli, bed-huyulu, neşesiz, ümitsiz, uyumsuz, asabi ve bunların sonucu olarak da –tabii ki- hasta olur.”¹²² Müfid'in bu hâlini distimik rahatsızlık olarak adlandırabiliriz. Bu rahatsızlık, semptomları depresyondan daha hafif olan uzun süreli bir tür depresyondur. Rahatsızlığın semptomlarında yer alan iştahsızlık, uykusuzluk veya aşırı uyku, kronik yorgunluk, umutsuzluk, karar verme güçlüğü, normalde haz verici etkinliklerden haz alamama, kendine acıma ve huzursuzluk¹²³ gibi rahatsızlıklara Müfid'de de rastlamaktayız.

Pervin kocasının hasretine dayanamaz, onu çok sevdiğini anlar ve boşanma mevzuunu konuşma bahanesiyle kocasının yanına gider. Müfid'in Pervin'in suratına dahi bakmaması, onunla diyaloga kendini kapatması, Pervin'e kendini boşluktaymış gibi hissettirir. Kocasına, “Sana gelmeğe... mecbur oldum. Çünkü...” der ve devam edemez.

Devam edemedi. Bir nevi muvakkat “hafıza ziyası” ile Türkçenin bütün kelimelerini unutmuştu. Âdi eşyanın isimlerini bile hatırlayamayacaktı. Bu hal bir felce benzedi. Ağzı açık kaldı ve alt çenesi sallandı. Yüzü bembeyaz kesilmişti.¹²⁴

---

¹²⁰ Safa, *Şimşek*, s. 189.

¹²¹ Safa, *Şimşek*, s. 193.

¹²² Çıkla, *Edebiyat ve Hastalık*, s. 199.

¹²³ Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2000, s.218.

¹²⁴ Safa, *Şimşek*, s. 207.

Pervin'in kocasının soğuk tavrından dolayı aniden “*broca* afazisi” yaşar. Bu rahatsızlık, konuşma yetisinin kaybedilmesiyle kendini gösteren bir tür afazidir. Güçlük, kendini ifade etme konusunda gözlenir. Büyük bir çabayla zar zor konuşma ve kelime dağarcığının daralması semptomları arasında yer alır. Kişinin anlama yetisinde sorun yoktur, ne anlatmak istediğini de bilir, ama anlatamaz.¹²⁵

Kocasıyla barışamayacağını anlayan Pervin, odadan çıkar. Müfid önce karısının peşinden gelip sonra takibi bırakır. Bunun üzerine kendini yalnız hisseden Pervin'in bacaklarının içi boşalır, göğsü daralır. Müfid de içeride uzuvları bağlı bir felçli gibi kalakalır. Müfid tekrar Pervin'in peşinden gider. Teyzesi Pervin'i kahve içirmek için zorla odaya sokar. Bunun üzerine Müfid, ne merdivenden inebilir ne de geriye dönebilir. “Arkasını duvara dayadı. Göğsünde şiddetli bir sıcaklık duyuyordu. Fenalaşmaya başladığını hissetti. Basamağa oturacaktı.”¹²⁶ Teyzesi Müfid'i de odaya çağırır ancak Müfid kabul etmez. Pervin'i yukarı çıkmaya ikna etmeye çalışan teyzesi onun bir anda katılaştığını, korkunç derecede beyazlaştığını, fenalaştığını görür. Pervin'e eğilir ve sorar:

-Ne var? Kızım, ne var? Yapma... korkuyorum... ne oluyorsun? Ne Yapayım? Elimden ne gelir? Su ister misin? Doktor... yok buralarda... eyvah... Pervin... kızım!.. Söyleyemez misin? Dilin mi tutuldu?

Ve böyle heyecan içinde bir sürü şeyler daha sorarken, Pervin, birdenbire, gözlerini dehşetle açarak kısa, keskin, bir çığlık kopardı, kanepeye boylu boyunca düştü ve saçlarını yolarak başını vurmaya, haykırmaya başladı. Sonra ağladı.¹²⁷

Büyük bir buhran ve arkasından sinir krizi geçiren Pervin'in bu hâli Müfid'de bir yandan merhamet ve af duygusu, bir yandan da kendisi için acı çekmesi sevinç, ümit ve korku sonra da kin ve nefret duyguları uyandırır. Duygu karmaşası içine girer. Müfid de yukarıda başka bir buhran geçirmektedir. Başına kan toplanması (*ihhtikan*) ve kalp sıkışması içinde bunalır. Pervin'e karşı hâlâ zıt duygular içerisinde gidip gelmektedir. Geçirdiği krizin ardından Müfid'in kulağı vınlr, gözlerinin önünde şekiller uçuşur.

¹²⁵ Budak, *Psikoloji Sözlüğü*, s.157.

¹²⁶ Safa, *Şimşek*, s. 213.

¹²⁷ Safa, *Şimşek*, s. 214.

Aynada yüzüne baktığında kıpkırmızı olduğunu görür ve nöbeti olduğunu anlar. Yatağa yatar. Keçe üzerindeki baklava desenini insan başı olarak görür ve bunun bir vehim olduğunu idrak eder. Uykuya dalar, rüyalar görür. Uyandığında doktor vücudunu dinlemektedir. Gece yarısı tekrar uyandığında midesi bulanmakta ve göğsü yanmaktadır; üç dört defa öksürdükten sonra teyzesinin tuttuğu tasa birden ağzından kan boşanır.

Üç gün içinde oldukça zayıflayan Müfid'in ateşi akşamları otuz sekiz buçuğu bulur. Doktor adaya götürülmesini tavsiye eder. Nöbeti on günden fazla sürer. Her gün biraz daha kuvveti eksilir. Cem Uraldı, verem hastalarının fiziksel ve ruhsal durumları hakkında şunu söyler:

Edebî metinlerde en sık karşımıza çıkan hastalıklardan vereme duçar bir kahramanımız varsa, onun zayıf, soluk, yorgun bedeni, ölgün bakışları ile merhamete çeken görünümü üzerinde yoğunlaşan fiziksel tasviri de; ümidini kaybetmiş, melankolik, hayatı değersiz gören, depresif ruh hâlinin anlatımı da mümkün demektir.¹²⁸

Müfid'in bütün gün başını oyalayan mevzu Pervin'dir ve içeri giren hizmetçiyi Pervin sanır. Müfid'i hasta eden Pervin'dir ve ondan ayrı kalmaktır. Bunu Müfid'in şu sözlerinden de anlamaktayız:

Kaç defa nöbet içinde uykuya dalarken, yastığında Pervin'in başını ve Pervin'in gözlerini gördü. Uyandığı vakit onu sukutuhayal fazla sarsıyordu. Gözleri yaşarıyor ve ağladığını göstermemek için yorganı başına çekiyordu.

Kendi kendine kaç kere söyledi: “Bittim. Beni öldürüyor. Muhakkak.” Fakat kin duyuyordu. Ruhu büyük bir kin taşımak mecalinden mahrumdu. Kızmak onu pek yoruyordu.¹²⁹

Pervin'e karşı büyük bir özlem ve kin duymaktadır. Ali'nin Pervin'i eve getirme isteğini de reddeder. Ona karşı yenilmek, zayıf düşmek istememektedir. Ali köşke giderek Müfid'in ölüm döşeginde olduğunu haber verir. Pervin heyecana kapılarak “-Hayır ölmeyecek” der; yüzü bir anda kızarır, gözleri büyür ve kabarır, nefes alıp

¹²⁸ Cem Uraldı, “Edebiyat ve Sağlık”, *Hece: Edebiyat ve Hastalık*, 225 (2015): 101.

¹²⁹ Safa, *Şimşek*, s. 223.

vermesi hızlanır. Ardından Pervin de Müfid'i çok sevdiğini onun hastalığından sonra hastalandığını itiraf eder.

Açık söyleyeyim mi, ömrümde ilk defa seviyorum ve bu ilk sevdiğim adam, Müfid'dir. Şimdiye kadarki sevgilerim hep çocukluktu. Gün geçtikçe ve ayrı ayrı kaldıkça Müfid için bitiyorum. Hastalığını duyduktan sonra ben de hasta oldum. İlk defa, şimdi size söylüyorum; benim de ağzımdan bir damla kan geldi, iştahım kaçtı, yemek yiyemiyorum.

Pervin sahi çok zayıflamıştı.¹³⁰

Pervin, Ali ile birlikte Müfid'i görmeye gider. Odasına girdiğinde gördüğü manzara korkunçtur. "Müfid'in yüzündeki o renk uçukluğu, o kemik fırlayışları, o sertlik, bir ölü başını göz önüne getiriyor. Dehşet. Pervin bu kadarını hiç ummamıştı."¹³¹

Uyku ile uyanıklık arasında Pervin'i gören ve rüyada olduğunu zanneden Müfid'in yüzünde bir nefret peyda olur. Müfid'in o gün ateşi otuz dokuzu geçer. Rüyasında Ali'yi ve Pervin'i görmüştür. Ali, Pervin'in reddetmesinden korktuğu için görmeye gelemediğini haber verir. Müfid ise ona hastalığının artık son raddeye geldiğini şu sözlerle bildirir: "Cesaret etsin artık... Bende... Kin.. kalmadı. Kin... demek... Çünkü... hayat demektir... Bende hayat... kalmadı."¹³² O gece harareti de çoğalır, şuurunu kaybeder, nöbet geçirir ve doktor çağırırlar. Pervin ve Müfid'in arkadaşları, hastanın başında beklemektedirler. Pervin kocasının hastalığına sebep olduğu, onu ölüme sürüklediği için büyük bir vicdan azabı ile fenalaşır. Nefesi tıkanır; rengi sararır. Ani bir hareketle kocasının yanına yatar. Uyandığında karısını yanında bulan Müfid, rüya olup olmadığını sorar. Pervin'in gelmesine çok sevinmiştir ve her geçen gün biraz daha iyileşir. Doktor da hastadaki iyileşmeyi görünce Pervin'e "-Daha evvel nerede idiniz?"¹³³ diye sorar. Müfid'in nöbetleri azalır, iştahı açılarak daha rahat konuşmaya başlar.

Ali, Müfid'e Sacid'in onu ziyarete gelip gelemeyeceğini sorar. Müfid de kabul eder. Dayısının "-Nasılsın?" Sorusuna "-Ölüyorum" yanıtını verir. Müfid, Sacid'e

---

¹³⁰ Safa, *Şimşek*, s. 230.

¹³¹ Safa, *Şimşek*, s. 236.

¹³² Safa, *Şimşek*, s. 251.

¹³³ Safa, *Şimşek*, s. 261.

Pervin’le ilişkisi olup olmadığını sorar. Sacid de bir kaç kez teşebbüs ettiğini fakat muvaffak olamadığı yalanını söyler. Dayısı odadan çıkınca fenalaşır.

Müfid yalnız kalınca derin bir nefes almak istedi; fakat muvaffak olamadı. Göğsüne birşey tıkanmış ve ciğerleri acımişti. Boğulacak gibi oldu.

Bütün vücudunda müthiş bir eziyet hissediyordu. Göğsü ateş doldu. Ağzına kızgın bir nefes geliyor. Başına dayanılmaz bir ağrı girdi. O gece öleceğini zannediyordu.

Haykırmak istedi. Buna hiç muvaffak olamayacağını anlıyordu. Fakat bağırarak ihtiyacı bütün arzularını bastırarak hâkim bir ihtiras haline geldi.¹³⁴

Pervin’in gelişiyle hastalığı düzelmeye başlayan Müfid, dayısının onu ziyaret etmesi ile de fenalaşır. Zaten onu hasta eden şey karısı ile Sacid arasında ilişki olduğu şüphesidir. Dayısının daha kapıdan girmesiyle müthiş bir kin duyar; ardından da fenalaşır. Müfid’in iyileşmesi de tekrar fenalaşması da psikolojisine bağlıdır. Nevzat Köseoğlu, yazar hakkında hazırladığı kapsamlı çalışmasında bu romanın şüphe teması üzerine kurulduğunu ve psikolojik tahlillerin geniş yer tuttuğunu şöyle ifade eder:

1923 yılında yayımlanan *Şimşek* romanının, hâlâ yeterince değerlendirilmediğini düşünüyorum. Şüphe teması üzerine kurulan roman, psikolojik tahlillerin en geniş biçimde uygulandığı çalışmasıdır. Cahit Sıtkı’ya benim bütün romanlarımda varlığı görünen bir facia beklemek vehmi diye ifade ettiği duygu, ‘şüphe’ olarak ortaya çıkar. *Şimşek*’te azgın bir tezahürü görünen şüphe, daha sonraki yıllarda, *Yalnızız*’ın prolog’unda zirveye çıkar ve neredeyse bütün romana egemendir. *Bir Akşamı* romanında şöyle der:

“Şüphe etmek düşünmek demektir. Şüphe haricinde tefekkür yoktur. Dimağ makinesinin benzini, yağı şüphedir. Şüphe bizzat tefekkürdür diyeceğim geliyor.”¹³⁵

Müfid yeniden fenalaşır. Bu defa şimşek ve gök gürültüsünden korkar. Pervin ve Sacid Müfid’in ne istediğini anlamak için yanına giderek ve yüzüne bakarlar: “Çok sarıydı, elmacık kemikleri sivrilmiş, avutları çökmüş, üstünden derisi ve eti sıyrılmış gibi, çene kemikleri belirmişti. Dudakları siyah görünüyordu.”¹³⁶ Pervin onun bu hâlini görünce kocasına sarılarak kriz geçirir. Sacid onu kaldırarak koltuğa oturtur. Sacid onların buhranlarına, nevrasteni ihtilaçlarına hayret eder. Fakat onda da kendinde de bu

¹³⁴ Safa, *Şimşek*, s. 267-268.

¹³⁵ Köseoğlu, *Peyami Bey*, s. 330.

¹³⁶ Safa, *Şimşek*, s. 273.

gece bir değişiklik fark eder. Sinirleri oynamış, içinde sıkıntı ve korku hissi vardır. Cengiz Güleç nevroitik bozukluklardan biri olan anksiyete bozukluğundan söz ederken anksiyetenin her zaman ve koşulda görülebilen bir kaygı durumu olduğunu, korkunun ise anksiyeteden farklı olarak dış dünyadaki nesnel bir gerçekliğe dayandığını belirtmektedir.¹³⁷ Pervin de bir bunaltı hâlinededir bu bir anksiyete değil şimşek çakmasından kaynaklanan bir korkudur. Pervin her şimşek çaktığında korku duyar ve bu korku onda sadist duygular uyandırır.

Her şimşek çakışta korku ile büzülerek Sacid'e sarılıyor, sokuluyor, başını erkeğin omuzlarına, göğsüne, dizlerine koyuyor, asabı kıvrılıyor, bazı ihtilâçlı parmaklarıyla Sacid'in kolunu, bacağına tutuyor, tırnaklarını etine batırıyor, onu ısırarak bile istiyordu.¹³⁸

Müfid gök gürültüsünden korkarak fenalaşır. Sacid onu teselli eder; yeniden uykuya dalar. Uyandığında canı bir şey ister fakat ne olduğunu bilemez.

Ağzının içi, boğazı, göğsü yanıyor. Bol ve serin bir hava teneffüs etmeğe ihtiyacı var. Derin derin içini çekiyor, fakat iyice kanmıyordu. Hakikî ihtiyacını bulamadı. Belki binlerce arzu yanyana gelerek mahiyeti anlaşılmayan meçhul bir his terkibi yapıyor. Büyük hastalıklarda bir gece yarısı uyanışı vardır ki insan bir şeye çok muhtaç olduğunu anlar, fakat bu şeyin ne olduğunu bir türlü bulamaz, dil damağa yapışır, boğaz kurur, göğüs yanar, şakaklar sıkılır, baş ağırlaşır, kalbi çarpar.

Müfid de böyle idi ve meçhul birşeyi canı çekiyordu.¹³⁹

Su içmek ister. Pervin'e ve dayısına seslenir ancak sesi o kadar az çıkmaktadır ki işitilmez. Odada olup olmadıklarını anlamak için doğrulur ve şimşeğin ışığında onları birbirine sarılmış vaziyette görür. Başına kan dolar, titrer, nefesi tıkanır, bayılmak üzeredir ve emin olmak için tekrar şimşek çakmasını bekler. İkinci şimşekte de onları yanyana görür ve Müfid'in kendilerine baktığını fark eden Pervin çığlık atarak odadan dışarı kaçar. Sacid de arkasından gider.

Müfid bütün vücudunda, başında, boğazında, göğsünde, midesinde, bütün etlerinin içinde, karnında ve sinirlerinde bir sarsıntı, bir karışıklık, bir alt üst olma, bir savrulma hissetti. Her tarafına garip birşey

¹³⁷ Güleç, *Psikiyatrinin A B C'si*, s. 10.

¹³⁸ Safa, *Şimşek*, s. 279.

¹³⁹ Safa, *Şimşek*, s. 287.

dolup boşanıyordu. Pürkuvvet, yataktan atlamak istiyor ve baygınlık geçiriyordu, düşecekti.¹⁴⁰

Bütün kuvvetini toplayarak yataktan kalkan Müfid peşlerinden gider. Pervin hızla bahçeye çıkar, ne yapacağını bilmeden koşar ve buhran geçirir.

Müthiş buhran. Kalbi şiddetle çarpıyor, göğsü tıkanıyor, vücudunun her yeri, omuzları, kolları, dizleri çırpınıyor, etleri titriyor, çenesi atıyor ve dişleri birbirine vuruyor, boğazı kuvvetle sıkılıyor.

Kendini yere attı, haykırarak saçlarını yolmaya başladı.¹⁴¹

Sacid, Pervin'in bostandan gelen haykırışını duyar ve yanına gittiğinde onu yerde çırpınarak saçlarını yolarken bulur. İlaç, kolonya gibi bir şey bulmak için eve girdiğinde Müfid'le karşı karşıya gelir. Su ve limon alarak Pervin'in yanına gider. Başına su dökülen Pervin bayılır. Sacid onu içeriye taşımaya çalışır. Bu sırada Müfid de kapının eşiğinde onlara bakmaktadır. Müfid kapıya tutunarak ayakta durmaya çalışmaktadır. Kendinden geçmektedir ve başı döner. Hezeyan içerisinde başı ağrıyaktadır ve çocukluk hatıralarını anımsar. Biraz evvelki sahne yeniden gözlerinin önüne gelir ve sadistçe duyguları kabarrır.

Bütün vücuduna yeniden büyük bir kuvvet dolduğunu sandı; sandı ki hasta değildir, şimdi koşabilir, onları bulur ve ikisini de dişleriyle, tırnaklarıyla parçalayabilir. Bu hırs onda kaynadı ve köpürdü. Boynunun damarlarını şişiren zaptolunmaz bir öfke duyuyordu. Başını tekrar kolunun üstüne koyarak ceketinin kumaşını ısırды. Ağzından bir inilti çıktı.¹⁴²

Eşi ve dayısına olan öfkesi o şiddetlenir ki onlara akla hayale gelmez şeyler yapmak ister. Her ikisini de cezalandırmak, onlara dayanılmaz acılar çektirmek istemektedir. Yapacağı işkenceyi hayal ettikçe bundan haz almaktadır. Bu noktada Müfid'in sadist düşünceleri olabilecek en üst seviyeye gelir.

Ah biraz daha, azıcık daha, bir zerrecik daha kuvvetli olsaydı hiç tereddüt etmeyecekti, eline geçireceği herhangi bir sert şeyle, bir taşla, bir sopa ile, bir demir parçasıyla, ikisinin de üstüne atılacaktı, ikisinin de

---

¹⁴⁰ Safa, *Şimşek*, s. 291.

¹⁴¹ Safa, *Şimşek*, s. 293.

¹⁴² Safa, *Şimşek*, s. 300.

kafa kemiklerini yaracaktı, gözlerini oyacak ve boş deliklerden kan çıkaracaktı, etlerini ısırarak, dişleriyle koparacak, kanlı et parçalarını avucuna alarak seyretmekten hoşlanacaktı, kemiklerini kıracaktı, vücutlarının her uzvunu birbirinden ayıracak, etrafına fırlatacak, başının ucundaki hava dairesi içinde bir kol, bir el, bir parmak, bir saç kümesi ve kanlı et parçalarının uçuştüğünü görmekten zevk alacaktı; benliğinde bir canavarlık mayası yoğruluyordu. Bu âna kadarki sabrının, tahammülünün, mukavemetinin şiddetli bir aksülâmeli baş gösteriyordu.¹⁴³

Müfid, duyduğu öfke ve nefretle vücudunda takat bularak onlara doğru yürümeye hatta koşmaya başlar. Şiddetli soluk alır, nefesi tıkanarak boğazından hırıltılar gelmeye başlar. Mutfakta bulduğu kesici aletle yanına gelen Sacid'e saldırır. Boğuşarak birbirlerini öldürürler. Pervin Müfid ve Sacid'in masanın altında yatan ölülerini görünce delirir. Haykırarak evden çıkar. Bütün hızıyla koşar ve yorulup oturduğunda gözünün önüne gelen manzara onu hezeyanlara sürükler.

Boğazını sıkıyor, boynunu çimdikliyor, yüzünü tırmalıyor, saçlarını çekiyor, yoluyor, dudaklarını kemiriyor, kollarını ısırıyor, müthiş et acılarıyla korkunç manzaranın hayalî tasallutundan kurtulmaya uğraşıyordu.

Tekrar yerinden kalkarak, bağıra bağıra köye indi.¹⁴⁴

Arnavut bostancı Pervin'i dudakları parçalanmış, avuçlarında birer tutam saç, başından kan sızan vaziyette bulur. Sorulan soruların hiçbirine cevap veremez. Bir kadın ona şiddetli bir tokat vurunca bayılır. Ardından Pervin bir akıl hastanesine yatırılır.

Hiç konuşmuyor. Pek az yemek yiyor. Hergün çöküyor. Hastahaneye geleli yirmi üçüncü gündür; fakat hâile ile bugün arasına birçok seneler girmiş gibidir, seneler ki, terütaze Pervin'i bugünkü ihtiyar deli kadına döndürmüştür.

Ali, merhametten ziyade merakla onu ziyarete gidiyor. Pervin onu tanımıyor, hattâ Pervin onu görmüyor. Çünkü Pervin ona bakmıyor. Gözleri daima odasının penceresinden gökyüzüne çevriliyor.¹⁴⁵

Pervin çıldırdığı akşam gök gürültüsü vardır. Sürekli gökyüzüne bakması da çakan şimşegin ardından, olay gecesini hatırlaması nedeniyledir. Pervin'in zihninde

¹⁴³ Safa, *Şimşek*, s. 302-303.

¹⁴⁴ Safa, *Şimşek*, s. 316.

¹⁴⁵ Safa, *Şimşek*, s. 319.

şimşeğe karşı refleks gelişir. Bu durum “canlı *örge*liğin (organizma) bir uyarana karşısında iradesiz ve bilinçsiz olarak birdenbire gösterdiği sinirsel tepki”¹⁴⁶ dir. Parça, bütünü hatırlatır ve o günden sonra Pervin her şimşek çaktığında haykırarak saçlarını yolar, kendini yerlere atar, kafasını döşemelere vurarak tepinir. Bu nedenle doktorlar onu, şimşekli günlerde sükûn bulması için pencereleri kapalı, karanlık bir odaya koyarlar.

1. 3. Ruhun İsyanı Hastalık: *Yalnızız*

Yazarın ustalık eserlerinden biri olduğunu ifade ettiği ve hastalıklar hakkındaki düşüncelerini Samim karakteri aracılığıyla yansıttığı romanıdır. Peyami Safa, *Yalnızız*'da bedensel hastalıkların ve hatta bazı ölümlerin sebebini de ruhsal bozukluklara dayandırmaktadır. Ona göre hastalık, ruhun ve onun peşinden vücudun isyanıdır.¹⁴⁷ Hastalıkların boş lakırdı olduğunu, insanı öldüren illetin sıkıntı olduğunu ifade eder.¹⁴⁸ Samim karakterinden duyduğumuz bu sözler, Peyami'nin hastalıklara bakış açısını yansıtmaya açısından dikkat çeker. Roman boyunca karakterlerin başlarına gelen sıkıntı verici hadiselerin ruhta etkisini göstererek vücutta hastalığa veya rahatsızlığa sebep olduğu görülmektedir.

Romanın gerek Safa'nın romancı çizgisinde, gerekse de geleneğimizde ağırlığı olan seçkin bir eser olduğu vurgulanmaktadır. Romanın seçkinliği işlenen konudan ziyade uygulanan teknikten gelmektedir. Yazar, tiyatro eserlerinde rastlanan perde düzenini romana uygular. Üç bölümden meydana gelen romanda fikri yoğunluk da üç bölüme ayrılmıştır. Bu şekilde romanın estetik boyutunu gölgeleyecek fikrî yoğunluk, eserin genelinde işlenir. Yazar bunu eserin şekil ve anlatım imkânlarını başarılı bir şekilde kullanarak gerçekleştirir. Yazar her şeye düalist bir tavırla yaklaşır. Romanın başarısı, basit ve ilgi çeken olay örgüsü ile zekâdan gücünü alan anlatım tekniğindedir.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Hançerlioğlu, *Ruhbilim Sözlüğü*, s. 342.

¹⁴⁷ Peyami Safa, *Yalnızız* (İstanbul: Ötüken Yayınları, 2000), s. 63.

¹⁴⁸ Safa, *Yalnızız*, s. 58.

¹⁴⁹ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, İsimler, Eserler, Terimler*, 1998, “Yalnızız”, s. 555-556.

Yalnızız'ın özeti şu şekildedir:

Yazar, kendi fikirlerini romanın başkahramanlardan biri olan Samim aracılığı ile bizlere aktarır. *Yalnızız*'ın giriş kısmında Selmin'in annesi ve dayısı, onun hamile olduğunu zannetmektedirler. Evli olmadığı için de anne Mefharet, hem bu duruma üzülen hem de kızına sinirlenerek rahatsızlanır. Mefharet'in oğlu Aydın, matematik dersini anlamakta zorlanmaktadır. Ertesi günkü sınavın stresi ve çok ders çalışması sebebiyle şiddetli baş ağrısı çeker. Selmin, annesinin sorgusu üzerine hamile olduğunu itiraf eder, fakat bebeğin babasının kim olduğunu söylemez. Bu sırada Aydın'ın baş ağrısı onu haykırtacak, kıvrandıracak kadar ilerlemiştir. Menenjit olduğundan şüphelenirler. Çağırdıkları doktor, zihin yorgunluğu, sürmenaj teşhisi koyar. Aydın penisilin ile iyileşir.

İki ay önce kapılarına gelip bayılan adam tekrar gelir. Aç Adam adını verdikleri bu kişinin kim olduğu ve niçin gelip gittiğini merak ederler. Selmin, Aç Adam'dan hamile olduğu yalanını söyler. Böylelikle hem annesinden hem de nişanlısından intikam almak ister. Selmin'in okuldan arkadaşı Meral, aralarındaki yaş farkına ve ailesinin istememesine rağmen Samim ile gönül ilişkisi yaşamaktadır. Meral'in de okul arkadaşı olan Feriha ise yaşlı bir adamla evlenerek Paris'te yaşamaya başlar. İstanbul'a kısa bir tatil için geldiğinde Meral ile görüşür ve Meral'e Paris'i öve öve anlatarak Şakir adında bir adamın ona talip olduğunu, evlenerek onunla Paris'te yaşayabileceğini, söyler. Eskiden beri Paris'i görmek, orada eğitim almak isteyen Meral bu teklife kayıtsız kalmaz. Samim, babası ve ağabeyi Meral'in Feriha ile görüşmemesi konusunda onu uyarırlar. Meral, onlara yalan söyleyerek ve yalanı da açığa çıkararak görüşür. Samim Meral'in yalan söyleyerek Feriha ile görüştüğünü öğrenince ondan ayrılmaya karar verir, babası rahatsızlanır, ağabeyi ona öfkelenir.

Bu arada bütün bunlardan bunalan Meral, Nuri ile birlikte olur. Ağabeyinin kısıtlamasına ve baskısına dayanamayarak Feriha'yla Paris'e kaçmaya karar verir. Feriha'yı arayıp durumu bildirir. Ağabeyi kaçacağını anlayınca onu odasına kilitletler. Annesi Necile Hanım, rüyasında Meral'in boğulduğunu görmüş, hizmetçisi Renginaz da kötü bir şeyler olacağını söylemektedir. İntihar eden arkadaşını hatırlayan Meral ölmeyi ister ve intihar ettiğine dair bir not yazar. Bir sigara içmek ister ve çakmağındaki benzinin bittiğini fark ederek onu doldurur, bu sırada eli titrediği için eteğine benzin dökülür. Fitili sallayarak kurutmaya çalışır ancak kurumayan fitil onun yanarak

ölmesine neden olur. Arkasında bıraktığı intihar notu da herkesi bu çeşit bir intiharın tuhaflığına ve dehşetine düşürür. Bu haberi öğrenen annesi de ani bir krizle ölür.

Romandaki bedensel rahatsızlıklar ve psikolojik kaynakları şu şekildedir:

Romanın ilk sayfalarında Besim'in ablası Mefharet, kızı Selmin'in rahatsız olduğunu düşünerek Besim'e bu kaygısını dile getirmektedir. "Küçük değil endişem. Bak, Selmin yine inmedi sofraya. Üç sabahtır böyle. Sabahları midesi bulanıyor ve başı dönüyor. Dün sabah kahvaltıda yüzü sapsarıydı. Dikkat etmedin mi?"¹⁵⁰ Mefharet, henüz nişanlı olan kızının hamile olmasından endişe etmektedir. Besim ise bunun ciddi bir mesele olmadığı söyleyerek ablasını rahatlatmaya çalışır. Mefharet'in tek üzüntüsü kızı değildir; ağabeyinde de başkalık vardır; hep odasına kapanmaktadır. Kızının hamile olduğunu öğrenince öfkeden çıldırarak gibi olur. Elleri titrer, yüzüne kan oturur. Çocuğun babasının, kendi ağabeyi olduğu şüphesiyle Besim'le birlikte Samim'in yazıhanesinde notlarını okurlar.

Mefharet'in kızına olan öfkesi ve rahatsızlığı geçmemişken Aydın başını ovarak yanlarından geçer. Aydın ders çalışmaktan ve stresten sık sık baş ağrısı çekerek rahatsızlanmaktadır.

"Hemen ayağa kalkan Mefharet, analık sezgisinin verdiği bir telâşla oğlunun arkasından koştu ve bağırdı:

-Ne var?

Çocuğun yüzü solgundu.

-Başım çok ağrıyor. Çok ağrıyor. Bir saat evvel iki aspirin aldım, fayda etmedi.

-Bırak artık çalışmayı.

-İmtihan yarın. Matematik.

-Bırak. Matematik kadar taş düşün başlarına o hocaların. Bırak. Öldürecekler seni."¹⁵¹

Dayısı Samim geldikten sonra, akşam yemeğine oturdukları zaman da Samim'in baş ağrısı hâlâ geçmemiştir. Besim, bu duruma tahsilin hayatımızda on beş seneden fazla süren bir hastalık olduğunu ve ilacının da mektepten kaçmak olduğunu söyleyerek

¹⁵⁰ Safa, *Yalnızız*, s. 13.

¹⁵¹ Safa, *Yalnızız*, s. 31.

farklı bir yorum getirir.¹⁵² Mefharet oğlunun ateşini eliyle yoklar. İştahının da olmadığını görünce odasına götürerek yatırır. Az sonra salona dönerek Aydın ateşinin 36,8 olduğunu söyleyerek ilave eder: “-Fakat korkuyorum, dedi. İbrahim Bey’in kızı menenjit olduysa böyle. İmtihana çalışırken.”¹⁵³ Aydın, aldığı ilaçların etkisiyle uykuya dalar. Ancak kaşları çatık, yüzü buruşuk bir hâlde ve sıçrayarak uyumaktadır. Buradan Aydın’ın uykusunda de stres dolayısıyla rahat bir gece geçiremediğini anlamaktayız.

Aydın karakterinde stresin beden üzerindeki etkileri görülmektedir. Stresin bedene etkisi hakkında araştırma yapan Cavit Utku, stres nedir, sorusunu “Ruhsal melekelerimizi (yeteneklerimizi) körelten, sekteye uğratan, melekelerimizin tam kapasite ile çalışmasına engel olan gerginlik hallerine, stres diyoruz.”¹⁵⁴ sözleriyle yanıtlar. Aydın’ın matematik dersinde başarılı olamamasının nedeni de budur. Matematik dersine karşı gösterdiği stres, onun yeteneklerini körelterek dersi anlamasını güçleştirmektedir.

Kaslarda biriken enerjiler sinir sistemimizi etkiler ve dolayısıyla stresler oluşur. Bunların oluşmasının nedeni, iç huzurumuzu bozan etmenlerdir. Bizi üzen bir olay, bedenin fonksiyonunu felce uğratar ve hastalıklara zemin hazırlar. Sinirlenip, mide krampına, spazmına yakalanan binlerce insan var. Hele kanser hastalığı; çoğu kez, yaşanan büyük üzüntüler, iç çatışmalar ve kısacası, ruhsal dengesizliklerden oluşur.¹⁵⁵

Ne yapmamız gerektiği hususunda ise şunları söyler: “İç düzenimizi bozan etmenleri bularak, onlardan kurtulmalıyız. Kaynağına inmeden, yalnız ilaçla bastırılan bir rahatsızlık, nedeni bulunup giderilmedikçe; tekrar, daha ağır bir şekilde geri dönecektir.”¹⁵⁶ Aydın’ın rahatsızlığı da aldığı ilaçlar sayesinde bastırılmış ancak tedavi edilmemiştir.

Selmin, dayısı Samim’e dün gece nerede olduğunu sorunca Mefharet’in, Selmin’in bebeğinin Samim’den olduğu şüphesi daha da artar ve kızını odaya çekerek sorgular. Elleri titrer, tansiyonu yükselir ve fena olduğunu Selmin’e bildirir. Hamile olduğunu annesine itiraf eden Selmin, bebeğin babasının kim olduğunu ise hiçbir zaman

---

¹⁵² Safa, *Yalnızız*, s. 33.

¹⁵³ Safa, *Yalnızız*, s. 34.

¹⁵⁴ Cavit Utku, *Ruhun Okyanusu*, Ankara: Agarta Yayınları, 2006, s. 83.

¹⁵⁵ Utku, *Okyanusu*, s.83.

¹⁵⁶ Utku, *Okyanusu*, s.83.

öğrenemeyeceğini söyler. Bunun üzerine annesi sapsarı kesilir, koltuğa çökerek bayılır.¹⁵⁷

Abla, ablacığım, görüyorsun, hayatın tehlikede. Beynin kanayabilir, yüreğine inebilir, her şey olabilir. Bayıldın da tehlikeyi atlattın. Kan beyninden çekildi. Yüzünün rengi yavaş yavaş yerine geliyor. Demin yemek odasında kıpkırmızıydın. Korktum vallahi, arkandan geledim. Değmez bu kadar sıkıntıya. Bu dünya böyle işte. Kabul edeceksin. Çare yok. Bu çarpık iş düzelebilir ama, senin bir tarafın çarpılırsa düzelmez. Sabır lâzım abla. Şöyle derin bir nefes al. Ooo...h, kalbini ferah tut. Düzeler, düzelecek. Söz veriyorum sana. Göreceksin, şüphen boşunadır.¹⁵⁸

Besim, ablasının rahatsızlığını telkin yolu ile düzeltmeye çalışır. Oğlu Aydın'ın da menenjit olmadığına, hastalığın belirtilerini sayarak, bu belirtiler Aydın'da olmadığı için hasta olmadığına onu ikna eder. Ablasını sakinleştirici, rahatlatıcı sözler söyler. Mary Foulcault *Telkinle Tedavi: Psikoterapinin "Sihirli" Gücü* adlı kitapta bedensel gevşeme ile ruhsal rahatlama arasındaki sıkı ilişkiden söz eder. Her yaşantının bu iki yön üzerinde de etkisini gösterdiğini, vücutta meydana gelen gevşemenin ruhu rahatlattığını, ruhu yatıştırmanın da vücutta gevşeme sağladığını ifade eder.¹⁵⁹ Besim'in telkini sayesinde Mefharet'in rengi yerine gelmeye başlar. Samim'in defterlerini karıştırmaya devam ederler. Yazıları okudukça Mefharet, Besim'in itirazlarına rağmen kızı ile ağabeyinin birlikte olduklarına emin olur. Bu sırada birden yukarıdan Aydın'ın haykırışını duyarlar. "Aydın avuçlarını şakaklarına yapıştırmış ve yüzünü yastığa gömmüş, kıvranıyor ve bağırıyordu."¹⁶⁰

Mefharet oğlunu kucaklamaya muvaffak olamıyordu. Kendini yataktan atacak kadar çırpınan Aydın annesinin kollarından kurtuluyor, avuçlarının içinde başını iki tarafa sallıyordu. Yüzü pencere tarafına geldikçe gözlerini kapattığına dikkat eden Besim, içinden: "Eyvah!" dedi. Mefharet bunun farkında değildi. Saçlarını tırnaklayarak oda kapısıyla karyola arasında ağır vücudunu savuruyordu.¹⁶¹

---

¹⁵⁷ Safa, *Yalnızız*, s. 42.

¹⁵⁸ Safa, *Yalnızız*, s. 43.

¹⁵⁹ Mary Foulcault, *Telkinle Tedavi: Psikoterapinin "Sihirli" Gücü*, çev. Hasan Kartal, İstanbul: OHM Yayınları, 1992, s. 72.

¹⁶⁰ Safa, *Yalnızız*, s. 55.

¹⁶¹ Safa, *Yalnızız*, s. 55.

Besim bu defa da yeğeni Aydın'a sabır telkin eder. Fakat yüzüne ışık gelince Aydın'ın yüzünü çevirmesi nedeniyle onun menenjit olduğu düşüncesi ile içinden eyvah der. Ablasına Aydın'ın menenjit olmadığını, bu hastaların ışığa bakamaz olduklarını, baş ağrısının onları kıvrandırarak haykırttığını ve bunların Aydın'da olmadığını söyleyen kendisiydi. Ancak Aydın'ın bu hâlleri onu korkuya sevk eder. Doktor iğne yapar ve zihin yorgunluğu, sürmenaj teşhisi koyar. Doktor da ışığa yüzünü çeviremediğini görür. Besim doktora menenjit ihtimali olup olmadığını sorar. Doktor da belirtilerinin olduğunu, araştırılması gerektiğini söyler.

Bahçede Selmin'le konuşan Besim, ona hastalıkla ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade eder:

Septisemi, verem, kanser, bunlar hep boş lâkırdıdır. İnsanı yalnız bir illet öldürür: Sıkıntı. Öteki hastalıklar bunun vücuttaki çeşitli görünüşleridir. Bu çocuk da çok sıkıldı. Bir yandan matematik, bir yandan annesinin yüz ton ağırlığındaki ruh baskısı. O dayanılmaz istibdat.¹⁶²

Bu sözler Peyami Safa'nın hastalık hakkındaki görüşlerini yansıtır. Ona göre bütün hastalıkların asıl sebebi sıkıntıdır. Benzeri sözlere romanın devamında ve yazarın diğer romanlarında da karşılaşmaktayız. Peyami Safa, bu düşüncesini sıklıkla ifade etmekle kalmayıp kahramanlarına da bu durumu yaşatır. Kurguladığı karakterlerin başlarından önce sıkıntı verici bir olay geçer ardından bu karakterlerin hastalandıklarına şahit oluruz.

Besim'le Aydın'ın hastalığı hakkında konuşan Selmin birden mide bulantısı hisseder, yüzü sararır. Besim bunu da “sinir” olarak yorumlar. Samim de sohbetlerine dâhil olur. Besim, Samim'in ütopyası olan Simeranya'da hastalıkların nasıl olduğunu sorar. Samim, Simeranya'da asıl meselenin, hasta ile hastalığı arasındaki zıtlışmayı ortadan kaldırmak olduğunu, bütün tedavilerin esasının bu olduğunu söyler ve ekler:

Bizim şimdiki dünyamızda iki nazariye ve tatbikatı vardır ki, Simeranya'da, yarınki dünya hekimliğinin esaslarını vücuda getirmiştir. Bu nazariyelerden birine göre, istisnasız her hastalık, uzviyetin, kendi işleyişine zıt tesirlere karşı bir “*hyperreaction*”dur, vücudun öfkelenmesidir, isyanıdır. İkinci bir nazariyeye göre, ki bu daha

---

¹⁶² Safa, *Yalnızız*, s. 58.

meşhurdur. İsviçre’de Tournier’in nazariyesidir, bir çok hastalıkların sebebini hastanın vücudundan evvel hayatında aramak lâzımdır. Yani hastalık çok defa kaderin aksiliklerine karşılık ruhun ve onun peşinden vücudun isyanıdır.¹⁶³

Besim bu sözlere isyan değil, sıkıntıdır diyerek karışır. Samim ise şu karşılığı verir: “Her sıkıntı isyan hazırlığıdır. Ruhta başlayan bu hazırlık vücudun hastalanması şeklinde organik bir isyana çevrilir.”¹⁶⁴ Bu sözler yazarın, karakteri Samim aracılığıyla hastalık üzerine düşüncelerini ifade ettiği tezimiz açısından oldukça önemli bir bölümdür. Ona göre hastalık ruhta başlayıp vücuda sirayet etmiş bir isyandır. Aydın’ın hastalanması da çalıştığı derse karşı duyduğu isyanın, sinir sistemi yoluyla vücuduna sirayet etmesi sonucudur. Besim ağabeyine mikroplu hastalıklarda hastalığın sıkıntıdan değil, mikroptan kaynaklandığını söyler. Bunun üzerine Samim açıklamasını şöyle yapar:

Fakat mikrobun hastalığı vücuda getirebilmesi için vücutta kendine müsait bir zemin bulması lâzım değil mi bu zemini sinir sistemi vasıtasıyla ruh hazırlar. İsyân oradan vücuda geçmiştir. Yani insanda hastalık, çok defa kaderin aksiliklerine karşılık bir intibaksızlıktır. Simeranya’da her türlü hastalığın âmilini evvelâ hastanın hayatında ve ruhunda ararlar. Çok defa da hiçbir çaresi olmayan talihsizliklerden, hayat aksiliklerinden birini bulurlar: ümitsiz bir aşk, çok sevilen birinin ölümü, namus lekesi, vicdan azabı gibi çaresizlikler... ve bu ağır ıstırap yükünü kaldıramayan ruhun sıkıntısı ve isyanı. İşte o zaman, hastayı kaderinin aksiliklerine intibak ettirecek bir ruh tedavisi başlar ve mucizesini verir.¹⁶⁵

Samim’in görüşüne göre Simeranya’da herkes hastalanmadan evvel hayatın çaresizliklerine karşı sinirlenmemeyi, isyan etmemeyi öğrenir. Aydın’ın hastalanmasında kabahatli kendisi değil, onun ihtiyaçlarını, eğilimlerini hesaba katmayan eğitim sistemidir. Onlar bu konuşmayı sürdürürken Mefharet telaşla gelerek oğlunu yeniden baş ağrısı tuttuğunu haber verir. Daha sonra Aydın’a verilen penisilin ağrısını bıçak gibi keser, bir şeyi kalmaz. Menenjit olmadığı anlaşılır.

Ertesi gün Mefharet başında bir ağırlıkla uyanır. Uzun zamandır yatar yatmaz uyumakta fakat dört beş saat sonra uyanmaktadır. Tansiyondan dolayı olduğunu

---

¹⁶³ Safa, *Yalnızız*, s. 62-63.

¹⁶⁴ Safa, *Yalnızız*, s. 63.

¹⁶⁵ Safa, *Yalnızız*, s. 63.

düşünür sonrasında da kulaklarında uğultu hissetmektedir. Tansiyon, annesinden kalan irsî bir şikâyettir. Kızının hamileliğini ve dün kendisine verdiği cevapları düşündükçe başına kan çıkar, başındaki ağırlık da artar. Annesine olduğu gibi bir yerine ineceğini düşünür. Selmin'in odasına gidip onu sorgular. Sonra ağlama krizine girer. Kızının yurtdışına çıkarak çocuğunu doğurmaya karar verdiğini öğrenince yüzü kızarıp şişer, baş dönmesi yaşar. Selmin'i çocuğun babasını söyletmek için epey sıkıştırır. Sonunda Aç Adam olduğunu öğrenince de sallanır, yere yıkılmamak için kendini zor tutar.

-Avazım çıktığı kadar haykırmazsam ölürüm, dedi.

Tir tir titriyordu. Bir elini başından çekti ve avucundaki bir tutam saçı yere attıktan sonra, âni bir kararın sıçrayışıyla odadan dışarı fırlayıp haykırmaya başladı:

-Ağabey! Ağabey! Besim! Hasibe! Koşun! Gelin buraya! Koşun! Fena oluyorum!

Arkasını duvara dayadı. Bayılmaya hazırlanıyordu, fakat bayılmadı. Yalnız, başına müthiş bir ağrı yapışmıştı. Şakaklarını avuçlarının içine aldı ve sıkmaya başladı.¹⁶⁶

Samim, ablası Mefharet'e ayaklarına sıcak su konulup masaj yapıldıktan sonra daha iyi olup olmadığını sorar. Değilim cevabını alınca da ablasına daha iyiyim demesini rica eder. Bunun faydalı olduğunu söyleyerek şu sözlerle devam eder:

-Kendini denize düşmüş farzet. Çabalarsan boğulacağını düşün. Anladın mı çabalamak, çırpınmak fena. Tehlikeli. Gözünün önüne getir. Kendini suyun yüzünde serbest bırak. Daha serbest. Daha serbest Hiç sıkma kendini. Kollarını bacaklarını tamamıyla rahat bırak. Korkma. Ben de senin yanında yüzüyorum farzet. Şimdi gözlerinin önüne bulutsuz, masmavi, sakın bir gökyüzü getir. Bulutsuz, masmavi, sakın. Bulutsuz, masmavi, sakın... bulutsuz, masmavi, sakın... suyun yüzünde, arkaüstü, bir yatağa uzunmuş gibi rahat kıyıya doğru yüzüyoruz. Anladın mı? Bu emniyeti çırpınmaktan, çabalamaktan, haykırmaktan sakınmaya borçlusun.

Düşün bunu. İyi düşün: çırpınmak ve çabalamak batmaktır; haykırmak boğulmaktır; skin ol. Kendini bırak. Emin ol. Batmayacağına, selâmete çıkacağına emin ol. Bak, şimdi ne kadar düzeldi. Yine gözününe getir. Bulutsuz, masmavi, sakın bir gökyüzü. Tehlike geçti. Sahile yaklaşıyoruz. Teneffüsün derinleşiyor. Daha rahatsın, daha iyisin çünkü. Değil mi doğru söyle.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Safa, *Yalnızız*, s. 86.

¹⁶⁷ Safa, *Yalnızız*, s. 88-89.

Samim'in telkin ve teskin edici bu sözleri Mefharet'in üzerinde etkisini gösterir ve kendini daha iyi hissetmeye, rahatlamaya başlar. Samim yeğeni Selmin'in hamile olduğuna ve yurtdışına gideceği yalanına inanmaz, onu sorgular. Bu sırada Selmin'in arkadaşı, kendisinin de sevgilisi olan Meral'in kendine karşı sevgisini de öğrenmeye çalışır. Geçen gün yalan söylediğini de Selmin'den öğrenince başı döner, yüzü sararır. Selmin, dayısına gerçekleri itiraf eder. Hamile olmadığını, annesinden ve nişanlısından intikam almak için bu yalanı uydurduğunu söyler. Evin diğer üyelerine de bu durumu anlatır. Eve telefon eden Meral köpeğine araba çarptığını, onu veterinerine götüreceğini bildirir. Selmin de dayısına bütün bunların yalan olduğunu ve Meral'in geçen gün yalan söyleyerek bulunduğu Cezmi ile görüşeceğini söyleyince dayısı bayılacak gibi olur. "Samim hafifçe sarardı. Gözleri kararıyor, yine ince bir is tabakası her şeyin üstüne sıvanıyordu."¹⁶⁸

Meral, liseden arkadaşı olan ve Paris'ten dönen Feriha ile görüşmemesi için babası tarafından uyarılır. Babası ona, Feriha'nın, annesini kederinden ölecek hâle getirdiğini hatırlatır. Feriha'nın annesi örneğinde de üzüntünün vücut üzerinde, insanı öldürecek boyuta varan bir etkisi olduğunu görmekteyiz. Babasının ikazına ve onunla görüşürsen benim yüzümü göremezsin tehdidine rağmen Meral telefonla Feriha'yı arar ve durumu izah ederek bugün yanına gelemeyeceğini, yarın muhakkak geleceğini söyler. Telefonu kapattığında da arkasında babasının olduğunu fark eder. Peşinden giderek af diler. Babası yüzüne bakmadan gidince de gözleri kararır, kuvvetini yitirir.

Meral bu defa da Samim'e görüşmeyeceğine söz verdiği Feriha ile görüşür. Bu durumu Feriha'nın kaldığı otele telefon ederek öğrenen Samim Meral'den ayrılmaya karar verir. Geceleyin Samim'i uyku tutmaz. Uyku ile uyanıklık arasında kulağının içinde "vefat etti" diye bir fısıldayış duyar. Sonra göğsünde bir sıkıntı ve başında ağırlık hisseder. "Sonra yine karanlık, uğultu, belirsiz şekiller, göğüste ve başta bir sıkılma, vücutta bir yanma. Diz kapaklarında bir silkiniş"¹⁶⁹ ile sıçrayarak uyanır, içinde bir acılık hisseder. Meral'in ikinci defa yalan söyleyerek onu aldatması ve Meral'den ayrılmaya karar vermesi ruhunda derin bir üzüntü ve stres meydana getirir; bu durum da rüyalarına ve bedenine yansır. Zihnini boşaltmaya çalışır ve şöyle der: "Âdi psikoloji.

---

¹⁶⁸ Safa, *Yalnızız*, s. 136.

¹⁶⁹ Safa, *Yalnızız*, s. 214.

Bu gece belki beni uyutmazlar.” *Ruhbilim Sözlüğü*’nde stresin uyku bozukluklarına yol açabildiği ifade edilir:

Stres: canlı örgenliğin dengesini bozan uyarandır...

Streslerin baş ağrılarında uyku bozukluklarına, koroner kalp hastalıklarında kansere kadar çeşitli hastalıklar meydana getirdiği ileri sürülmektedir. Nitekim büyük sıkıntıların sonucunda hastalananlar ve ölenler günlük yaşamımızda hemen her gün görülmektedir.¹⁷⁰

Psikolojisinin bedeni üzerindeki hâkimiyeti, Samim’in uykusuna engel olması, uyuduğunda da kâbuslar görerek huzur bulamamasına, vücudunda ağrı ve yanma hissetmesine neden olur.

Nail Bey, kendinde bir hoşluk olduğunu oğlu Ferhat’a söyler. O da bu durumu ölçüyü kaçırmamasına bağlar ve perhiz yapmasını salık verir. Nail Bey de oğluna hak verir. Fakat Meral’in babası Nail Bey, son zamanlarda kızının tavırlarına epey üzülmüş ve içermiştir. Rahatsızlığının üzüntü kaynaklı olabileceğini düşünmekteyiz.

Nail Bey gazeteyi elinden attı. Satırlar birbirine karışıyordu. Avucunu gözlerinin üstüne kapadı. Baş dönüyor. Galiba üre yine arttı. Doktora gitmesi lâzım. Başında bir ağırlık da var bugün. Son zamanlardaki miskinliği ve isteksizliği ona yeni bir kan tahlili lâzım olduğunu hissettiriyor, fakat buna da üşeniyordu.¹⁷¹

Nail Bey’in rahatsızlığının psikolojik olduğundan emin değiliz ama psikolojisinin hastalığını ilerlettiği kesindir. Ferhat’ın babasına, kardeşinin yoldan çıktığını, gece geç saatlere kadar dışarıda uygun olmayan kişilerle görüştüğünü, yaşlı bir adamın metresi olup çıkacağını söylemesinin ardından Nail Bey fenalaşır. Kızıyla konuşmak için sendeleyerek, yüzü sararmış bir şekilde odasına girer ve bir koltuğa çöker. Kızına hiç zaman bu kadar fena olmadığını, yüzünün sapsarı olduğunu, başının döndüğünü ve tahlil yapması için bakteriyoloğu aramasını söyler.¹⁷²

Meral, Nuri ile buluşup sinemaya gider. Ardından ısrarı üzerine Nuri’nin evine geçerler. Eve geç kaldığı için babasından ve ağabeyinden korkarak kalbi çarpmaya, başı dönmeye başlar. Evde olmadıklarını hizmetçiden öğrenince de büyük bir rahatlama

¹⁷⁰ Hançerlioğlu, *Ruhbilim Sözlüğü*, s. 333.

¹⁷¹ Safa, *Yalnızız*, s. 225.

¹⁷² Safa, *Yalnızız*, s. 232.

yaşar. Biraz sonra yeniden huzursuzluk duyar. Midesinden şüphelenir, boğazında bir yanma hisseder. Arada bir kirlilik ve yapışkanlık hissi bastırıp kaybolur.

Mide üzerinde araştırma yapan G. Wolff ve S. Wolff, bir adamın midesini inceleyerek midenin üzüntü ve heyecan gibi ruhi tesirlerden etkilendiğini tespit etmişlerdir.

Bunlara göre her hangi bir iç üzüntüsü bir kızgınlık veya elem, mutlak surette mide mukozasının kızarması ve hareketleriyle usaresinde artma ile birlikte idi. Ufak heyecanî şok ile mukoza erozyonları ve kanamaları ve çok kere mide cidarının şiddetli büzülmesi görülüyordu.¹⁷³

Meral'in midesinde ve boğazında hissettiği rahatsızlık, o andaki ruhsal daralmanın ve sıkıntının vücutta gösterdiği belirtilerdir. Meral de bu durumu huzursuzluğuna bağlamaktadır. Meral'in içindeki sıkıntı, Samim'i aldattığı, babasına ve ağabeyine karşı kendini suçlu hissetmesinden dolayıdır. Bu iç sıkıntısı Meral'in de yukarıda belirttiği gibi vücudunda ve ruhunda etkisini göstermektedir.

Bu da galiba vücudun ve ruhun neresinde ve ne şekilde belireceğini hâlâ tayin edemeyen huzursuzluğun verdiği yanlış hislerden biri. İşte şimdi de oyluklarında bir kaşıntı ve yine o yapışkanlık. Bak işte, geçti birdenbire. Dolaşıyor. İçini bastıran sıkıntı da azalıp çoğalıyor.¹⁷⁴

Biraz sonra babası eve gelir. Hastalığı devam etmektedir. Yolda birkaç defa baş dönmesi yaşamıştır; bu yüzden yemek yemeden yatar. Ferhat da babasının hastalığına üzülmemektedir. Üremijen tansiyonun tehlikeli olduğunu bir doktordan öğrenmiştir. Meral'le babasının hastalığı üzerine konuşurlar. Ferhat onu hasta eden şeyin haram para yemek olduğunu söyler. Üresinin bir bahane olduğunu, onu hasta eden asıl nedenin haram para yemekten gelen bir huzursuzluk olduğunu belirtir.

Çünkü babamın içinde daima bir ekşilik vardır. Hiç bir şeyden tam memnun olmaz. Anladın mı? Çünkü bu konfora lâyık olmadığını biliyor. Haram para, anladın mı, haram. Üre müre hepsi bahane. Babamı

¹⁷³ Mehmed Tevfik Özcan, *Angoisse (Sıkıntı): sıkıntının sebep olduğu uzvi ve ruhi hastalıklar alkolizma, intiharlar, istatistikler.. telkin ve rüya cinsiyet nazariyesinin (Freudisme) baştan sona tenkidi*, Ankara: Güven Matbaası, 1966, s. 7.

¹⁷⁴ Safa, *Yalnızız*, s. 248.

zehirleyen, kendi de bilmez belki, budur işte. Bu... Bu haram duygusu.¹⁷⁵

Samim, geçmişte ilişki kurduğu Meral'in annesi Necile'nin evine gider. Annesine gideceğini söyleyen Meral'in orada olup olmadığını öğrenmek niyetindedir. Necile ile konuşurken çayları getiren Renginaz'ın ellerinin titrediğini fark ederler. Biraz evvel birinin onu kucakladığını, arkasını döndüğünde ise kimsenin olmadığını fark ederek korktuğunu Necile'ye söyler. Renginaz'ın elleri korktuğu için titremiştir.

Necile, Samim'e Meral'le aralarında bir şey olup olmadığını, kulağına dedikodular geldiği için sorar. Samim, ona her şeyi anlatır fakat kızına karşı duygularından bahsetmez. Bunun üzerine Necile fenalaşır ve rengi uçar.

Eski krizlerini bildiğim için bir yenisine girmek üzere olduğunu anladım. Yumurtalıkları üzerine masaj yapmak iyi gelirdi. Fakat bu sefer ben yapamazdım bunu. Kapıya gittim ve Renginaz'a seslendim. Tekrar ona döndüğüm zaman, kriz başlamıştı. Nefes alamıyor, kıvranıyor ve kendini divandan aşağı atmak istiyordu.¹⁷⁶

Nail Bey Mersin'e, ağabeyinin yanına gider, hastaneye orada gidecektir. Oğluna yazdığı telgrafta yol yorgunluğu geçerse düzeleceğini ümit ettiğini yazmaktadır. Kız kardeşinin sorumluluğu üzerine kalan Ferhat, Meral eve geç gelince öfkeden çıldırır. Onu hemen sorguya çeker. Ferhat'ın sert soruları karşısında korkuya kapılan Meral ağabeyine dudakları titreyerek bayılacağını ve çok fena olduğunu söyler. Ferhat onu iyice sıkıştırınca da burada boğulduğunu, Paris'e kaçacağını söyler. Ferhat, Meral'e bugün müdüriyete gittiğini tesadüfen öğrendiğini, evden bir daha izinsiz çıkamayacağını, eğer Paris'e kaçmış olsa babasının yüreğine ineceğini, adamın üzüntüden öleceğini haykırır. Ferhat'ın bu öfkesi ve Meral'e fenalık getirir. "Elini şiddetle çarpan kalbinin üstüne koydu. Bir sandalyeye oturdu. Aman, bu Ferhat! Aman, bu vahşi! Aman, aman, aman! Boğulacaktım az daha. Ne fena oldum. Bittim, bittim. Her tarafım titriyor. Aman!"¹⁷⁷

Meral artık bu evde duramayacak olduğunu anlar ve Paris'e gidene kadar. Perihan'a kaçmaya karar verir. Bu kararının ardından kalbi daha şiddetle çarpmaya

---

¹⁷⁵ Safa, *Yalnızız*, s. 252.

¹⁷⁶ Safa, *Yalnızız*, s. 282.

¹⁷⁷ Safa, *Yalnızız*, s. 291.

başlar, çarpıntısı giderek artar. Derin derin nefes aldıktan sonra çarpıntısı azalır. Ağabeyinin ona bir şey yapamayacağını kendi kendine söyler ve bu telkin onu biraz ferahlatır. Meral'in bu davranışı psikolojide kendi kendine telkin olarak adlandırılmaktadır. "Kendi kendine telkin; kişinin moralini yükseltmek, rahatlamak, ya da hastalıktan kurtulmak için kendi kendine telkinde bulunması"¹⁷⁸ dır. Yemeğe oturduğunda da evini terk edecek olmanın üzüntüsü korkunun yerini alır ve biraz sakinleşir fakat içindeki sıkıntı devam eder. Bu sıkıntıdan kurtulmak için de Paris'e kaçmak ister. Ağabeyi evden çıkınca Feriha'yı arayarak durumu anlatır. Feriha, otelde yer bulduğunu, hemen eşyalarını toplayıp gelmesini söyler. Bu durum Meral'in yeniden heyecanlanarak rahatsızlanmasına sebep olur.

Kaçmak düşüncesinin heyecanı içinde kalbi yine çarpıyordu ve başında bir ağırlık vardı. Odanın ortasında, sebebini bilmeden ve hiçbir şey görmeden etrafına bakıyordu. Kaçmak. Şimdi hiçbir şey düşünemiyordu. En küçük seslere karşı hisliliği artan kulakları uğuldamaya başlamıştı. Yatağın kenarına ilişti. Yumruklarını sıkıyordu. İleri doğru uzattığı bacakları gerilmiş ve sertleşmişti. Ayak parmakları terliğinin içinde kasılıyor ve yumuluyordu. Kaçmak.¹⁷⁹

Acele etmemesi gerektiğini kendi kendine söylemesine rağmen bir türlü bu ihtiyaçtan kurtulamaz ve kalbi daha şiddetle çarpar. Hazırlanırken elleri titrer, gözleri kararır gibi olur. Bu hâli sinirlerinin bozulmuş olmasına bağlar. Gitmekle kalmak arasında bocalarken elleri daha fazla titremeye başlar. Yumruklarının ve dişlerini sıkarak bu tereddütten kurtulmaya çalışır. Aniden gitmek için kalkar; ağabeyine görünmeden gitmek istemektedir ve kalbi o kadar çok çarpar ki yolda bu şekilde nasıl yürüyeceğini düşünür. Feriha'ya telefon eder, taksiyle onu almasını ister. Tam kapıdan çıkacağı sırada kapının kilitli olduğunu görür. Anahtarı da bulamaz. Korna sesini duyunca Feriha'nın gelmiş olduğunu anlayarak paniğe kapılır. Çıldıracağını, bayılacağını söyler. Keserle kapının kilidini kırmak ister. Keserin içinde bulunduğu kutu elinden düşer, büyük bir gürültü çıkar ve Ferhat uyanıp onu odasına kilitler.

¹⁷⁸ Charles Rycroft, *Psikanaliz Sözlüğü*, çev. M. Sağman Kayatekin, İstanbul: Ara Yayıncılık, 1989, s. 442.

¹⁷⁹ Safa, *Yalnızız*, s. 297-298.

Meral çantayı elinden attı, ayaklarını yerden kesmeden yatağına yüzükoyun kendini bıraktı, iki eliyle saçlarını tuttu, çekti, çekti, yatağın örtüsünü ısırdı, arka üstü döndü, haykırmak istedi, sonra yüzükoyun döndü. Ağlayamıyor ve tikanır gibi oluyordu.¹⁸⁰

Kaçamamış olmanın verdiği düş kırıklığı ile Meral'in içi kabarrır, öfkesinden kendine zarar verir. Aynı gece Meral'in annesi Necile Hanım da kendini rahatsız hissetmektedir. Birkaç gün önce kızını rüyasında boğulurken görmüş, o günden beri sıkıntı içindedir. Rahat nefes alamamaktadır fakat bu gece daha da artmıştır. Hizmetçi Renginaz da sık sık kahve içip falına bakarak “Fena, fena!” diye kendi kendine konuşmaktadır. Her ikisinde de kötü bir şeyler olacağı sezgisi ve korkusu mevcuttur. Necile, Renginaz'ın yanına iner, onu yüzü kızarık, yatağında oturmuş tuhaf bir hâldeyken bulur. Renginaz, ona korktuğunu, birilerinin deminden beri cama vurduğunu ve ıslık çaldığını söyler. Necile hiçbir ses duymaz, bunların evham olduğunu söyler. Renginaz korktuğu için Necile onunla birlikte mutfağa gider. Renginaz titrer, Necile de ıslık sesini daha net duymaya başlar. Hızla ışığı yakar, kolları uyuşmaktadır, Renginaz'ı görünce ürperir. “Kızın saçları dimdikti. Gözleri büyümüştü. Ağzı yarı açık ve burun delikleri kabarıktı. İki elinin de tırnaklarını onun koluna geçirmiş, soluyordu.”¹⁸¹ Renginaz kaskatı kesilince, onun öldüğünden şüphelenen Necile'nin kalbi çarpmaya başlar. Necile onun çenesini tutarak sarsar. Silkinerek kendine gelen Renginaz, derin bir nefes alır. Biri beş geçe, diye mırıldanır. Ne olduğunu anlamaya çalışan Necile, ona açıldın mı şimdi diye sorar. “Renginaz, belki bir şey söylemek için ağzını açtı, fakat alt çenesi o kadar titremeye başladı ki, dişleri birbirine vuruyor ve konuşmasına imkân bırakmıyordu.”¹⁸²

Necile'ye saati soran Renginaz, biri beş geçe diye tekrar eder. Merakı iyice artan Necile, biri beş geçe ne olacağını sorar. Öyle dediler cevabından başka bir şey öğrenemez. Renginaz'ın bütün vücudu sallanır, zangır zangır titrer. Bu durumun evham olduğuna, ikisinin de sinirlerinin bozulduğuna yoran Necile, doktor çağırmaı düşünür. Sık sık saatin kaç olduğunu soran Renginaz'la mutfağa giren Necile bahçe kapısının açık olduğunu görür. Renginaz kapıyı kilitlediğine emin olduğunu söyler. Bahçe kapısına vurulur. Renginaz işte o der ve bir türkü mırıldanır, kapıda bu türküye tempolu

¹⁸⁰ Safa, *Yalnızız*, s. 303.

¹⁸¹ Safa, *Yalnızız*, s. 307.

¹⁸² Safa, *Yalnızız*, s. 308.

vuruşlar olur. Necile onu tutup hızla odasına çıkarır. Kapıyı kilitletler, ısıklık sesi devam eder. Renginaz saati sormaya devam eder. Biri beş geçe yaşanacak olan felaketin haberini alan Renginaz, fitilin yanacağını, etekten başlayıp yukarı doğru gideceğini, hiçbir şey yapamayacaklarını, emrin böyle olduğunu söyler ve çok fena, çok fena, görüyorum diyerek ağlamaya başlar. Yeniden kapıya vurulduğunu duyarlar. Necile kapıyı aralar, fakat açamaz. Birbirlerine sokulup titreyerek beklerler. Isıklık sesi uzaklaşır, tekrar kulaklarını tırmalayacak kadar yakınlaşır. Necile uyku ilacı alır ve alevleri gördüğünü söyleyen Renginaz'a da zorla içirir. Sıkıntısı devam eden Necile ilacın etkisiyle biraz ferahlar. Işığı söndürünce içerisinin çok karanlık olduğunu düşünerek gece lambasını yakmak için elini uzattığında biri elini tutup sıkar. Bu sefer lambayı yakmak için elini uzatır ve yine başka bir el bileğini kavrar. Renginaz'a seslenir, cevap alamayınca da tir tir titrer, fenalaşır.

Ağzı kuruyordu ve boğazı düğümleniyordu. Artık bağıramayacaktı. Korku, simsiyah bir alçı gibi onun her tarafını sarıyor ve donduruyordu. Yutkunmaya çalıştı ve muvaffak olamadı.

Birdenbire vücudunda bir kesiklik duydu e bütün vücudunu kaplayan rehavet hemen teslim oldu. Saçlarının arasında parmaklara benzer bir şeyler dolaştığını hissettiği halde, içine daldığı uyusukluğun derinliklerine doğru inerken hiç bir şey duymaz oldu.¹⁸³

Uykuya dalan Necile, sarsılarak uyanır. Renginaz da dehşet içinde ona bakmaktadır. Birdenbire boğuluyormuş gibi avazı çıktığı kadar bağırır. Sonra susar ve hıçkırmaya başlar. Ardından Renginaz yüzükoyun kapanarak, sarsıla sarsıla ağlayarak Meral'in adını zikreder. Tekrar Necile'ye saati sorar. Biri altı geçtiğini öğrenince bittiğini, artık görmediğini ve gittiklerini söyler. Necile yeniden uyuyamayacağını, idrak sıkıntısı duyduğunu hisseder. Renginaz ise uyumaktadır fakat gergin bir uyku geçirdiği ayaklarındaki silkinişlerden belli olmaktadır. Yarın onu doktora götürmeyi planlar. Biriyle konuşma ihtiyacı duyan Necile, Samim'i arayarak ona başından geçenleri anlatır. Samim bütün bunların telekinezi vakası olduğunu söyler. Renginaz'dan kendisine geçenlerin ise onun tesis ettiği aura içinde olduğunu bildirir. Necile bu gece başından geçen bir hadiseyi daha anlatır. İçinde bir sıkıntı varken yazı yazmaya başlar, yazarken bir yanık kokusu duymaya başlar, eve misafirler gelir. Her odayı kontrol eder,

---

¹⁸³ Safa, *Yalnızız*, s. 315.

yanık ve dumana rastlamaz. Misafirlere koku duyduğunu söyler, mefharet de kokuyu almaya başladığını söyler. Şu anda da çok hafif bir yanık kokusu aldığını söyler. Bütün bunların ne anlama geldiğini merak eder, Samim de telefonda anlatamayacağını, yüz yüze konuşabileceklerini, konuyla ilgili kitaplar getireceğini söyler. Bunun üzerine Necile çok ferahladığını belirtir. Odasına geri döndüğünde Renginaz, Meral'i arayıp aramadığını sorar. Telefonu açmadıklarını öğrenince de tekrar araması için ısrar eder. Bu sırada Meral, odasında kilitli iken nasıl kurtulabileceğini düşünür. Sigara içmek ister, çakmağında benzin olmadığı hatırlar, aseton ile çakmağın fitilini ıslatır ve sigarasını yakar. Sıkıntıları kaybolurken gevşemeye başlar. İntihar eden arkadaşı Mehlika'yı hatırlar. Ardından Samim'den gelen bir mektubu hatırlayarak bu mektubu yeniden okumak ister. Fakat anlam veremediği bir sıkıntı yaşar.

Mektubu buldu, kalktı ve yine uzandı. Fakat bir satır okuyamadı. Hisleri birdenbire karıştı ve müthiş bir sıkıntı duydu. Mektubu elinden attı. Boğazında bir tıkanıklık. Nefes alma zorluğu. Nedir bu birden bire? Esnemek istiyor ve muvaffak olamıyordu. Bazı olur böyle. Fakat şimdiki kadar değil. Şimdiki boğulmaya benzer bir his. Bir eliyle boynuna hafif bir masaj yapmaya başladı. Sonra ayağa kalktı. Bağırarak istiyordu. Bu sefer sebepsiz. İçinde bulunduğu hâl bir saniye bile tahammülü yokmuş gibi haykırmak. Ve ne olursa olsun bir hareket yapmak ihtiyacı. Kapıya koştu. Fakat elini topuza götürmedi. Geriye döndü. Sıkıntı artıyordu.¹⁸⁴

Akabinde Meral, baygınlığa benzer bir hâl geçirir. Başını dönmektedir. Yokluk hissi ve ölmenin ona çok tatlı geldiği bir an yaşar. Elinin mi alnının mı buz kestiğini anlayamaz. Aynaya baktığında yüzü bembeyaz ve yanaklarının çukur olduğunu görür. Ayağa kalkar, sallanmaktadır. Kendini divana atar. Ağabeyinin ona söylediği rezil sözü kulağındadır. Kendisine tahammül edemez. Yüzü ateş gibi olmasına rağmen elleri ve ayakları buz gibidir. Ağabeyinin ahlaksızlıklarına karşın ona söylediği sözü düşündükçe rahatsızlığı artarak fenalaşır. “Ağzının içi yapış yapış. Yutkunurken boğazında bir kuruluk. Nefes alışı zahmetli. Dizleri ağrıyor. İskarpinden çıkan ayaklarının parmaklarına kadar uzanan bir sancı. Vücudunda da yaşamaya karşı toptan bir isyan. Çünkü rezil.”¹⁸⁵

¹⁸⁴ Safa, *Yalnızız*, s. 324.

¹⁸⁵ Safa, *Yalnızız*, s. 326.

Samim’le konuştuğunu hayal eder. Yeniden boğulduğunu, bütün ağırlığının üstüne çöktüğünü ve kendisini ezdiğini hisseder. Kendini camdan aşağı atıp hürriyete kavuşmak ister. Birden vücudu gerilir. İnsanın yok olduğu zaman var olduğu düşüncesiyle intihar etmeye karar verir. Elleri titreyerek bir not kaleme alır. “İntihar ediyorum. Kendi kendimden nefretimin çerçevelediği ve çirkinleştirdiği bir dünyada yalnızım.”¹⁸⁶

Meral’in notundan yola çıkarak intiharın nedenlerine bakalım. İntihar etme isteğinin çeşitli sebepleri vardır. Bunları Rcyroft, *Psikanaliz Sözlüğü*’nde şu şekilde açıklamıştır:

Stengel’e göre intihar edenlerin ortalama olarak 1/3 ü bir nevroz, psikoz ya da kişilik bozukluğunda rahatsızdır. Depresif hastalık ve melankoli en yüksek intihar riski olan ruhsal bozukluklardır. Kendini yok etmenin tek ya da ana amaç olduğu intihar, başka güdülerin de söz konusu olduğu intihar denemesinden ayrılır. İntiharın psikanalitik teorileri, kendini yıkma isteğinin ölüm içgüdüsünün bir türevi olduğunu veyahutta içeatık nesneye bir saldırı olduğunu öne sürerler.¹⁸⁷

Meral’in intihar etme isteğinin nedeni ise kendini yok ederek var olmak ve özgürlüğüne ancak bu şekilde kavuşacağına inanmasındandır. Yeniden sigara içmek ister fakat çakmağındaki aseton da bitmiştir. Odanın içindeki benzin şişesini arar ve bulur. Şişeden çakmağa benzin dökülebilmek için huniyi aramaya üşenir. Elleri titrediği için hazne taşarak eline ve eteğine benzin dökülür. Çakmağı kurutmak için havada sallar ancak yeterince kurumayan çakmak fitili alev alınca Meral’in önce elini ardından eteğini tutuşturur. Bir anda acı dayanılmaz hâle gelir, avazı çıktığı kadar haykırır. “Meral kapıya zor gidebildi. Omuzlarına kadar vücudunun derisini haşlayan bayıltıcı yanma acısı ve dehşeti çok sürmedi. Bütün hisleri bir anda uyuştu ve alevler içinde kalan vücudun iniltiden sonra haykırıışları da kesildi.”¹⁸⁸ Meral’in sesine uyanan Emine kalkıp etrafı kolaçan eder. Yanık kokusu ile ince bir duman da görür ve Ferhat’ı uyandırır. Meral’in odasının anahtarını nereye koyduğunu hatırlayamaz ve kapıyı çekiçle kırar. Odaya girdiklerinde Meral’in her tarafı yanan vücuduyla karşı karşıya kalırlar. “Odanın dumanı biraz boşaldıktan sonra Ferhat içeriye girdi. Yere bir göz atınca, ellerini yüzüne kapadı, boğulurcasına içini çekti, haykırmak istedi, fakat tıkanıdı.

¹⁸⁶ Safa, *Yalnızız*, s. 329.

¹⁸⁷ Rcyroft, *Psikanaliz Sözlüğü*, s. 80-81.

¹⁸⁸ Safa, *Yalnızız*, s. 331.

Sendeledi ve kapının kenarına dayandı.”¹⁸⁹ Meral’in ölümünün hemen ardından Renginaz’ın ısrarıyla telefon açan Necile bu elim haberi alır.

Samim’in birkaç gün önce kaleme aldığı yazı okuyucuya sunulur. Yazıyı yazarken burnuna yanık kokusu gelir. Sebepsiz bir trajik sıkıntı içinde olduğunu söylemektedir. Bunun üzerine Nietzsche’nin *Tragedyanın Doğuşu*¹⁹⁰ adlı eserini okur. İçindeki trajedi duygusu daha da büyüyünce okumaya devam edemez ve yazmaya koyulur. Yanık kokusunu da bu sırada alır. Salona inip oradakilere de sorar Mefharet, sorusunun üzerine biraz koku aldığını söyler. Bu sırada Necile Hanım, Samim’i arar ve gece başlarından geçen olayları anlatır. Samim metagnami ve telekinezi vakalarının birbirine karıştığını ve animik merkezin Renginaz’da olduğunu anlar. Ertesi gün Meral’e gideceğini söyleyerek Necile’yi rahatlatmaya çalışmıştır. Samim Necile’den öğrendiklerini evdekilere anlatınca Besim bu durumu Renginaz’ın psikozu olduğuna bağlar ve bunun mikroplu hastalıklardan daha bulaşıcı olduğunu söyler. Meral’in yanarak intihar ettiği haberini alınca Necile’nin yanına gitmek için otomobile biner. “Samim’in dişleri birbirine o kadar geçmişti ki, çenesinde hafif bir ağrı vardı. Boğazı kuruyordu.”¹⁹¹ Meral’in ölümünün kederi içindeyken Samim arabada bulunan Nail Bey’in okul arkadaşı olan Alâaddin Bey’le Meral’in ölmeden önce kaleme aldığı nottaki “yalnızım” sözcüğü üzerine konuşurlar. Samim bunun yakıcı ve boğucu bir yalnızlık korkusu, müthiş bir fobi olduğunu ifade eder. Yalnızlık korkusu psikolojide otofobi olarak adlandırılmaktadır. Nitekim “Otofobi: Hastalıklı bir yalnız kalma korkusu veya kendinden korkma”¹⁹² dır.

Yine notta geçen kendi kendinden nefretimin sözünde Meral’in kendi kendisiyle yaşadığı iç çatışmasını tartışırlar. Samim, intiharın da hastalıklarında da insanın kendi benliğiyle olan mücadelesinden kaynaklandığını açıkladığı mühim ifadeleri şöyledir:

“Sosyal ben”, ötekinin, yani biyolojik ben’in emri altındadır. Tamamiyle kendi kendisi, yani sosyal olamadığı için yalnızdır, köleliğinden öğrenir. Meral’in nefreti budur. İnsanı intihara veya haberi olmadan bir çok hastalıklara hazırlayan günah kompleksi böyle bir iç mücadelenin düğümüdür. Eğer Meral kendini öldürmek istemeseydi, bir

---

¹⁸⁹ Safa, *Yalnızız*, s. 332.

¹⁹⁰ Romanda *Trajedinin Doğumu* olarak geçmektedir.

¹⁹¹ Safa, *Yalnızız*, s. 346.

¹⁹² Rycroft, *Psikanaliz Sözlüğü*, s. 559.

ay veya on beş sene sonra hastalanabilirdi. Nevrasteni, verem, safra kesesi iltihabı veya kanser, ne olursa olsun, bu hastalığın kökü şuur altında saklanan günah kompleksi olacaktı.¹⁹³

Samim, Alâaddin Bey'le Selmin'i Merallerin evine bıraktıktan sonra kendisi de Necile'nin evine gider. Eve vardığında Necile'de hiçbir hareket olmadığını görünce onun da öldüğünü zanneder. Yanına yaklaşır kontrol eder, teni sıcaktır kalbi çarpmamaktadır. Hemen telefona sarılan Samim doktor çağırır. Bu sırada kendisi de fenalaşır. “Samim’in gözleri kararır gibi oldu. Kalbinde durur gibi bir hal. Sonra bir çarpıntı.”¹⁹⁴ Doktor gelip Necile’yi muayene eder. “Kroner kifayetsizliği. Spazm. Vardı esasen. Ben bakıyordum. Birdenbire gelmiş kriz. Bir şeye canı mı sıkıldı?”¹⁹⁵ Doktorun teşhisi ile Necile’de var olan spazmın can sıkıntısı sonucu tetiklenerek onun ölümüne neden olduğunu doktorun ağzından öğrenmekteyiz. Burada da var olan hastalığın sıkıntı sebebiyle aniden ortaya çıkarak Necile’yi ölüme götürdüğünü görmekteyiz.

Doktor gittikten sonra Necile'nin yanında sabahlayan Samim, birlikte yaşadıkları maceraları hatırlar ve birdenbire başında müthiş bir ağrı, şakaklarında zonklama hisseder. Hatıraların hücumu ile kalbinde de bir fenalık hissederek baş dönmesi yaşar. Evini arar, Besim’i telefona ister; kendisine bir *defaillance* (baygınlık, bitkinlik) gelmek üzere olduğunu, bunun daha ziyade ruhî olduğunu ve bir insan sesi duymak istediği için onu aradığını söyler. Besim’in yanına gelme teklifi üzerine “Hayır. Telefonu odana götür. Sıkılırsam yine seni ararım. Çünkü bu hareket beni kendi kendimde boğulmaktan kurtarıyor. Gerçekle temas ediyorum ve hafızamdan kaçabiliyorum. Ferahladım biraz senin sesini duyunca.”¹⁹⁶

Ardından ölü ile baş başa kalıp birlikte geçirdikleri günleri hatırlayan Samim’in baygınlık geçirecek kadar ruhu daralır. Bir dost sesine ihtiyaç duyar. Kardeşi ile konuşunca da rahatlayarak sıkıntısının hafiflediğini bildirir. Samim’in konuşarak rahatsızlık hâlimden bir nebze de olsa kurtulduğu anlaşılmaktadır. Uykusuna direnerek geçirdiği Sabahın ilk saatlerinde Renginaz ile karşılaşır. Renginaz, Samim’i yorgun ve soluk yüzü nedeniyle tanımakta güçlük çeker. Samim de Renginaz’ın bir gecede çökmüş, ihtiyarlamış olduğuna şahit olmasıyla roman son bulur.

---

¹⁹³ Safa, *Yalnızız*, s. 349.

¹⁹⁴ Safa, *Yalnızız*, s. 357.

¹⁹⁵ Safa, *Yalnızız*, s. 358.

¹⁹⁶ Safa, *Yalnızız*, s. 361.

İncelememiz sonucunda görüldüğü üzere; *Yalnızız* romanında her rahatsızlığın ve hastalığın hatta romandaki ölümlerin bile psikolojik bir sorundan, ruhi bir rahatsızlıktan kaynaklandığı anlaşılmıştır. Peyami Safa'nın romanın başkahramanı Samim'in dilinden ifade ettiği bu neticeyle roman boyunca karşılaşmış bulunmaktayız.

1. 4. Çaresizliğin Çaresi İntihar: *Sözde Kızlar*

Peyami Safa'nın *Sözde Kızlar* romanı genellikle yozlaşma, yanlış batılılaşma temleriyle incelemeye tabi tutulmuştur. Biz bu romanı da ruhsal rahatsızlıkların bedensel rahatsızlıklara etkisi yönüyle ele alacağız. Romanda geçen frengi hastalığının dışında diğer bütün bedensel rahatsızlıkların psikolojik nedenli olduğu anlaşılmaktadır. Frengi hastalığı cinsel yolla bulaşan mikrobik bir hastalık olduğu için psikolojik sebebe bağlanmaması oldukça tabiidir.

Mehmet Tekin, yazarın bu romanı bir şey ispat etmek amacıyla değil, geçim kaygısıyla yazdığını ifade ettiğini, ancak romanın ilgiyle karşılandığını belirtir. *Sözde Kızlar*'ın teknik ve içerik bakımından Safa'nın gelecekteki romanlarının bir prototipi olduğunu, bütün romanlarında ele aldığı doğu/ batı meselesi, kuşak çatışması, düşünce ihtilâfı, kozmopolitizm... gibi konuların ilk planda bu romanda ele alındığını söyler. Bu konuların Tanzimat'tan beri işlendiğini fakat pek az romanın geniş kitlelere ulaşarak *Sözde Kızlar* kadar rağbet gördüğünü sözlerine ilave eder.¹⁹⁷

Romanın özeti şu şekildedir: Olay mütareke döneminde geçmektedir. Başkahraman Mebrure annesini küçük yaşta kaybetmiş, babası da casus olduğu gerekçesiyle Yunanlılar tarafından yakalanmak istenince tuhafiye mağazasını ve kızını bir arkadaşına emanet ederek ortadan kaybolur. Yunanlılar mağazayı zapt ederek İhsan Efendi'nin arkadaşını da yakalarlar; Mebrure'yi de tevkif etmek isterler fakat Mebrure zorluklarla Bursa'ya, annesinin üvey dayısı Hüseyin Bey'in yanına sığınır. Hüseyin Bey de vefat edince çocukluğunun geçtiği İstanbul'a uzaktan akrabalarının yanına gider. Nazmiye Hanım'ın köşkünde "sözde kızlar" sık sık toplanmakta türlü oyunlarla eğlenmektedirler. Mebrure hiç alışık olmadığı bu düşük ahlaklı kadınların yaşadığı ve misafir olduğu köşte yaşamaya, gidecek başka yeri olmadığı için mecburdur. Köşte

---

¹⁹⁷ Tekin, *Peyami Safa*, s. 18.

geldiği günden beri çocukken de arkadaş oldukları Behiç tarafından rahatsız edilir. İsteddiği her kadını elde eden Behiç, Mebrure'yi de elde etmeye çalışır. Bunun için karakterini değiştirmiş, uslanmış erkek rollerine girer, evlilik vaadinde bulunur; kız kardeşi Nevin de Mebrure'yi, Behiç'in değiştiğine ikna etmeye uğraşarak ağabeyine yardımcı olur. Bu sırada babasını bulmak için Muhacir'in müdürlüğüne gidip gelmekte, onlardan bir haber beklemektedir. Köşkteki davette tanıştığı Nadir, kendisine babasını bulmak için yardım edeceğini bildirir. Daha sonra Mebrure'yi annesi ve yakın arkadaşı Fahri ile tanıştırır. Fahri Mebrure'den çok etkilenir. Tekrar görüşebilmek için kendisine âdeta yalvarır. Bir müddet sonra Mebrure Fahri'yi ziyarete gider. Bu ziyarete ziyadesiyle şaşıran Fahri, kendisine ertesi gün Çamlıca'ya gezintisi yapmayı teklif eder. Bu gezintiyi öğrenen Behiç, Fahri'nin Mebrure'yi elinden kaçıracağı korkusuyla araba gezintisine çıkarır. Mebrure yavaş yavaş Behiç'in değiştiğine ikna olmaktadır.

Nevin'in âşığı Siret Nazmiye Hanım'ların evindeki bir eğlencede Güzide ile birlikte olmuştur. Bunu öğrenen Güzide'nin annesi Naciye Hanım, Siret'i kızıyla evlenmeye zorlar. Siret'in hâli vakti yerinde olduğu için durumdan içten içe hoşnuttur. Siret, duruma fena hâlde bozulan Nevin'e Güzide ile evlendikten kısa süre sonra boşanacağını söyleyerek onunla birlikte olmaya devam eder.

Behiç, Mebrure'ye babasını aramak için birlikte Anadolu'ya gidebileceklerini, zaten şehir hayatından, bütün bu çirkinliklerden bunaldığını, kaçmak istediğini söyler. Nevin de evlenmelerinin çok hayırlı olacağını, birbirlerine çok uygun olduklarını ve Mebrure'ye kendisini ne kadar çok sevdiklerini söyler. Mebrure, Fahri ile Behiç arasında git gel yaşar. Fahri'nin temizliği, dürüstlüğünden etkilenen Mebrure, Behiç'in de giyimine önem veren, çekici bir erkek olduğunu; eskisi gibi kumar ve kadınlardan da uzak durduğu için ve özellikle babasını bulma isteğiyle bir anda Behiç'le evlenebileceğini Nevin'e söyler ama kendisine zaman vermesini, düşünmek istediğini de söyler. Bu haberi ağabeyine yetiştiren Nevin, annesinin de yardımıyla emri vaki ile hemen nişan yapmak isterler. Behiç'in ise evlilik gibi bir niyeti yoktur. Nişanlanarak Mebrure'ye yeterli vaatte bulunacağını, onu elde etmek için bunun kâfi geleceğini hesap etmektedir. Köşke gelen kızlardan biri olan ve Behiç'le beş senedir münasebeti bulunan Belma, Mebrure'nin Behiç'le evleneceğini öğrenince Nadir'e Mebrure'yle görüşmek istediğini söyler. Mebrure, Belma'yı ziyarete gittiğinde onu yatağında hasta bir vaziyette bulur. Hastalığından dolayı konuşmakta büyük güçlük çekerek, Behiç'in

kendisini vaatlerle kandırıldığını, Frengi olan çocuğunu doğurmasını istemediğini, doğduktan sonra da onu diri diri gömdüğünü anlatır. Behiç'in her istediği kızı elde eden, yalancı, kumarbaz, sefih bir adam olduğunu, Mebrure'yi de kandırmak için kendini değişmiş biri gibi gösterdiğini söyler. Bana olan oldu, sen kendini kurtar diye nasihatte bulunur. Bütün başından geçenleri de ağabeyi Salih'e anlattığını, ağabeyinin Behiç'e olan öfkesi nedeniyle delirerek tımarhaneye kaldırıldığını anlatır. Mebrure ile konuşurken ilaç içtiğini söyleyerek zehir içen Belma için doktor çağırdığında artık çok geçtir. İntihar etmeden evvel zabıtaya verilmek üzere bir mektup yazan Mebrure, onu doğurtan doktor ve hemşirelerin isimlerini, Behiç'in kendi çocuğunu nasıl öldürdüğünü ve nereye gömdüğünü ayrıntılarıyla anlatır. Behiç bu ihbar mektubunun ardından tevkif edilecektir. Köşkten ayrılarak Nadir'in evinde kalmaya başlayan Mebrure, sonunda Muhacirîn'den beklediği haberi alır. Babasının sağ olduğunu, ona bir miktar para göndererek, yanına çağırdığını bildiren mektubu okur. Mebrure, Nadir ve Fahri'ye haberi verdiğinde Anadolu'ya Fahri ile birlikte gitmek istediğini ima eder. Fahri ise bu teklifi seve seve kabul eder.

Romandaki bedensel rahatsızlıklar ve psikolojik kaynakları şu şekildedir:

Romanın başında İstanbul'da Nazmiye Hanım'ın evini arayan, hissi, fikri ve vücudu yorgunluktan bitap düşen Mebrure'nin köşkü bulamayacağı korkusuyla gerilen sınırları, yalnız kaldıktan sonra boşalır. Vücudunu titreme alır.

Mebrure yalnız kalınca başını eğdi, küçük avuçlarının içinde gizledi, kolları titreyerek, omuzları çırpınarak, saçlarından dizlerine kadar sarsılarak ağlamaya başladı, kendi kendisine, birkaç defa, yüksek sesle:

-Ne kadar bedbahtım...¹⁹⁸

Ardından babasını bulmak için Muhacirîn İdaresi'ne gidecek olan Mebrure'nin eline Nevin bir zarfın içinde para sıkıştırır. Mahcubiyet duygusunun bedenine yansıdığı görülmektedir. "Mebrure'nin parayı tutan eli kötürüm olmuş gibi boşlukta sallandı, yüzü kızardı, dudakları titredi; genç kız bunu reddetmedi, teşekkür edemedi, bir kelime

---

¹⁹⁸ Peyami Safa, *Sözde Kızlar*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2000, s. 11.

telâffuz edemedi, Nevin'e selam bile veremedi, elini sıkamadan sokağa atıldı ve biri tarafından kovalanıyormuş gibi sık ve telâşlı adımlarla koştu.”¹⁹⁹

Muhacirîn İdaresi'nden aldığı bilgi ile Davutpaşa barakalarında İhsan Efendi isminde birinin bulunduğunu öğrenir. Hemen oraya gitmek için hareket eder. Babasına kavuşacak olmanın verdiği heyecan ve mutluluk, Mevrure'yi bu defa olumlu bir psikoloji içinde titretir.

Tramvaya binip Davutpaşa'ya gelinceye kadar, yollarda karşısına birdenbire babası çıkacak olursa ne hale geleceğini düşünüyor, içi içine sığmıyordu. Bütün vücudu titreme içinde, ruhu türlü türlü hâtıralar, ümitler, arzularla kaynıyordu.²⁰⁰

Davutpaşa'ya vardığında kayıtlardan babasının Zeytinburnu'nda bir fabrikaya işçi yazılmış olduğunu öğrenir. Köşke dönmek üzere tramvaya bindiğinde o günün heyecanı, babasını bulamamış olmanın verdiği üzüntü ile ateşi çıkar. “Beyazıt'tan tekrar Harbiye tramvayına bindiği zaman şakaklarına keskin bir sızı yapıştı ve saçlarının dibi, sıcak bir terle nemlendi: Harareti vardı.”²⁰¹ Matthew N. Chappell, *Üzüntüsüz Yaşama Yolu* kitabında üzüntünün sağlığımıza tesirlerinden şöyle bahseder:

Heyecan vücut için fazla bir yükür ve onu itidalle kullanmak lâzımdır. Uzuvarımız fazla bir yüke ancak arada sırada tahammül edebilecek bir şekilde yaratılmıştır. Halbuki üzülen bir insanın uzuvları mütemadiyen fazla bir yük altında yorulur. Bu şartlar altında bazı rahatsızlıkların meydana geleceği aşikârdır.²⁰²

Belma, Behiç'in Mevrure'ye olan ilgisini fark ederek hesap sormaktadır. Behiç de ona bu hayatı kendisinin istediğini, metresi olmaya onu zorlamadığını söyler. Bu sözlerin ardından Belma, Behiç'le yaşadığı günleri ve odadaki koltuğa bakarak maceralarını hatırlar. Hatırlamak istemediği geçmişi Belma'nın ruhunu derinden etkiler ve bu durum bedenine de yansır.

---

¹⁹⁹ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 21-22.

²⁰⁰ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 25.

²⁰¹ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 27.

²⁰² Chappell, *Üzüntüsüz Yaşama*, s. 8.

Yine bu uzun koltuğun cazibesine kapılarak sendeliye sendeliye yürüdü, kendini bıraktı, yine bu uzun koltukta, fakat bu sefer hasta, ümitsiz, şaşkın, fakat bu sefer bir ölü bitkinliğiyle uzandı.

Ve ağladı.

Uzun, uzun müddet, sessiz hıçkırıkların necip matemi içinde ağladı. Yüzünü elleri içine kapıyor, bütün asâbı durup durup, ansızın bir ihtilâçla çırpınıyor, bir yastığa gömülmüş başı, ara sıra tıkayıcı bir hıçkırığı kovmak için yukarıya kalkıp düşüyordu.²⁰³

Romanda karşılaştığımız ciddi manadaki ilk hastalık Belma'nın hastalığıdır. Fahri, Nadir ve Mebrure birlikte sohbet ederlerken Mebrure, Fahri'ye Belma'nın hasta olup olmadığını sorar. Fahri onu ziyarete gittiğinde Belma, bitkin, sararmış, gözleri oyuklaşmış bir vaziyette ve otuz sekiz buçuk derece ateşi vardır. Doktordan hastalığının zaaf olduğunu öğrense de bunun doğru olmadığı düşünür.²⁰⁴ Daha sonra Belma'nın hastalığının frengi olduğu ortaya çıkacaktır. Bu hastalığı ona Behiç bulaştırmıştır. "Behiç Belma'yı sadece manevi açıdan hasta etmemiş, fiziksel açıdan da bulaşıcı bir hastalık olan frengi hastalığını ona bulaştırmıştır."²⁰⁵

Mebrure yine bir gün Muhacirîn'e babasından haber almak için gittiğinde memurlardan Müdür Bey'in kendisiyle görüşmek istediğini öğrenince meraktan çıldırarak gibi olur. "Hayatının sayılı merak ve helecanlarından biriyle titreyerek, genç kız memurlara kollarını uzattı."²⁰⁶

Mebrure, Fahri'ye, Behiç'le evlenmek fedakârlığına mecbur kalabileceğini söyleyince Fahri'nin vücudu, Mebrure'yle kurduğu hayallerin suya düştüğü üzüntüsüyle titremeye kapılır. "Fahri başını eğdi. Teessürünü belli etmemek için yaptığı derunî mücadele onu titretiyordu."²⁰⁷

Belma'nın hastalığı nedeniyle hâlinin fena olduğunu, derin bir üzüntüye düştüğünü, teselli edilemeyecek bir hâlde olduğunu ve mutlaka Mebrure'yi görmek istediğini Nadir, Mebrure'ye bildirir. Aralarında geçen diyalog şöyledir:

-Benden ne umuyor? Nesi var? Hasta mı?

-Hasta... fena hasta.

²⁰³ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 61.

²⁰⁴ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 114.

²⁰⁵ Rıfat Günday, "Maupassant'ın Güzel Dost (Bel-Amı) ve Peyami Safa'nın Sözde Kızlar Romanlarında Bir Ahlak Sorunu Olarak Evlilik Dışı İlişki", *TÜBAR XX* (2006): 92.

²⁰⁶ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 139.

²⁰⁷ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 143.

- Hastalığı nedir?
- Ne tahmin ederseniz o. Son derece zaafi var. Yatakta doğrulamıyor.
- ...
- Yürüyünüz, benimle geliniz, her şeyi öğreneceksiniz, fakat, daha evvel şu kızı teselli etmemiz lâzım... Size muhtaç... Koşunuz...²⁰⁸

Belma frengi hastalığından, tedavisine özen göstermediği için bir türlü kurtulamamaktadır. Hastalığı ilerlemiş, yatağa düşmüştür. Belma hastalığını ağabeyi Salih'e söyleyince, Salih, Behiç'e olan öfkesinden çıldırarak tımarhaneye kaldırılır. Bunun üzerine ağabeyinin delirmesine ve Behiç'in onu yüzüstü bırakarak Mebrure ile evlenecek olması da eklenince psikolojisi derinden etkilenmiştir. Kendinden ziyade Mebrure için üzülmektedir. Behiç'in kurbanı olmasını istememektedir. Var olan hastalığına bir de üzüntüler eklenince aniden hastalığı ilerler ve yataklara düşer. Birkaç gün öncesine kadar Nazmiye Hanımların köşkündeki toplantılara katılan Belma'nın, aradan geçen kısa süre içinde hastalığının bu kadar hızlı bir şekilde ilerlemesi yaşadığı psikolojik sıkıntılardan ötürüdür.

Mebrure, Belma'yı ziyarete gider. Elini alnına koyarak ateşini ölçer. Mebrure, Belma'nın hastalığını üzüntüsüne bağlar. "Hararetiniz pek az... Vücutça da zayıf değilsin, kederden gelen muvakkat bir zaaf... Geçer."²⁰⁹ Belma, Mebrure'ye kendisinin artık ölmekte olduğunu, onu Behiç'ten kurtarmak istediği için çağırdığını, Behiç'in nasıl ahlaksız bir adam olduğunu, kendi çocuğunu nasıl diri diri gömdüğünü anlatır. Mebrure Belma'ya konuşarak kendini yormamasını söyler. Belma da anlatmazsa, üzüntüsünü içine atarsa bunun daha zarar verici olacağını bildirir. Bu sözlerden üzüntünün paylaşılmasının insanı rahatlattığı, üzüntüyü hafiflettiği anlaşılmaktadır. "Başkalarına anlatılmayan, içte kalan kederlerin teheyyücü daha zararlıdır. Hem de... Beni bırak, artık beni düşünme... Dedim ya: Ben ölüyorum"²¹⁰

Karmaşık ve bilim yönünden çözümlenmemiş olduğunu söylediği intiharın türlerini açıklayan Freud'a göre, insan tehlike ile karşılaşınca o tehlikeden kurtulmak için kendini savunmaya çalışır. Kendini savunma imkânının olmadığını hisseden kişi intiharı seçer; bu Freud'un normal ölüm olarak tanımladığı, iradeli bir ölümdür. Aşağıda da açıklanan bu intihar şekli Belma'nın intihara yönelme amacına uymaktadır.

²⁰⁸ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 150,151.

²⁰⁹ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 154.

²¹⁰ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 155.

Ancak savunma olanaksızsa ve insan ya kendini feci bir ölüme mahkum hissediyorsa (işkence), ya da ızdıraplı bir ölümlle bitmesinin kesin olduğunu bildiği bir hastalık gibi belli bir tehlike karşısında ise, insanda yine “anxiety” [kaygı, endişe] başlar. Bu defa işkence ve acıdan kurtulmak için başka bir çare olmadığını görünce bilerek, isteyerek kendini öldürebilir. Denebilir ki, bu davranıştaki dürtü (*motivation*) bir bakıma, kendini koruma içgüdüsüdür. Sözelimi, düşmanın işkence yapma ve acı verme usullerini, hele bundan kurtuluş çaresi olmadığını bilen bir tutsak için, ölüm en büyük kurtuluş yoludur.²¹¹

Behiç’in çocuğu aldırma konusundaki bütün ısrarına rağmen çocuğunu büyük acılar içinde doğrun Belma, frengi hastalığıyla doğan çocuğunu kucağına aldığında gördüğü korkunç manzarayı şöyle anlatır:

Çocuk sağdı, bana gösterdiler. O saniyeyi sana anlatamam. Öyle bir bağırsık bağırmışım ki yanımdakiler korkarak kaçtılar. Çocuğumun eti yoktu. Mebrure, sen bunu tasavvur edemezsin, evet çocuğumun eti yoktu. Bütün kemikleri, ince bir deri altında birer birer sayılıyordu. Kafası kocamandı, başından ayaklarına kadar her tarafı sapsarı derisinin üstünde, nasıl söyleyeyim, teşbih böceklerine benziyen kabarcıklar, benek benek sivilceler, lekeler vardı. Doktorun Behiç’e söylediği Fransızca kelimelerden bir tanesinin mânâsını da anlayarak bu zavallı çocuğun hastalığını öğrendim.²¹²

Behiç, çocuğu her ağladığında onu öldürmeyi ve eğlence hayatına geri dönmeyi Belma’ya teklif eder. “Bu musibet yaşamamalı, istemiyorum, zorla değil a... Yaşamamalı...”²¹³ Belma ise oğlunu sevmediği hâlde merhamet göstererek bu teklife şiddetle karşı çıkar. Behiç’in bu sözleri Belma’nın psikolojisini etkiler ve bedenini titreme alır. “Nefretle titriyordum. Bu hainlik beni bitiriyordu.”²¹⁴

Bir gün kararının kati olduğunu bildirerek, Belma’nın yalvarmalarına, ikna çabalarına rağmen oğlunu kaptığı gibi dışarı çıkar. Onu bir çukurun içine koyarak üzerini toprakla kapatır. Çocuğun nefesi kesilen kadar bekler. Belma arkasından koşsa da Behiç’e mâni olamaz.

Zaten bayılacak gibiydim, büyük bir ağacın gövdesine yaslandım birbirine vuran çenelerimin gürültüsü başımı uğuldatıyordu.

²¹¹ Nezahat Arkun, *İntiharın Psikodinamikleri*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1978, s. 139-141.

²¹² Safa, *Sözde Kızlar*, s. 161.

²¹³ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 163.

²¹⁴ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 163.

Ben yaşamıyor gibiydim, kalbimin üstünde sanki... ağır bir gülle vardı, güç nefes alıyordum, korkulu rüyalarda olduğu gibi, çenem kilitlenmiş, göğsüm... böyle... sınıksız ezilmiş, sesim çıkmıyordu. Behiç koluma girdi, kulağıma eğildi: “ Budalalık etme... Büyük bir yükten kurtulduk, metin ol” diyordu, amma, onun da sesinde titreme var, ayakları burkulur gibi oluyor, sendeliyordu. Arasına duruyor, her yere kulak veriyor, içini çekerek titriyordu...²¹⁵

Behiç kendi çocuğunu canlı canlı toprağa gömünce, her ne kadar umursamaz ve soğukkanlı olmaya çalışsa da beceremez. Psikolojisinin bozulduğu hareketlerinden anlaşılmaktadır. Belma ise ona engel olamayıp seyirci kalınca ruhu bu duruma katlanamaz, Belma'nın da bu ruh hâli, bedenine yansır.

Başından geçenleri Mebrure'ye anlatan Belma, bu âna gelince Behiç'e olan öfkesi, vücudunda bir titreme oluşturur. “Hasta, omuzlarının devamlı bir ihtilâcı içinde, gözlerini hafifçe yumdu, dudaklarının kenarını kırıştıran bir nefret duygusuyla, öylece kaldı.”²¹⁶ Ardından Mebrure'ye bir ilaç alacağını söyleyerek zehir içer.

Eve döndüklerinde Belma, kapının eşiğinde bayılır. Ayıldığında da olayın üzüntüsünü ve şokunu atlatamayarak titremeye başlar. Belma, bu titremenin sinir titremesi olduğunu Mebrure'ye ifade eder. Bu sözden ve yaşadığı travmadan da anlaşılacağı üzere Belma'nın bu titremesi psikolojik çöküntü nedeniyledir. Behiç de bu titremenin kendisine olan nefreti yüzünden olduğunun farkındadır ve onu teselli ederek rahatlatmaya çalışır.

Vücudumu bir sarsıntı yakaladı. Başımdan topuklarıma kadar her tarafım öyle müthiş titriyordu ki kendimi zaptetmek... hiç mümkün değildi. Sen bu sinir titremesine uğramadıysa bilmezsin. Neye benzeteyim? Bir fırtına, ince bir dalı nasıl sallar? İşte öyle... Sanki, her tarafım, ayrı ayrı benden kopacak, sökülecek, ayrılacak gibi sarsılıyordu. Behiç'in beni saran kolları da sallandı. Yüzüne bakamıyordum. Gözlerini görürsem gene bayılırım sanıyordum.²¹⁷

Vaniköy'nden Şişli'ye geri dönerler. Herkes Belma'nın mesanesinden hasta olduğunu sanmaktadır. Bakımsızlık ve ihmal, hastalığının ilerlemesine neden olur. Hastalığının çok ilerlediği bir günde üzüntüsünü hafifleteceği düşüncesiyle ağabeyine her şeyi anlatır. “Baş ağrısından çıldırarak bir hâle gelmişim, kederimi anlatmaya

²¹⁵ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 166-167.

²¹⁶ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 167.

²¹⁷ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 168.

ihtiyacım vardı, ne olursa olsun dedim ve Salih'e bütün meseleyi olduğu gibi söyledim.”²¹⁸ Belma'nın anlattıklarına fena hâlde öfkelenen Salih sinirden köpürür, Behiç'i öldüreceğini söyler. Birkaç gün sonra Salih, Behiç'i takip eder. Yapamayacağını anlayarak geri döner. Eve gelene kadar Belma onu bekler. “Kan ter içinde geldi... Saçları çivi gibi dikilmiş, gözbebekleri şişmişti. Fena fena soluyordu.”²¹⁹ Salih'in Behiç'e olan öfkesi onu bu hâlde getirmiştir.

Belma, Behiç'in ne kadar kalpsiz, hain, zevkine düşkün bir adam olduğunu anlatmaya devam ederken öteki kızların da aynı kendisi gibi hasta olduklarını söyler. Hastalıklarını ise ahlaksızlıklarına bağlar. “Ona... ötekilere... çünkü ötekiler de öyledir: Nevin de... Nazmiye de... benim gibi hastadırlar. Hep fena adamlar, hep ahlaksızlar...”²²⁰ Belma kıvranmaya, tepinmeye, midelerini yumruklamaya başlayınca biraz önce içtiği şeyin süblime, yani zehir olduğunu Mebrure'ye itiraf eder. Mebrure koşarak alt katta kendisini bekleyen Nadir'e haber verir. Nadir, hastanın yanına geldiğinde karşılaştığı manzara tüyler ürperticidir:

Hatice başını karyoladan sarkıtarak yerlere gasyan ediyor, ağzından safralı ve kanlı sular boşalıyordu. Nadir, omuzlarını tutmasaydı, hasta muvazenesini kaybederek yataktan yere düşecekti. Muttasıl öğürüyor, sık sık hıçkırığı tutarak çırpınıyor, ara sıra, acı acı bağırıyordu.²²¹

Mebrure yeniden koşarak doktor getirir. Doktor geldiğinde zehir etkisini iyice göstermiştir ve verilen ilaç Belma'yı hayata döndüremez. Son nefesini verirken, Nadir'e dolabı işaret eder. Dolapta Behiç'in kendi çocuğunu nasıl öldürdüğü, nereye gömdüğü, kendisini doğurtan doktor ve hemşirenin adlarının yazılı olduğu, zabıtaya verilmek üzere bir mektup bulunmaktadır.

Komşuya gönderdiği annesi feryatlar içerisinde eve gelir, ağlar, bayılır. Komşu kadınlardan biri, asıl ismi Hatice olan Belma'ya seslenir: “Hatice... Hatice... kız...zavallı kız... seni, tangolar öldürdüler.”²²² Hatice kendini yok ederek, âdeta kendisine verilen Belma adından kurtulur.²²³

²¹⁸ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 169.

²¹⁹ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 171.

²²⁰ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 171.

²²¹ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 172-173.

²²² Safa, *Sözde Kızlar*, s. 178.

²²³ Müslüm Yücel, *Edebiyatta Ölüm ve İntihar*, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2007, s. 359.

Nadir, o eziyetli sükûtu içinde, bu “Tangoların manâsını düşündü: Tangolar, halis Türk, dini bütün Müslüman mahallelerinde yeni kadınlara verilen isimdi. Birkaç sene evvel, dekolte bir moda yüzünden işitilen bu isim, memleketin en kibar mahallelerine kadar her yere yayılmış, onlarca pek iğrenç bir zihniyete lakap yerinde kullanılmış, bugüne kadar unutulmamıştı. Onlarca tango demek, dinini, milliyetini sevmiyen; mahallesine, ailesine, isyan eden; ırzını, namusunu satan, her günahı işleyen ve böyle, Allah tarafından, bir türlü hastalıklarla, hırıldaya hırıldaya gebertilen mel’un karı demektir. Onlarca bu memlekette muharebe ve açlık ölümüne kadar her felâketin: Yangınların, koleraların, İspanyol hastalıklarının, kuduzun bir tane sebebi tangolardı.”²²⁴

İntiharın yaşandığı günün gecesinde köşkte Nevin’in alışlagelen davetlerinden biri düzenlenmektedir. Yeni bir oyun oynayacaklardır. Güzide, Behiç’i kolundan çekerek ebe olmaya zorlar. Behiç, migreni olduğunu söyleyerek hastalığını bahane eder. Köştekiler ise bunun bir can sıkıntısı olduğunu, sebebinin ise Mevrure’nin orada bulunmayışından kaynaklandığını bilmektedirler. Nadir, Mevrure ve Fahri, köşke gelerek olan biteni haber verdiklerinde Behiç, şaşkınlıktan fena hâle gelir: “Behiç, bir kelime söyleyemedi, ağzında garip bir tutkunluk, çenesinde asabî, sert bir kımıldanış göründü. Yüzü hemen kızardı ve gözkapakları çırpındı. Nadir’e, etrafındakilere bakamıyor, lâkırdı söyleyemiyor, en küçük hareket iktidarının kaybediyordu.”²²⁵ Behiç’i bu hâle getiren; Belma’nın ölüm haberinden ziyade geride bıraktığı Behiç’in tutuklanmasına sebep olacak mektuptur. Bu hâlin etkisi çabuk söner ve haberi umursamamış görünerek güler ve oyuna devam etmek ister.

Mevrure babasından haber alabilmek için tekrar Muhacirine gider. Müdür beyin odasına giderken heyecandan “Kalbi çarpıyordu. Biraz sonra ya bu koridorun tavanı başına yıkılacak, yahut, sevinçten kendini kaybedecekti.”²²⁶ Peyami Safa bu heyecanın büyüklüğünü ifade ederken bu türlü heyecanın kişiyi üç dört dakika içinde kalp hastalığına yakalatabileceğini söyler. Yazarın bu açıklamasından heyecan gibi ruhsal duygu durumlarının kişiyi ciddi bir bedensel hastalık olarak yansıyabileceği anlaşılmaktadır. Nitekim Orhan Hançerlioğlu da *Ruhbilim Sözlüğü*’nde heyecanın tanımını yaparak fizyolojiye etki ettiğini belirtir:

²²⁴ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 179.

²²⁵ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 184.

²²⁶ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 195.

Heyecan: iç ve dış uyaranalar karşı örgenlikte fizyolojik değişiklikler meydana getiren güçlü duygusal tepki.. Geniş anlamda heyecan; sevinç, korku, kıskançlık, sevgi, kızgınlık, üzüntü vb. gibi tüm duygusal ruh durumlarını dile getirir.

Her heyecan, psiko-fizyolojik pek çok öğeden oluşur.²²⁷

Babasının sağ olduğunu öğrenen Mebrure'nin heyecanı vücuduna yansır.

-Kuzum, şimdi, nerede, söyleyiniz, çıldırıyorum, bana fenalık gelebilir, söyleyiniz...

Olduğu yerde titreyerek sallanmaya başlamıştı. Haberi işitince kızaran yüzü sararıyordu. Müdür-i Umumî, onu kendi eliyle koltuğa oturttu, hakikaten bir aksülâmelden korkarak itiraz etti.²²⁸

Müdür, kendisine bir şey olacağı korkusuyla Mebrure'yi sakinleştirmeye çalışır. Mebrure, babasının gönderdiği mektubu heyecanla ve sık nefesler alarak okur. Müdüriyetten çıkıp tramvaya bindiğinde bu defa mutluluktan zihni karışır. “Çok sevinmenin ıstırabını da anladı. Yanında oturan bir ihtiyar kadın, ona dikkatle bakıyor: “Ne var a kız, aklını mı oynatıyorsun?” demek istiyordu.”²²⁹ Nadir'in evine geldiğinde de annesi Hayriye Hanım'a haberi verir. Babasının mektubunu da çantasından titreye titreye çıkararak okur. Hayriye Hanım da sevinçten deli olacağını söyler. Mebrure, bu habere inanmakta güçlük çekmektedir. Hayriye Hanım'a şu sözleri söyler: “Bilseniz şimdi ben neyim? Ben yarı deliyim. Bu saadeti zihnime sığdıramıyorum, bana yalan geliyor... Demek daha büyük bir saadet olsaydı, çıldıracaktım.”²³⁰

Peyami Safa'nın incelediğimiz diğer romanlarından farklı olarak burada sevinçten kaynaklanan heyecan ile bedene yansıyan titreme, yüz kızarıklığı ve delirecek gibi hissetme duygularına şahit oluruz. Yazarın *Sözde Kızlar* romanı dışındaki romanlarında mutluluğun bedene yansması görülmez. Mebrure, babasının yanına yalnız gitmeyeceğini, Fahri ile gitmek istediğini ima edince, Fahri heyecandan titrer.

Sonuç olarak diyebiliriz ki *Sözde Kızlar* romanında frengi hariç bütün rahatsızlıklar psikoloji bozukluğundan kaynaklanmaktadır. Salih'in delirmesi, Behiç'in Belma'ya yaptıklarını kaldıramaması sonucu gerçekleşmiştir. Belma'nın intihar etmesine sebep; hastalığının ilerlemesiyle iyileşmeyeceği düşüncesine kapılması, ayrıca

²²⁷ Hançerlioğlu, *Ruhbilim Sözlüğü*, s. 180.

²²⁸ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 197.

²²⁹ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 200.

²³⁰ Safa, *Sözde Kızlar*, s. 203.

başına gelenlere üzülmeye ve yaptıklarından duyduğu pişmanlıktır. Bu ruhsal çöküntü Belma'yı intihara sürükler. Bunun dışında karakterlerin yaşadıkları heyecan, nefret, merak ve mahcubiyet gibi psikolojik duygular bedenlerine etki eder.

Birinci bölümde incelediğimiz *Bir Akşamdı*, *Şimşek*, *Yalnızız* ve *Sözde Kızlar* adlı romanlarda psikolojik rahatsızlıkların bedensel hastalık ve rahatsızlıklara etki ettiğini, romanlardaki bedensel rahatsızlıkların kökeninde psikolojik rahatsızlıkların yattığını gördük. İkinci bölümde ele alacağımız *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* romanında ise bedensel hastalığın psikolojik rahatsızlıklara neden olduğu görülecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

PEYAMİ SAFA'NIN *DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU* ROMANINDA BEDENİN PSİKOLOJİYE ETKİSİ

Bu bölümde *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* romanındaki bedensel hastalığın psikolojik rahatsızlıklara etkisini inceleyeceğiz. Yazarın romanlarının hemen hepsinde psikolojik ve bedensel hastalıklar yer almaktadır. Ancak sadece *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nda fizyolojik hastalık eserin tamamında hâkimdir. Roman boyunca da hasta bacağıın yani bedensel hastalığın çocuğun psikolojisine olumsuz etki ettiğini görürüz.

Fiziksel hastalığı isimsiz kahramanın çevresini, varlıkları, evleri, insanları ve tabiatı sağlıklı yahut hasta olması yönüyle algılayışına etki eder. Bacağıındaki iltihabın ilerlemesiyle birlikte bacağıını kaybetme korkusu artar ve bu durum kahramanın psikolojisini altüst eder. Bacağıındaki hastalığı nedeniyle bozulan psikolojisi ona, özgüvenini kaybettirir. Sevdiği kıza onu sevdiğini söyleyemez. Hastalığı nedeniyle kimi zaman saldırgan kimi zaman da içine kapanık tutum sergiler.

Safa'nın romanlarındaki hasta karakterlerin ruhsal problemlerinin de mevcut olduğunu, hastalığın ruhsal sorunlara; psikolojik sorunların da bedensel hastalıklara yol açtığını Beyhan Kanter şöyle dile getirir:

Peyami Safa'nın romanlarındaki hastalıklı bireyler aynı zamanda ciddi ruhsal sorunlarla da mücadele içindedirler. Zira bedenın işlevlerinde ve organik bütünlüğünde aksaklıklar ortaya çıkması, psikolojik sorunları tetiklediği gibi yaşam içindeki mutsuzluklar da bedene gösterge olarak yansır.²³¹

Benzer bir ifadeyle Bilâl Uysal, Safa'nın romanlarındaki hastalıkların arkasında psikolojik nedenler yattığını belirtir: “Peyami Safa'nın eserlerinin neredeyse tamamında –yoğunluk farklı olmakla birlikte- hastane köşeleri, ilaç isimleri, hastalığın verdiği psikolojik rahatsızlıklar ve bu rahatsızlıkların arkasında yatan psikolojik nedenlere nüfuz etme bir şekilde söz konusu olur.”²³²

Ayhan Songar, *Çeşitleme* adlı kitabında Adolf Meyer'in ruh ve beden etkileşimi hakkındaki sözlerine yer verir:

²³¹ Kanter, “Peyami Safa'nın Romanlarında Beden İmgesi”, s. 257.

²³² Uysal, “Peyami Safa'nın Romancılığı”, s. 117.

Adolf Meyer, insanın rûhî durumu ile bedenî durumu arasındaki muvazenenin ihmal edilmemesi üzerinde durmaktadır. Ruh ve beden bir bütün olarak kabul edilmeli ve şuûr altının derinliklerine inmeye çalışmaktansa hastanın o andaki durumu iyice etüd edilmelidir. Meyer'e göre insan muhitinin şartlarına uymakta güçlük çekerse, bunun doğurduğu çatışma, bedenî veya ruhî ârızlara, hastalıklara sebep olabilir. Diğer taraftan, bedenî bir rahatsızlık rûhî faaliyetleri bozabildiği gibi, rûhî rahatsızlıklarda da organik ârızlar meydana gelmesi pekâlâ kabildir. Dâima "sağlam vücutta sağlam kafa" prensibine dikkat etmek gerek.²³³

Yukarıda ifade edilen ruhun bedeni, bedeninin ruhu etkileme durumu *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*'nda gerçekleşmiştir. Kahramanın bedensel hastalığı nedeniyle bozulan psikolojisi hastalığının daha da ilerlemesine sebep olur. Böylece fiziksel hastalığı psikolojisini, psikolojisi de hastalığını olumsuz yönde etkiler. Temel itibarıyla kahramanın fiziksel hastalığı psikolojik rahatsızlığına yol açtığı için bu romanı, bedeninin psikolojik hastalığa etkisi başlığı altında inceleyeceğiz.

2. 1. Dokuzuncu Hariciye Koşuşu'ndaki Hasta Bacağın Psikolojisi

Birinci bölümde ruhsal rahatsızlıkların bedensel rahatsızlık hâline dönüştüğü romanları inceledik. Bu bölümde ise bedensel rahatsızlığın psikolojiye yansımalarının örneğini *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* romanı üzerinden ele alacağız. Romanın otobiyografik özellikler göstermesinin hikâyenin gerçekçiliğine etkisini, otobiyografik ve kurgusal roman karşılaştırması ile göstereceğiz. Hasta bir çocuğun gözünden bütün eşyanın, tabiatın hasta bir bakış açısı ile görülmesi ve bunun güçlü bir biçimde yansıtılmasının romanın gerçekçiliğine olan etkisini vurgulayacağız.

Bu roman Peyami Safa'nın psikolojik roman türünde yer alan gerek yazıldığı dönemde gerekse günümüzde hâlen büyük bir beğeni ile okunan, yazarın en kıymetli eserlerinden biridir. *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*'na gösterilen bu yoğun ilginin ortaya çıkmasını sağlayan, romanın psikolojik tahlillere oldukça fazla yer vermesi, on beş yaşında hasta bir çocuğun gözünden eşyanın, tabiatın ve insanların tasviri, kısacası; baktığı her şeyi hasta bir çocuğun bakış açısıyla görmesi ve bunu başarılı bir biçimde

---

²³³ Ayhan Songar, *Çeşitleme*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 1981, s. 32.

aktarmasıdır. Yazar, hasta çocuğun bütün duygularını, arzularını, sevinçlerini; hayal kırıklıklarını, acılarını ve kederlerini okuyucuya doğrudan yansıtır.

Safa, bu romanda bizlere iyileşmezse kesileceği kesin olan uzvunun acılarını dile getirmiş, uzvî acıların oluşturduğu ruhî acılar, kimi zaman bedensel acılarının ötesine geçmiştir. Safa, eğer bu uzvu kaybetmiş olsaydı yaşayacağı ruhî ıstırap çok daha kuvvetli olacaktı ve biz, bu acıyı çok daha fazla hissedecektik. Edebiyatımız da uzvunu kaybetmenin, bedensel eksikliğin oluşturduğu ruhsal eksikliği dile getiren büyük bir esere kavuşmuş olacaktı. Buna rağmen yazar, uzvunun kesilebilme ihtimalinin korkusunu hissetmiş ve bu hissi okurlara yansıtabilmiştir.

Peyami Safa'nın bu romanı için bir çocukluk/ilk gençlik anısı, günlük veya hatıra tanımlarını koymaktan bizi alıkoyan neden; yazarın bacağı değil, kolunun iltihaplı olmasıdır. Peyami Safa'nın gerçek hayatta kolunun iltihaplı olmasına rağmen romandaki kahramanın bacağı iltihaplıdır. Yazarın romanda neden kolunu değil de bacağı hasta göstermesinin nedenine herhangi bir yazısında rastlamadık. Bizce bu durumun sebebi; romanın kurgusal bir edebî tür olması hasebiyle yazarın, birebir özyaşam öyküsünü aktarmak istememesidir.

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'na gösterilen yoğun ilginin nedenlerinden biri, kuşkusuz romanın otobiyografik bir eser olmasıdır. Bu durumu açıkça ifade eden Safa'ya göre ise edebî bir eser gerçekten ne kadar uzak ise o kadar yaratma özgürlüğüne sahiptir ve daha değerlidir. Safa'nın otobiyografik roman hakkındaki görüşleri şöyledir:

Her romanımda kendi hayatımdan parçalar vardır. Bazıları “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu” gibi otobiyografik yalnız kendi hayatımdır. Ötekilerde başka insanların hayat tecrübeleri ve maceraları da vardır. Otobiyografik romanlar, yaratma hürriyetimizi kısırlar. Orada biz sayısız imkân ve ihtimallerden bazılarını tercih hürriyetini kaybeder, bir tanesi üzerinde billurlaşmaya mecbur kalırız. Bence bunun için “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu”nun güzel bazı yerleri varsa bunlar herhalde yaşanmamış hayat parçalarıdır. Size garip gelecek fakat bana öyle geliyor ki romanda yaşanmamış kısımlar, yaşanmışlardan daha gerçektirler. Çünkü roman olağanı olmuş göstermek sanattır. Yoksa hâtıratın farkı olmazdı. Biri yaratma öteki hatırlamadır.²³⁴

---

²³⁴ Baydar, *Ne Diyorlar*, s. 172.

Sanat, Edebiyat, Tenkit adlı kitabında da otobiyografik roman hakkında açıklama yapan Peyami Safa, Albert Thibaudet'in bu tür romanın samimiliğine inanmadığını ve "otobiyografinin sanatkâr olmayanların sanatı ve romancı olmayanların romanı" şeklindeki sözlerini alıntılar ve şunları ilave eder:

Romanlarımın en çok iltifat görenlerinden bir tanesi bir biyografi olduğu halde, bazı çekinme kayıtlarıyla, ben de bu hükmü kabul ederim. Fakat bu da meseleyi halletmez. Çünkü bir romancının başkalarını anlamaya muvaffak olması ancak kendi iç müşahede (*introspection*) sinin ve kendi tecrübelerinin delâletiyledir. Bu delâlet çok defa romancıyı kahramanından ayıran mesafeyi kısaltır. Romanın en büyük meselelerinden biri bu mesafeyi çoğaltmanın imkân hadleridir. Başkalarını anlamamıza vasıta olan istidlâl onlarla bizim şartlarımızı birbirine o kadar karıştırır ki, ikisini tamamiyle ayırmak imkânı olmadığına inanmış sübjektivist bir görüşün hakikatla büyük bir münasebeti vardır.²³⁵

E. M. Forster, *Roman Sanatı* adlı eserinde Safa'nın bu sözlerini destekleyen bir ifadeyle: "Tarihçinin görevi olanı yazmak, romancının görevi yaratmaktır." der.²³⁶

Cahit Sıtkı ise *Peyami Safa Hayatı ve Eserleri* kitabında, Safa'nın otobiyografik roman hakkındaki görüşlerinin tam tersini savunur. İki türlü sanatkâr tanıdığını ifade eden Tarancı, bunlardan birincisini, kendi hayatını eserine koymaktan çekinmeyen, ikincisinin ise kendini eserine koymaktan âdeta utanç duyan sanatkâr olarak ayırır. Ona göre birinci tür sanatkâr daha değerlidir. Tarancı'nın sözleri şöyledir:

Bana öyle geliyor ki kendini esrine koyan, bize, gözyaşlarını göstermekten, kahkahasını duyurmaktan, aşklarını, nefretlerini, isyanlarını, iştiaklarını, hüsrânlarını, işlediği iyi ve kötü fiilleri aynı samimiyetle söylemekten, kalbini açmaktan, hayatının hesabını vermekten çekinmeyen san'atkâr, san'atle hayatın, birçoklarının zannettiği gibi, birbirinden ayrı şeyler olmadığını, bir tren yolunun rayları gibi ancak birbirine muvazi olarak inkişaf edebileceğini ve ancak bu suretle mütalea edildiği takdirde bir manası olabileceğini anlamış demektir; ve bunun için, bence, daha san'atkârdır, yeryüzünde ve insanlar arasındaki vazifesini daha iyi idrak etmiş sayılır, daha dinamiktir, daha samimîdir daha humain'dir.²³⁷

²³⁵ Peyami Safa, *Sanat Edebiyat Tenkit*, İstanbul: Ötüken, 1990, s. 234-235.

²³⁶ E. M. Forster, *Roman Sanatı*, çev. Ünal Aytür, İstanbul: Adam Yayınları, 1985, s.86.

²³⁷ Sıtkı, *Peyami Safa*, s. 6-7.

Tarancı, otobiyografik roman hakkındaki görüşlerini açıkladıktan sonra *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* ile ilgili şu sözleri dile getirir:

Otobiyografik bir roman; müellif başından geçenleri anlatıyor. Ve belki bunun için güzel. Çünkü bir san'atkâr ancak yaşadığı şeyi bize de yaşatacak kadar güzel anlatabilir. O kadar tabî ve sade yazılmıştır ki, bizi de hayatına ortak ediyor, hastanenin muayene kapısı önünde biz de kendisile beraberiz, biz de ağaçların sıhhatine imreniyoruz. Nüzhet'e karşı bizde de büyük bir arzu uyanıyor, bacağından çektiği ıstırabı biz de bacağımızda duyuyoruz.. ilâh.

Hâsılı, kahramanın bir tek arzusu, ıstırabı, öfkesi, şüphesi, isyanı, hasreti, iştiyakı yoktur ki benimsemeyelim, takdisimize mazhar olmasın.²³⁸

Peyami Safa, *Sanat Edebiyat Tenkit*'teki bir yazısında romanın gerçekte ilgisinin, olay bakımından olanı veya olağanı anlatmasından ziyade kahramanın hadise karşısındaki ruh hâllerine bağlar.²³⁹ Ona göre kahramanın yaşanan olay karşısındaki ruh hâlinin gerçekliği, romanın gerçek bir olay ya da tasarı olmasından daha değerli ve romanın gerçekçiliğini belirleyen unsurdur. Demek oluyor ki, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nun gerçekçiliği, romandaki isimsiz karakterin, yazarın kendisi, anlatılanların da özyaşam öyküsü olması nedeniyle değil, kahramanın yaşadığı hastalık karşısındaki tepkileri, eşyayı, insanları, tabiatı hasta bir çocuğun ruh hâline uygun bir biçimde anlamlandırması nedeniyledir. Beyhan Kanter hasta çocuğun bedeni ile ruh hâli arasındaki uyuma şöyle değinir:

Hastalıklı bir bedenin yol açtığı travmatik ruh hâlinin etkisinde kalarak dış dünyayla iletişim kurmaya çalışan bir gencin hissettikleri çerçevesinde kurgulanan *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nda fiziksel bozuklukla şekillenen psikolojik duruma dikkat çekilir. Sekiz yaşından beri yakalandığı kemik hastalığıyla mücadele eden anlatıcının hastane koğuşunda hissettikleri, yalnızlık, bitkinlik ve acziyet duygularını içermektedir. Sağlıklı beden ile hastalıklı beden arasındaki farkı düşünen anlatıcının, hastalıkla tabiat arasındaki tezat üzerine odaklanması da sağlıklı bir bedenle huzurlu bir ruh arasında uyum bulmasıyla ilişkilendirilebilir.²⁴⁰

²³⁸ Tarancı, *Eserleri*, s. 15.

²³⁹ Safa, *Tenkit*, s. 221.

²⁴⁰ Kanter, "Peyami Safa'nın Romanlarında Beden İmgesi", s. 260-261.

Beşir Ayvazoğlu, Selçuk Karakılıç'la birlikte hazırladığı *Peyami Safa* kitabında roman hakkında şunları söyler:

Yazarının çocukluk yıllarına, şahsiyetinin oluşumuna ve yakalandığı kemik veremi yüzünden yaşadığı büyük acılara dair önemli ipuçları taşıyan *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, insan ruhunun derinliklerinde ve labirentlerinde dolaşan, bilinç akışı tekniğinin büyük bir ustalıklarla kullanıldığı ilk roman olması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır.²⁴¹

Ahmet Hamdi Tanpınar, “şu son senelerin eserleri içinde acının ve merhametin yegâne kitabı”²⁴² dediği *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nun o dönem romanlarında rastlanılmayan ruhsal ve bedensel acıları anlatması ve romanının gerçekçiliğine dair dikkat çekici bir tespitte bulunur. Ona göre bu roman yazıldığı dönemdeki diğer romanlardan büyük farklılık gösterir.

Okuyup bitirdiğim zaman, edebiyatımızın bu uyuşuk havası içinde böyle bir kitabın nasıl olup da yazılabildiğine hayret ettim. Nasıl olup da bir romancı kısır ve kopyacı muhayyilenin tabii malikânesi olan cicili bicili salonları, otomobil gezilerini, kıranta bekârlarla muhtekir kızlarının aşklarını bir tarafa bırakıp da, alil ve sakattan, hastaneden bahsedebiliyor? Bu sahifelerde ne ay ışığında buse, ne zarif ve kibar çay âlemleri, ne baygın gözlü âşık ve ne de gurbette hâtıra defteri tutan afif ve sadık sevgili vardı. Ve güzellik namına kazanılmış birer zafer addedilebilecek bu yoklukların yanında, insan, hakikî acıyı, ıstırabı, bir gölge halinde bile olsa, seferberliğin aç İstanbul'unu buluyor.

On beş yaşında küçük bir adam, size etinin ve ruhunun acılarını anlatıyor. Ağır başlı lisanına ve olgun bir yaşta ancak tabii görülebilecek düşünce tarzına taaccüp etmemelidir. Bu çocuk ruhu, ilk ve esas terbiyeyi zaruret ve hastalık gibi iki keskin ve acı tecrübeden almıştır.²⁴³

Ergun Göze, Peyami Safa'nın başarısı hakkında: “Sanki o, hastaneden çıkmış, sapaşğlam bir şekilde Türk edebiyatına girmiştir bu romanla.” der.²⁴⁴ Cahit Sıtkı bu roman için şöyle der: “*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* ile Peyami Safa, san'atının olgunluk dönemine giriyor. Bugünkü Peyami Safa'yı bize işaret eden ilk kusursuz, mükemmel ve tamamile beşerî ve her satırı göğüsten kopmuş bir damar gibi taze ve

²⁴¹ BeşirAyvazoğlu, “Peyami Safa: Fırtınalı Bir Hayatın Kısa Hikâyesi”, *Peyami Safa*, ed. Beşir Ayvazoğlu ve Selçuk Karakılıç, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2015, s. 35.

²⁴² Ahmet Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1969, s. 395.

²⁴³ Tanpınar, *Makaleler*, s. 393-394.

²⁴⁴ Ergun Göze, *Peyami Safa: Hayatı, Şahsiyet, Tesiri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987, s. 103.

hayat fıskıran bir kitap.”²⁴⁵ Cahit Sıtkı bu kitapta bir mısra kadar güzel cümlelerin yer aldığını söyleyerek Hüseyin Cahit Yalçın’ın roman hakkındaki düşüncelerine yer verir:

San’at eserinin bir sırrı da kari kendi rüzgârına katarak istediği yere götürebilmesi değil midir? *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* bu sırla ihtizaz ediyor. Bu kitap bugünkü Türkçenin, san’atkârı elinde, ne harikalar verebileceğini ispata kâfidir. Bir hastalığın destanı olan bu kitapta bir mısra kadar güzel cümleler var. “Şimşek” de başlıyan ruh tahlillerini burada daha olgunlaşmış buluyoruz. Bugünkü Türk romanının şeksiz ve şüphesiz en mükemmel eseri olan ve Peyami’nin baş eseri addettiğim bu kitap için, Hüseyin Cahit Yalçın’ın “Fikir Hareketleri”nde yazdığı heyecanlı satırları beraber okuyalım

“Peyami Safa’nın bu romanını içim burkula burkula, acı bir lezzetle okudum. Bu roman değil, başından sonuna kadar bir ıstırap levhası. O kadar tabî ve canlı ki, kendimiz ıstırapın içine gömülüyoruz. Hayatta böyle facılara kimbilir ne kadar sürünüp geçmişizdir de farkına varmamışızdır. Fakat Peyami Safa hem farkına varmış, hem de bize bu acının tarihini hayattan daha büyük bir muvaffakiyetle anlatmağa kadir olmuştur.”²⁴⁶

Romanın özeti şu şekildedir:

Başkahraman isimsiz, on beş yaşında ve bacağında iltihap oluşturan bilinmeyen bir hastalıktan yedi senedir mustarıptır. Daha sonra *arthirite tuberculeuse* (kemik veremi) teşhisi konur. Operatörü, muayenenin ardından iyileşme belirtileri göremediği, iltihabın da şiddetli olması nedeniyle bacağı kurtarılamayacağı için kesilmesine karar verir. Dizini bir de kendi doktoruna muayene ettirmek için uzak akrabalarından biri olan Paşa’nın yanına gider ve orada bir müddet kalır. Orada çocukluğunu birlikte geçirdikleri, kendisinden dört yaş büyük olan Paşa’nın kızı Nüzhet’e âşık olduğunu fark eder. Hasta bacağı nedeniyle kırılan cesareti bunu Nüzhet’e itiraf etmesine mani olur. Zaman içerisinde Nüzhet’le epey yakınlaşırsalar da Nüzhet’in annesinin çabaları sonucu, hasta çocuk hastanede tedavi gördüğü sırada Nüzhet Doktor Ragıp adında biriyle evlenir. Hasta çocuk roman boyunca iyileşme arzusu ve sakat kalma korkusu arasında gidip gelmektedir. Onun bu korkusu ruh hâlini etkiler. Karamsar, melankolik, içine kapalı ve özgüvensiz olmasına sebebiyet verir. Uzun uğraşlar sonucunda bacağı kesilmekten kurtulur fakat artık yere basamayacaktır.

²⁴⁵ Sıtkı, *Peyami Safa*, s. 14.

²⁴⁶ Sıtkı, *Eserleri*, s. 15.

Roman, hastanede başlar, hastanede biter. Girişte kahraman, hastanede muayene sırası beklerken karşılar okuyucuyu; bitişinde de hastaneden çıkarken. Hastane dışında yer alan mekânlar kendi evi ve akrabalarının köşkü ile sınırlıdır. Hastalık kahramanın tüm yaşamını kapsamıştır. Hasta bacağı aktivitelerini etkilemektedir. Bundan dolayı gittiği yerler de kısıtlıdır. Hastane, evi ve köşk arasında mekik doker.

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, otobiyografik bir romandır, yani bir “ben” romanıdır. Anlatıcı, alelâde bir müşahit değil, roman kahramanlarından biridir, daha doğrusu ön planda gelen tek kahramanıdır. Eserde adı hiç geçmeyen anlatıcı, hasta genç, bütün vak’anın eksenini teşkil eder. Diğer şahıslar, olaylar ve mekân onun etrafında ve onun için kurulmuştur.²⁴⁷

2. 1. 1. Romandaki Psikolojik Rahatsızlıkların Bedensel Kaynağı

Romanın ilk bölümünün ilk kısmı “Çocuklar Hastahanesi” adını taşımaktadır. Böylece daha ilk satırlardan başlayarak, hastalık, romanın görünmeyen güçlü kahramanı olarak varlığını hissettirecektir.²⁴⁸ Selçuk Çıkla ana konusu hastalık olan romanların az olduğunu fakat tüm romanların hastalıkla ilişkisi olduğunu söyleyerek romanın kendisinin hastalık taşıyan bir tür olduğunu ifade eder:

Ana konusu hastalık olan roman sayısı hem dünya edebiyatlarında hem de Türk edebiyatında çok azdır. Dünya edebiyatlarından ilk akla gelen Albert Camus’un *Veba’sı*, bizde ise Peyami Safa’nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*’dur. Böyle olmakla beraber, aslında hemen bütün romanların hastalıkla veya hasta insanlarla en az bir açıdan ilişkili olduğunu söylemek mümkün görünüyor. Zira roman türü hastalıklı çağların marazi bireylerinin hastalıklarını işleyen bir türdür bir bakıma: Hasta bir tür, hastalık taşıyan bir türdür yani roman. Popüler romanların unutulup gitmesi, insan problemlerini ve problemleri anlatan romanların ise estetik kategoriye dâhil olup en az birkaç açıdan değerli bulunması bu tezimi doğrular niteliktedir sanırım.²⁴⁹

Bizi hastanenin muayene odasının önünde karşılayan kahramanın psikolojisini daha ilk satırlardan hissetmekteyiz. “Karanlık dehliz”, “kapalı kapılar”, “buzlu camlar”,

²⁴⁷ Orhan Okay, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988, s. 226.

²⁴⁸ Okay, *Edebiyat Yazıları*, s. 227.

²⁴⁹ Çıkla, *Edebiyat ve Hastalık*, s. 96.

“soğuk ışıkların buğusu”, “yüksek ve çıplak duvarlar”²⁵⁰ sıfatları hasta bacağın oluşturduğu psikoloji ile karamsar ve olumsuz bir tabloyu resmetmektedir. Ardından “muşambalara sürtünen bir ayak sesi”, “beyaz gömlek”, “iyod”, “eter”, “yağ”, “ifrazat kokularından oluşmuş hastane kokuları” ile hastanedeki nesne, ses ve kokuları betimleyerek bizi hastane ortamına sokar.

Muayene sırası beklerken, yanlarında ailelerinden birileri ile bekleyen hasta çocukların durumlarını aktarır. Bir annenin çocuğunun pelerininini iliklemek bahanesiyle çocuğunun sırtını okşadığı söyler. Bu hareketiyle onun, çocuğunu biraz sonra çekeceği acıya hazırladığını söyler. Çocuğunun çekeceği bedensel acıyı hafifletmek için annesi, sırtını okşayarak manevi destekte bulunmaktadır. Bu kısım, hastalık ve psikoloji arasındaki münasebete işaret eden önemli bir detaydır.

“Sıralarda hiç düz oturan yok. Hastalar sarılı bir kol veya bacağın bozduğu muvazene ile, hep, amutları kırılmış, yamru yumru duruyorlar ve büyükler küçüklere doğru eğilmişlerdir.”²⁵¹ Bu cümleler ise roman boyunca karşılaşılabilecek olduğumuz hasta ve sağlıklı olma hâllerinin tezadını, hastalığın bedendeki çirkin görünüşünü aksettirmektedir. Yine devamında başı, bacağı, boynu ve kolu sargıda ve alçıda olan hastaların kaskatı bir hâlde, hareketsiz duruşlarını tasvir etmektedir.

Hastanedeki çocukların yeni gelen çocuklara karşı, aynı kaderi, hem maddi hem de manevi acıyı, paylaşmanın getirdiği ortak bir tutum takınırlar:

hem de onlar ilk gördüklerini bile eskiden tanıyorlarmış gibidirler, aralarında kandan fazla akrabalık vardır; acının ve korkunun birleştirdiği müşterek bir manevî aileye mensup olduklarını hissederler, emindirler ki insanlar arasında sabretmesini, beklemesini onlar kadar bilen yoktur.²⁵²

Hasta çocuğun bedeni, zihni ve psikolojisi tamamıyla hastalığıyla meşgul olduğu için çevresindeki her nesneye, eşyaya, tabiata ve insana hasta veya sağlıklı olması yönünden bakar. Muayene odasının kapısı açıldığında karşısına çıkan adamın sağlıklı olmasına vurgu yapmak için, beyaz gömlekli ve güçlü kuvvetli olarak nitelendirir. İçeriye giren çocukla birlikte “dışarıya ısınmış bir ilâç ve bozuk bir kan kokusu çıkar, bekleyenlerin hisli genizlerini hafifçe ürpertir ve renksiz bir badana gibi, görünmeden,

²⁵⁰ Safa, *Koğuşu*, s. 5.

²⁵¹ Safa, *Koğuşu*, s. 6.

²⁵² Safa, *Koğuşu*, s. 6.

uzun koridorun yüksek, çıplak duvarlarına sıvanır.”²⁵³ Yapılan bu betimlemede hastanedeki koku genizlerde teneffüs edilir ve bu koku, genizleri ürpertir. Yapılan her betimleme hastaların duygu dünyasına atıfta bulunur. Bedendeki hastalığın ruhtaki etkisi, her an okuyucuya hissettirilir. Renksiz badana, çıplak duvar sıfatları da yine çocuğun karamsar ruh hâlinin göstergesidir.

Roman kahramanı da hastanedeki çocuklar gibi hastadır fakat diğerlerinden farkı yanında bir büyüğünün olmamasıdır. Durumuna içerlediği bu bilgiyi tekrar etmesinden anlaşılmaktadır. Yalnız başına demir parmaklıklı kapıdan girdiğini söyler. Sekiz yaşından beri bilinmeyen bir hastalıktan çekmektedir. Sağlıklı ve güçlü olan her şeye imrenmesi, hastalığının ve çaresizliğinin yarattığı ruh hâlini ortaya koymaktadır. Bu durumunun en belirgin, güçlü ifadesi olan: “ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm” imgesidir. Bu imgeyi Ergun Göze hastalık ve sağlık tezadı üzerinden şu şekilde verir: “Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*’nda ‘Ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm’” der. Bu bir hasta psikolojisidir ve bu psikoloji çok sağlıklı bir biçimde bu cümleyle edebiyata intikal etmiştir.²⁵⁴

Ardından hastaneye girdiğinde hareketsiz eylemleriyle, durum fiilleriyle karşılaşırız: “O dehlize girerdim ve yalnız başıma bir köşeye ilişirdim, kımıldamazdım, susardım, beklerdim, korkudan büzülürdüm, rengimin uçtuğunu hissederdim.”²⁵⁵ Bu fillerden çocuğun hastalığı karşısındaki aciziyetini, çaresizliğini ve korkulu bekleyişini görürüz.

Sonunda beyaz gömleklili, güçlü kuvvetli adam parmağıyla kendisini işaret ederek çağırır. “Karanlık dehlizden beyazlıklarla dolu ve aydınlık muayene odasına girdim. Beyazlıklar ve madenî parıltılar.”²⁵⁶ Bekleyişle ve korkuyla durduğu yeri karanlık dehliz olarak, ümit ve heyecan hisleriyle girdiği muayene odasını ise beyazlıklarla dolu ve aydınlık olarak tasvir eder. Hastalık ile sağlık arasındaki tezat, karanlık ve beyaz renklerinin zıtlığıyla yansıtmıştır.

Hasta çocuğun muayenesi esnasında yazarın sahneyi güçlü kılabilme, okuyucuyu tam manasıyla etkileyebilme için beş duyudan dördüne birden hitap ettiğini

---

²⁵³ Safa, *Koğuşu*, s. 6.

²⁵⁴ Ergun Göze, *Üç Büyük Mustarip: Cemil Meriç, Peyami Safa, Necip Fazıl Kısakürek*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1995. s. 57.

²⁵⁵ Safa, *Koğuşu*, s. 7.

²⁵⁶ Safa, *Koğuşu*, s. 7.

görürüz. Dört duyunun tamamı üç paragraf içinde ve art arda verilmiştir. Safa, hasta çocuğun hissiyatını duyularla anlatır. Tatma duyusunu es geçmek istemeyen yazar, bu duyuya daha ilerde; kadavra sahnesinden sonra yer verir. Bu beş duyuyu şu şekilde listeleyebiliriz:

İşitme Duyusu: “Tıs yok. Arada bir madenî âletlerin tepsilerde çıkardıkları ince ve kırık sesler. Ve bir şırıltı,”

Koklama Duyusu: “diğer kokuları yenen bir *iyodoform* kokusu ve”

Görme Duyusu: “beyazlıklar: Beyaz duvarlar, beyaz demir masa, beyaz dolaplar, beyaz örtüler, beyaz sargılar, beyaz pamuklar, beyaz gömlekler...”

Dokunma Duyusu: “Dizimdeki sargıyı çözüyorlar, her kat açıldıkça bacağıma o kadar hafifliyor ki, sargı tamamıyla çözüldükten sonra dizim uçverecek, yerinde bulunmayacak sanıyordum.”²⁵⁷

Tatma Duyusu: “Fakat etin kokusu bana teşrihhaneyi hatırlattı. Birdendire damağımda çürümüş bir insan eti lezzeti, genzimde ağır bir koku hissettim. Bu duygum bana o kadar hakiki göründü ki lokmayı yutamadım, çıkaramadım ve kıp kırmızı kesildim.”²⁵⁸

Hasta çocuk, muayene esnasında, yılların vermiş olduğu tecrübe ile hissedeceği acıyı bildiğinden vücudu büyük bir korku ile öne doğru eğilerek düzünün üstüne kapanır. Hastalığın kahramanın psikolojisine yansımaları yaşının küçüklüğü nedeniyle, genel olarak korku hissi şeklindedir. Chappell, “Korku, psikolojik rahatsızlıkların başlıca kaynağıdır.”²⁵⁹ der. Hasta çocuğun korkuları; çekeceği acılar, hastalığının gidişatı, iyileşip iyileşemeyeceği, bacağına kesilip kesilmeyeceği ve gelecekte sağlığının nasıl olacağı yönündedir.

Yedi seneden beri hastalıkla mücadele eden çocuğun, hastanelere ve muayenelere psikolojisi o kadar alışmıştır ki doktorun çıkardığı sesteki bacağına ne durumda olduğunu anlar: “Yara açıldı. Operatör eğildi ve benim pek iyi anladığım vahim bir teşhis yerine geçen mânalı bir sesle mırıldandı: “Hımm...”²⁶⁰ muayene

---

²⁵⁷ Safa, *Koşuşu*, s. 8.

²⁵⁸ Safa, *Koşuşu*, s. 39.

²⁵⁹ Chappell, *Üzüntüsüz Yaşama*, s. 20.

²⁶⁰ Safa, *Koşuşu*, s. 9.

öncesinde operatör ellerini yıkadığı esnada da “Yüzünde bıkkınlıkla sebatın kavgası var.”²⁶¹ diyerek operatörün psikolojik durumunu hisseder.

Sargı bezleri açılan yaranın acısını, kendi bedeni ve yara arasında ayırım yaparak, yarayı kişileştirerek ifade eder: “Hava dokundukça, yaralı çıplak et derisiz gibi ürperiyor ve benden fazla korkuyordu.”²⁶² Hissettiği acının büyüklüğüne rağmen az sonra her yaradan içeriye girecek olan sondalar ile daha büyük acılara hazırlanmaktadır. Dişlerini sıkıp, gözlerini kapar. Vücudu zapt edildiği hâlde acıdan kıvrınır. Yaranın vermiş olduğu acının ve korkunun ruhunda meydana getirdiği etkiyi doktorun sezişini şu şekilde anlatır: “Bir taraftan yaranın etrafındaki etlere parmağıyla basarak, öte taraftan bende korkunun uyandırdığı yeni ruhî cereyanı takip ederek, sormadığım suallere cevap veriyordu.”²⁶³ Muayeneden sonra doktor, iltihabın şiddetli olduğunu, çaresiz bacağına kısılacağını ve yere basamayacağını açıklar. Ruhi ıstırabı o denli şiddetlidir ki anlaşılması için doktorun yüzüne bakmaz.

Yüzüme baktı, başımı önüme eğerek gözlerimi sakladım. Bu, kederimin son derecesini ancak benim bileceğim bir sır halinde bırakmak için, galiba nafîle bir hareket oldu. Operatör, ihmalin davet edeceği fena neticelere dair telkininde devam ediyordu. Gene sordu:

-İyi mi böyle çekmek?

Cevap vermedim. O kadar fena olmuşum ki, dizimin sarılması bittiği halde kımıldayamıyordum. Giyinmeme yardım ettiler ve kollarımdan tutarak beni ayağa kaldırdılar.²⁶⁴

Muayenenin ardından operatörün bacağı kesilmesi gerektiği yönündeki kararı hasta çocuğu derinden sarsar: “ruhumu birkaç parçaya bölen duygular ve düşünceler arasında karanlık dehlize çıktım.”²⁶⁵ Karanlık dehliz, çocuğun olumsuz psikolojini yeniden yansıtır. Bu defa bacağı kesilmesi kararı alındığı için korkunun dozu artmıştır. “Ağır ağır yürüyordum. Etrafımda ipe dizili çamaşırlar gibi müphem dalgalanışlar. Onları görmüyorum. Kapanırken dizime çarpar korkusuyla büyük, yaylı kapıyı ihtiyatla açıyorum. Dış kapıdan bir sedye geliyor. Bakmadan daha hızlı yürüyorum.”²⁶⁶ Yürüyüşünün ağırlaşması duygusal yoğunluğunu göstermektedir. Kendisi hastanededir

²⁶¹ Safa, *Koşuşu*, s. 8.

²⁶² Safa, *Koşuşu*, s. 9.

²⁶³ Safa, *Koşuşu*, s. 9.

²⁶⁴ Safa, *Koşuşu*, s. 9-10.

²⁶⁵ Safa, *Koşuşu*, s. 10.

²⁶⁶ Safa, *Koşuşu*, s. 10.

fakat yaşadığı şokun, üzüntünün etkisiyle ruhu, akli orada değildir. Bu nedenle çevresindeki insanları belirsiz dalgalanışlar olarak görür. Karşısına çıkan sedyedeki insana da bacağı ya da herhangi bir uzvu kesilmiş biri olabileceği için bakmadan hızla geçer. İlerideki muhtemel vaziyetini görmek istemez.

Bahçeye çıktığında da her defasında olduğu gibi hastanenin bahçesi ona hüznün verir. Bunu mânasını da hastalıkla tabiat arasındaki tezada bağlar. Hastaneden bahçeye, bahçeden hastaneye her çıkışında hüznün dolar. Tabiatın sağlıklı görünüşü ile kendi hasta hâli ona bu hüznü hissettirir. İçinde birtakım inilti, mırıltı, şekilsiz gölgeler sezer.

Bacağının kesileceğini annesine söylemek istemez. Annesine söylediği takdirde kederinin, annesinden kendisine katlanarak geri döneceğini bildiği için. Kırlara giderek bir ağaç altında oturur ve bacağına düşünmek istemediğinden ruhunun daha karanlık köşelerine kendini atar. Ara sıra bu karanlıktan çıkarak öğle güneşinin kavurduğu tepelere bakar, gözleri kamaşır ve hayret içinde kalır. Hayreti güneşin aydınlığıdır. Taş, toprak, her şey; camlar, aynalar ve beyaz madenlerle dolmuş gibi parlamaktadır. Kendi içinin karanlığına karşın, güneşin aydınlığından bütün tabiat nasibini almış, pırıl pırıl parıldamaktadır. Ancak bütün tabiatı aydınlatan güneş hasta çocuğun gözlerinden girince hemen söner. Onun içinin karanlığı, kederi o denli büyüktür ki, dünyayı aydınlatan güneş, içine girdiğinde söner ve kararır. “Fakat bu ışığa çok bakamıyordum, bu güneş bile gözlerimden içeriye girince, kendimden daha büyük bir karanlık denizine düşmüş gibi derhâl sönüyor ve içimin rengini alıyordu.”²⁶⁷ Hasta çocuğun psikolojisini tabiat ve ruh dünyası karşılaştırması üzerinden; aydınlık ve karanlık zıtlığı ile veren yazar, bunu bir imgeyle yansıtır. Romanda kurulan tabiat ve mekân ile hastalık ilişkisini Orhan Okay, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*’nda şu şekilde açıklamaktadır:

Yazar romanında, anlatmak istediği şeyle mekân arasında çok sıkı bir bağ kurmuştur. Bu kısmın ikinci paragrafında hastalığın sıkıcı atmosferi, hastahanenin ürpertici havasıyla birleştirilmiştir. Başka kelimelerle de verilmesi mümkün olan bu mekân, romanda “dehliz, buzlu, soğuk, buğu... duvarlara vurarak duruyor...” ifadeleriyle verilmiştir.

Hastahanenin bu sıkıntılı atmosferine mukabil, dışarda hayat canlıdır ve huzur vericidir. “Bahçe. Parlak bahar güneşi. Tatlı bir parlaklık, çamların yeşili ve taze bir tabiat kokusu” (1/4). Daha ilk

---

²⁶⁷ Safa, *Koşuşu*, s. 12.

sayfalardan itibaren rastladığımız, mekânla ilgili bu zıtlık, anlatıcının ruh hallerine göre romanın hemen tamamında kendisini gösterir. Esasen eserin konusunun da zıtlıklar üzerine kurulduğunu da belirtelim. Hastalık ve onunla ilgili mekân (hastahane, ev sokak vs.) hasta gencin; hayat ve huzur dolu mekân ise Nüzhet'in etrafını çevirmiştir. Hastanın, kendi mahallesi ve evi hakkındaki tasvirle (1/6), Erenköy'deki köşke ve bahçesine ait tasvir parçaları (II/ 1 ve 2) bu tezadı açıkça ortaya koyar.²⁶⁸

Mehmet Tekin mekân ile kahramanın psikolojisi arasında şu şekilde bir ilişki kurar:

Ara-mekânın ağırlıklı bir işlece kavuştuğu asıl örnek *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'dur. Roman kahramanı, içinde bulunduğu psikolojiyi, genellikle ara-mekânlarda (hastane bahçesinde, sokakta, denizde, koridorda) açığa vurmaktadır. Onun ev-hastane-köşk arasındaki gidiş gelişleri, romana, hem ritmik bir özellik, hem de duyuşsal bir derinlik kazandırmaktadır. Denilebilir ki, çocuk, asıl çocuksu kimliğine, yaşının adamı olmaya ara-mekânda kavuşmakta; hastalığıyla, asıl ara-mekânda başbaşa kalmaktadır. Evinde, hastalığını annesinden; köşkte de Nüzhet'ten saklamaya çalışan çocuk, ara-mekânda böyle bir ihtiyacı duymaz, hasta olduğunu kabul eder. Tabiatın canlılığı, güzelliği bile ondaki bu duyguyu ortadan kaldıramaz. Çünkü hastalıkla tabiat arasındaki "büyük tezad" onu daha da rahatsız etmektedir.²⁶⁹

Ardından yine kahramanın ruh hâlini yansıtan, hastalığın ve ruh hâlinin bağlantısını gösteren önemli bir "nesnel karşılık"²⁷⁰ verilir. Bu kısım, eskimiş evlerle hasta çocuk arasında kurulan benzetmedir. Her ikisi de sık sık ameliyat olmadan yaşayamazlar. Hasta bacağı ve eski evler arasında bağlantı kuran kahraman, bu evleri kendisine benzettiği, ortak noktaları olduğu için onları çok sever. Bu romanda dış dünya neredeyse yok gibidir. Dış dünya, karakterin ruh hâlinin betimlenmesi için vardır. Bu nedenle sıhhatli ağaçlar, canlı ve parıldayan tabiat ile hasta evlerin tasvirine başvurur. Bu tasvirler hasta çocuğun psikolojisini, hastalık ve sağlık karşıtlığını yansıtmak amacıyla yapılır.

Kenar mahalleler. Birbirine ufunetli adaleler gibi geçmiş, yaslanmış tahta evler. Her yağmurda, her küçük fırtınada sancılanan ve

²⁶⁸ Okay, *Edebiyat Yazıları*, s. 227.

²⁶⁹ Tekin, *Peyami Safa*, s. 299.

²⁷⁰ Kavram için bkz. T. S. Eliot, "Hamlet", *Denemeler*, çev. Akşit Göktürk, İstanbul: Afa Yayınları, 1987, s. 54.

biraz daha eğrilip büğrülen bu evlerin önünden her geçişimde, çoğunun ayrı ayrı maceralarını takip ederdim. Kiminin kaplamaları biraz daha kararmıştır, kiminin şahnişini biraz daha yumrulmuştur, kimi biraz daha öne eğilmiş, kimi biraz daha çömelmiştir; ve hepsi hastadır, onları seviyorum; çünkü onlarda kendimi buluyorum; ve hepsi iki üç senede bir ameliyat olmadıkça yaşayamazlar, onları çok seviyorum; ve hepsi, rüzgârdan sancılıandıkça ne kadar inilderler ve içlerinde ne aziz şeyler saklarlar, onları çok...çok seviyorum.²⁷¹

Romanda yer alan hastane, ev ve köşk mekânları hakkında; mekânın çocuğun ruh hâlini göstermek amacıyla var olduğunu söyleyen Mehmet Tekin, bunu şu şekilde ifade eder:

Her üç mekân da çocuğun “bakış açısı”ndan sunulur. Bu sunuşta mekânlar, çocuğun içinde bulunduğu psikolojiye göre anlam ve işlev kazanır. Temelde izlenimci (*empressionist*) karakter taşıyan bu yöntemle, dış çevreyi tasvirde çok, dış çevreyi araç kılıp çocuğun psikolojisi verilmek istenir. Bunun yanısıra, söz konusu mekânlar ile –yine çocuğun durumuyla ilgili olarak-birtakım zıtlıklar (zengin/fakir, hastalık/sıhhat, iyi/kötü gibi) dikkatlere sunulur, dolayısıyla vak’anın gerilimli bir atmosferde seyretmesine zemin hazırlanır.²⁷²

Nihayet evine gelen hasta çocuk, sofaya girdiğinde, orada epeyce hareketsiz durur. Sofayı canlı bir varlık gibi görür. Yaşlı bir insan yüzüne benzettiği sofadan, her günün hadiselerini, evin ruhunu, sevinç ve kederlerini öğrenir. Bu nedenle sofaya girdiğinde bir müddet hareketsiz durur, sofayı inceler, eşyalardan durum çıkarır. Bu durumunu “Benim her girişimde, orada, hareketsiz duruşum, beni bana gösteren bu çehreye bakmak içindir.”²⁷³ diye açıklar. Sofanın hâlinden annesinin rahatsızlandığını ve ağladığını anlar. Bu kısım, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*’nun gösteren bir roman olduğunun anlaşıldığı satırlardır.

Ve baktım: Minderde üstüste konmuş iki yastık. (Demek annem biraz rahatsızlanmış ve buraya uzanmış.) Masanın yanında rafın önüne çekilmiş bir sandalye. (Demek annem en üst raftan bir ilâç şişesi almış.) Ha... İşte masanın üstünde bir şişe: Kordiyal. (Demek annem bir fenalık

---

²⁷¹ Safa, *Koğuşu*, s. 13.

²⁷² Tekin, *Peyami Safa*, s. 152.

²⁷³ Safa, *Koğuşu*, s. 14.

geçirmiş.) Minderin üstünde ıslak, buruşuk bir mendil. (Demek annem ağlamış.)²⁷⁴

Peyami Safa, yer yer 15 yaşında bir çocuğun diliyle değil, kendi ağzından konuşur. Yazarın olgun tavırları, duygu ve düşünce dünyası, kullandığı ifadelerden çocuğun saf dışı kalarak yazarın devreye girdiği anlaşılmaktadır. Eve gelen annesine üzüntüsünü belli etmemek için mendilini saklaması, metanetli görünmeye çalışması, hatta annesini teselli etmeye çalışması, o yaşın çocuğundan beklenmeyecek olgunluktaki tavırlardır. Bunu Mehmet Tekin şöyle açıklar:

Romanın anlatıcısı, daha önce belirttiğimiz gibi on beş yaşında bir cocuktur. Ancak romana hâkim olan “bakış açısı”nın on beş yaşındaki bir çocuğa ait olduğunu kabul etmek zordur. Her şeyden evvel o, yaşını aşan bir sezme, anlama ve tahlil yeteneğine, kültür birikimine, yorum ve tenkit gücüne sahiptir. Bu arada sekiz yaşından beri çektiği hastalıktan dolayı “kırkını geçmiş insanların tecrübelerine” sahip olduğunu söylerse de, bu durum, onun “yaşını aşan” bakış ve olaylara yaklaşım tarzını normal göstermeye yetmez. Sonuç olarak o, hangi cepheden bakılırsa bakılsın” yaşının çocuğu” değildir.²⁷⁵

Orhan Okay ise hastalığın çocuğu olgunlaştırdığını, onun en eski ve ebedi yakını olarak hastalığıyla aynileştiğini şu sözlerle aktarır:

Aslında gencin hayatını mahveden, onu birçok şeylerden mahrum eden hastalık, aynı zamanda onun olgunlaşmasını, yaşlılarına göre daha filozof, kendi iç dünyasını da daha iyi tahlil edebilen bir insan olmasını da sağlamıştır. Bunu romanın birçok kısımlarından, hastanın kendi ifadesiyle buluruz. Bir bakıma da hasta, bu vasıflarıyla hastalığını sevmekte,, onu hem kendi içinde hem de kendi dışında yaşayan ayrı bir uzviyet, ayrı bir varlık olarak seyretmekte, müşahede etmektedir. (I/1)’de önce başkalarına karşı gösterilen bu ilgi, (I/3’de) kendisine yönelir. Dizindeki sargının çözülmesiyle başlayan bu hastalıkla bir oluş hâli, gittikçe şiddetlenerek, uzviyetinin ayrı bir şahsiyet telâkkisine kadar uzanır: “Hava dokundukça, yaralı çıplak et derisiz gibi ürperiyor ve benden fazla korkuyordu” (I/3). Onu takip eden diğer bir kısımda ise “Bu zavallı uzvumun taliine âit hiçbir şey düşünmek istemiyordum, şuurumun hastalığım üstüne boşaltacağı aydınlıktan kaçmak için ruhumun daha karanlık ve izbe hatlarına kendimi atıyor, daha korkunç ve karanlık hayallere dalıyordum” (I/5) cümleleriyle hastalığın bu şahsiyeti daha da

²⁷⁴ Safa, *Koşuşu*, s. 14.

²⁷⁵ Tekin, *Peyami Safa*, s. 147.

belirli bir hâl alır. (I/6). Bu davranış tarzı, aynı sebebe bağlanarak mahallesindeki evler hakkında kullanılır. İstirabını unutturan Nüzhet'in sevgisi ortadan kalkınca yeniden uzviyetine döner. Hastalık, genç adamın en eski ve ebedî yakınıdır. Kahraman ile diğer bir varlık arasındaki bu yakınlaşmayı bir çeşit aynileşme (özdeşleşme) olarak isimlendirebiliriz...²⁷⁶

Annesine, bacağına bir de kendi doktoruna göstereceğini söyler. “Bu doktor, genç olmadığı halde, birçok siyasî sebeplerden dolayı henüz stajını bitirmemişti, fakat bana hepsinden yakın bir insandı ve dizimden ziyade sinirlerim üstündeki iyi tesirlerine muhtaçtım.”²⁷⁷ Bu satırlar hastalığın psikoloji üzerindeki etkisini gösteren en bariz ifadelerdir.

Hasta çocuk, hastaneden dönerken bir yol hayal etmiştir. Hastanenin olumsuz havasından sıyrılabilmek için kendisini beyaz köşklerin, denizin olduğu bir yere atmak ister. Bu hayalin içinde yer alan beyaz köşkler dikkat çekicidir. Beyaz, hasta çocuğun iyileşme isteğini ve umudunu temsil eden renk olarak yeniden karşımıza çıkar. Deniz ise huzuru simgeler. Aslında bu yol bir simgedir. Sağlık ve huzur arayan hasta çocuk, böyle bir yolun hayalini kurar. “Zaten hastahaneden eve gelinceye kadar içimde bir deniz, bir vapur, bir şimendifer yolu, etrafında beyaz köşkler dizili bir yol hayali vardı”²⁷⁸ Bu yol hayalinin üzerine ertesi gün kendi doktoruna gitme kararı eklenince, hayal ortamı bir anda yerini gerçeğe bırakır. Kahraman, ona hastalığını hatırlatan hastane ve doktora gitme zorunluluğu ile istemeden karşı kaşıya kalır. “Deniz, vapur, uzun ve çıplak bir yol, bir toz dumanı, köşkler, çayırlar, bahçeler... Fakat bu hayalin içinde ne fakülte, ne doktor vardı. Bunu, o manzaraya sonradan ilâve ettim.”²⁷⁹

Ertesi sabah fakülteadaki operatöre bacağına göstermek için akşam Erenköyü'ne gitme kararı alır. Annesi de onun bu kararını destekler. Doktora gitme kararı, iyileşme umudunu artırır. Bu nedenle annesiyle birlikte sevince bürünürler. Fakat bu sevinç kısa sürer. Doktorun bacağına kesilmesi yönündeki kararını hatırlamasıyla birlikte son bulur. Hasta çocuğun iyileşme isteğiyle birlikte düzelen morali, bacağına kesileceği düşüncesiyle yerini tekrar mutsuz bir psikolojiye bırakır.

²⁷⁶ Okay, *Edebiyat Yazıları*, s. 233.

²⁷⁷ Safa, *Koşuşu*, s. 15.

²⁷⁸ Safa, *Koşuşu*, s. 15.

²⁷⁹ Safa, *Koşuşu*, s. 16.

Konuşurken aramızda bir sevinç seyyalesi dolaşmıştı. Fakat bir an sonra ben operatörün kat'î kararını ve ihtarını hatırladım. Ümitlerimin hepsini bir anda kaybettim ve düşünceye daldım.
Beni bastıran keder anneme de geçti.²⁸⁰

Erenköyü'ne Paşa'nın yanına gider, Paşa'nın kızı Nüzhet'le bahçede otururlarken kendisiyle evlenmek isteyen Doktor Ragıp'tan bahseder. Hasta çocuğun fikrini almak ister. O ise duruma hayli üzülmüştür. Bunu fark eden Nüzhet hemen evlenmeyeceğini, yaşının küçük olduğunu söyleyerek onu teselli eder. Ardından bir kahkaha savurur. Bu kahkaha hasta çocuğu korkutur. Aşk teminatı yerine geçen sözlerin ardından gelen kahkaha, hasta çocuğun kalbinde yara açar. Kahkahasının kendisine ve bilhassa hastalığına yönelik olduğunu düşünerek Nüzhet'in kahkahasından ürker. Kahkahadan ürkmesi belirsizlikten kaynaklanan bir durumdur. Çünkü kendisi Nüzhet'ten küçük ve hasta ve fakirdir, o ise Paşa kızıdır.

Ben Nüzhet'in kahkahalarından ürkerim, bu, bir silâhtır ki Nüzhet onu başkalarının zaafı üzerine merhametsizce boşaltır. Ardından bu kısa, kesik ses parçasının dışarıya sıçrayışı kendisi için o kadar gayri ihtiyarîdir ki infilâktan sonra o da her zaman şaşırır, bazen utanır ve nadir olarak da açtığı yaraya acır.

Nüzhet'in birçok heyecanları otomatiktir.

İşte, bu kahkahalardan ürktüğüm için bahsi değiştirmeye mecbur oldum.²⁸¹

Fakülteye gideceğini söyleyince Nüzhet ona hastalığının ne durumda olduğunu sorar. Ameliyatın gerekli olduğunu söyleyince bir müddet susan Nüzhet, babasının Doktor Ragıp'tan ne diye bahsettiğini sorar. Bunun üzerine hasta çocuk, Nüzhet'in, kendisi ile Doktor Ragıp arasında korktuğu mukayeseyi yaptığını düşünür. Kendi hastalığına karşın Doktor Ragıp'ın sağlıklı oluşunu; kendisinin şifa arayan, Doktor Ragıp'ın ise şifa dağıtan biri oluşu zihninden geçer.

Hasta çocukla Nüzhet arasındaki karakter uyumsuzluğuna ve hasta çocuk ile Doktor Ragıp arasındaki hastalık ve sağlık zıtlığına; Nüzhet ile Doktor Ragıp'ın sağlıklı olmaları yönüyle oluşan mizaç uyumuna dikkat çeken Orhan Okay, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*'nda şunları dile getirir:

²⁸⁰ Safa, *Koşuşu*, s. 16-17.

²⁸¹ Safa, *Koşuşu*, s. 23-24.

Bu hafif, hayatı bir oyun telâkki eden, ciddî şeylerden hoşlanmayan (II/3), içten gelen kahkahalarla herhangi bir ruhî gerginliğe yer vermeyen (II/4) genç kızla hasta çocuğun zıtlığı ortadadır. Hastalık bu zıddiyeti daha da arttırmaktadır.²⁸²

Daha sonra iş anlaşıldıktan, yani Doktor Ragıp'ın talebi açığa vurulduktan sonra, bu defa zıtlık, Doktor Ragıp'ın ruh ve beden tipinin anlatılmasında ortaya çıkar. Bu, sıhhatli, rahatlığın verdiği bir emniyete sahip, derinliksiz, müstehzi, sathî, ölçülü, hendesî bir karakterdir. Bu çizgileriyle doktorun, hasta çocukla değil Nüzhet'le mizaç yakınlığı görülmektedir.²⁸³

Kısa süre sonra hizmetçileri Nurefşan yanlarına gelerek annesinin, Nüzhet için artık yatsın dediğini iletir. Ardından Nüzhet'in yaptığı şakadan bile hastalığına pay çıkarır. Kendisinin de belirttiği üzere hasta bacağı ona, bütün özgüvenini kaybettirmiştir.

Kalktık. Nüzhet kulağıma söylendi: “Şu anneme de uyku verici bir roman getirsen de daha uzun konuşsak!”

Her bedbaht gibi ben de bu basit nüktede bile bir merhametten, bir teselliden şüphe ettim: kendi kendime güvenimi o kadar kaybetmişim.²⁸⁴

Geçirdiği günün üzüntüsü, Nüzhet'in ruhunda açtığı yara nedeniyle kendini büyümüş hissederek yatağa girer. Aşağıdaki satırlar, çocuğun hastalığının psikolojisine, psikolojisinin de hastalığına yansımaları gösteren önemli sözlerdir. Doktor Ragıp'ın Nüzhet'le evlenmek isteyişi, Nüzhet'in bu teklifi düşünmesi, kahramanı kedere sokar ve vücudunun ağırlaştığını hisseder. Üzüntüsü de bu ağırlığı artırır. Akabinde dizi de çok ağrır. Bozulan psikolojisi hastalığını, hastalığının ilerlemesi de psikolojisini kötüleştirir. Hastalığı ile ruh hâlinin karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu görülür.

Yatağa girerken, her büyük felaketimde olduğu gibi, kendimi birkaç yaş birden büyümüş hissettim. Kırkını geçmiş insanların tecrübelerine sahip olduğuma inanıyordum, fakat hâlâ Nüzhet'e âşık olduğumu kendime itiraf edemeyecek kadar çocuktum. (Bunu hep sonraları, aylardan ve nice yıllardan sonra, bugün iyice anlıyorum.)

Yatağa girince vücudumun her vakitkinden fazla ağırlaştığını zannettim. İstirap ağırlığıma bir şeyler katıyordu. Dizim de çok ağrımaya başladı. Her gün istirahat etmeye ve koltuk değneğiyle yürümeye mecbur

²⁸² Okay, *Edebiyat Yazıları*, s. 230.

²⁸³ Okay, *Edebiyat Yazıları*, s. 231.

²⁸⁴ Safa, *Koşuşu*, s. 24-25.

olan ben, o gün çok yürümüştüm ve doktorların kat'î ihtarlarına rağmen bir bastona bile dayanarak yürümeyi daima reddettim.

Uyuyamıyordum.²⁸⁵

Bu esnada birçok fedakârlıklara hazırlanmak gerektiğini düşünür. Kendisini yaşatan şeyin umut etmek olduğunu, onlar olmasa bir saniye bile nefes alamayacağını söyler. Eğer bu ümitler onu aldatırsa, mahvolacağını kendi kendine itiraf eder. Fedakârlıktan kastı bacağı kesilme ihtimalidir. Buna kendini, psikolojisini yavaş yavaş alıştırdığı bir yandan da iyileşeceğini, yeniden sağlığına kavuşacağını ümit eder. O gece Nüzhet, hastalığından ziyade zihnini meşgul eder. Çocukken Nüzhet'in oyuncaklarla oynamasını istihfafla seyrettiğini, yaşça küçük olmasına rağmen hastalığı nedeniyle Nüzhet'ten evvel olgunlaştığını söyler. "Ben ondan evvel, ruhen çocukluktan çıktım, daha evvel ciddileştim. O hâlâ çocuktur. (Fakat bu da benim hoşuma gidiyordu.) Kendimde kaybettiğim şeyleri onda buluyordum."²⁸⁶ Çocuk yaşta olmasına rağmen hastalığın ruha etki ettiğini, bedensel acının psikolojiye etki ederek kişiyi olgunlaştırdığını görüyoruz. Yaşadığı fiziksel ve ruhsal acı kahramanı olgunlaştırarak kişiliğine geliştirir. Bacağı ve ruhu hastalanırken karakteri iyileşmektedir denilebilir.

O gece yatakta çok bedbaht olduğunu hisseder. Gözleri dolar. Ümit etmeye değil, teminata ihtiyacı olduğunu söyler. Hastalığı ve Nüzhet'le ilgili kaygıları onu uyutmaz. Bu karamsar ve ümitsiz psikoloji ile yattığında uyku ile uyanıklık arasındaki hayallerinde, romanın özeti sayılabilecek bir iç monolog karşımıza çıkar: "Karanlık dehliz. Sarı mumdan heykeller."²⁸⁷ Olumsuz ruh hâlinin yansıması olarak yeniden zihninde karanlık dehliz oluşur. Sarı, hastalığın rengi olarak bilinir. Mumdan heykeller ise kolu bacağı sargılı hasta çocukları çağrıştırmaktadır. Zihninde hastaneyi canlandırır. Karamsar manzaraya beyaz eşya ve beyaz gömlekler eklenir. Bu da çocuğun umudunu hâlâ yitirmediğinin göstergesidir. Akşam Paşa'ya okuduğu romandaki kahraman ve adamları da siyah pelerinleriyle gelir. "Karanlık merdivenler, iskelet, hayaletler, kandan bir kurdele, sarhoşlar, silah sesleri, merdivenden bir yuvarlanmış, havagazı fenerinin altında bir adam görünüp kayboluyor."²⁸⁸ Hastalığının oluşturduğu olumsuz ruh hâline cinaî romandaki karanlık, kötü sahneler de eklenir. Akşam Nüzhet'le birlikte bahçeye

---

²⁸⁵ Safa, *Koşuşu*, s. 25.

²⁸⁶ Safa, *Koşuşu*, s. 26.

²⁸⁷ Safa, *Koşuşu*, s. 27.

²⁸⁸ Safa, *Koşuşu*, s. 27.

çıkarlarken Paşa'yı uyandırmamak için M. Lökök'un araştırma yaptığı meyhanenin merdivenlerinden iniyormuş gibi dikkatlice indiğini söylemiştir. Hasta çocuğun uykusu ile uyanıklık hâli arasında merdivenden yuvarlanması; onun bacağının kısılacak olması ve Dr. Ragıp'ın Nüzhet'i istemesi nedeniyle uğradığı hayal kırıklığını temsil etmektedir. Kahramanın iç monoloğu Nüzhet'in onu korkutan kahkahaları ve kendisini istemeyeceği düşüncesiyle son bulur. "Nüzhet'in kahkahası ve Nüzhet'in içi: Zavallı! diyor o, ben kan, cerahat, irin, ciddi adam, mahzun çocuk sevmem. Ben mes'ut olmak isterim."²⁸⁹ Bütün bu hezeyan şeklindeki tasavvurlar, karanlık ortamlar, Nüzhet'i kaybetme korkusu ve bacağının kısılacak olmasından kaynaklanan olumsuz psikolojinin sonucudur.

O gece Nüzhet, odasına gelerek Doktor Ragıp'ı düşündüğünden uyuyamadığını söyler. Kahramanı konuşturmaya çalışır. Hasta çocuk bu konu hakkında konuşmak istemez. Sabah erken kalkacağı ve hastalanacağından korktuğu için Nüzhet, uyuması gerektiğini söyler. "Elini omuzuma koydu ve ısrar etti. Artık merhamete lâyık olduğumu anlamaktan utanmayacak kadar mukavemetimi ve gururumu kaybetmişim, teslimiyetin zevki içinde başımı yastığa koydum."²⁹⁰ Hastalığı nedeniyle kendini merhamete muhtaç hissetmektedir. Bu sevgi ihtiyacı bendeki hastalığın ruha etkisini göstermektedir. Ardından Nüzhet'le yakınlaşırlar. Bunun üzerine beden ile ruh arasındaki ilişkiyi gösteren, ruhsal ve bedensel acı ile hazzın iç içe geçtiği bölüm gelir:

Birdenbire vücudum gevşedi, omuzlarım, düştü.

Başımı yastığa koydum.

Hafif bir titreme. Uyuşukluğa benzer bir uykusu istidadı. Hafif dalıp uyanmalar ve küçük kâbuslar. İsmimi çağırıyorlar gibi. Yatağımın başında fısıldaşmalar, hayatımla münasebeti olmayan kısa bir rüya. Sonra âni bir uyanıklık, şuursuz bazı hâtıralar. Dikkatin birdenbire artması. Bir hâdise beklemek. Dizimde hafif bir sızı. Zorlukla dönüyorum, sağlam dizimi kısıyorum. Bir rahatlık. Gevşiyorum. Göğsümün üstünde kat kat yelekler çözülüyormuş gibi bir hafifleme var. Dalıyorum.²⁹¹

Hasta çocuk, acı ile hazzı bir arada deneyimledikten sonra ertesi gün kendi doktoruna görünmek üzere hastaneye gider. "Zavallı Yorik" bölümü hastanede geçer. "Yaralılara ilk yardım" yazısını görünce her seferinde olduğu gibi ürperdiğini söyler.

²⁸⁹ Safa, *Koşuşu*, s. 27.

²⁹⁰ Safa, *Koşuşu*, s. 30.

²⁹¹ Safa, *Koşuşu*, s. 32.

Yaralı sözcüğü hasta çocuğa bedensel rahatsızlığını hatırlatarak ruhuna etki eder. İçeri girdiğinde ise bütün seslerin büyüdüğünü dile getirir. Seslerin büyümüş gibi görünmesi, çocuğun gerginliğinden, hastane ve bacağının kesileceği korkusundan kaynaklanmaktadır. “Taşlık. Yüksek tavan. Bütün sesler büyüyor: Ayak sesleri, insan sesleri ve uğultular. Taşlara sürünen kumlu ayakkabıların çıtırdısı kestane fişekleri gibi ve açılıp kapanan kapıların gürültüsü top gibi patlıyor.”²⁹² Yalnız başına hastaneye gitmiş olması bir yana, yaşının küçüklüğü ve hastalığının büyüklüğü bir yanadır. Bu nedenle de ürkek bir kuş gibi girdiği hastanede her ses ona büyümüş gelmektedir.

Doktoru, operatörünü beklerken onun hastalığa karşı olan merakını bildiği için kadvraların bulunduğu bir odaya sokar. Burada ölümlerin hâllerinden etkilenen kahraman, dışarı çıktığında az önceki büyüyen seslerin aksine en ufak bir ses bile duymaz. “Odadan çıktık, hafif hafif yürüyoruz. Ne ağır koku! Bir posta vapurunu bile batırabiliriz. Ve ne sessizlik! Ayak seslerimiz bile hiç akis yapmıyor gibi, çınlayıp sönüyor. Kendime gömülüyorum.”²⁹³ Bu durumu şu şekilde izah etmek mümkün: Hastaneye sakat kalma korkusu ile girdiğinde bu korku ona, duyduğu sesleri olduğundan çok daha yüksek hissettirir. Kadvraların bulunduğu odadan çıktığıdaysa ölümün, ölümlerin sessizliği üzerine çöktüğünden etraftan herhangi bir ses duymaz.

Hasta çocuğun bütün ilgisi, insanların kendisi gibi hasta veya sağlıklı olması üzerine odaklanmıştır. Bu nedenle kendisine mutlaka koltuk değneği ile yürümesi gerektiğini söyleyen operatörün sağlıklı bacağı ile zahmetsiz yürüyüşü dikkatini çeker. “Mutlaka bir koltuk değneği lâzım. Bak yürürken de zahmet çekiyorsun. Ve ters yüzü dönerek, hiç zahmet çekmeden yürüyüp gitti.”²⁹⁴ Doktoru da ona bol hava ve güneşe çıkmasını salık verir. İyi beslenmesi gerektiği için de onu bir lokantaya et yemeye götürür. Etin kokusu hasta çocuğa teşrihaneyi hatırlatır. Ağızdaki eti, çürümüş insan etine benzeter, yutamaz. Ölümlerin görüntüsü ve kokusu zihninden silinmez.

Köşke geldiğinde beklediği alâka yerine karşılaştığı sessizlik onu şüphelendirir. İçeri girdiğinde herkesin susması hasta çocuğu işkillendirir. O odada bir şey olduğunu düşündürür. Bu durum çocuğun hastalığı nedeniyle oluşmuş aşağılık kompleksidir ve bu nedenle başkalarına da güvenmez. Halis Özgü, *Aşağılık Kompleksi ve Hayatın Manası*

---

²⁹² Safa, *Koşuşu*, s. 34.

²⁹³ Safa, *Koşuşu*, s. 36.

²⁹⁴ Safa, *Koşuşu*, s. 38.

isimli kitabında, aşağılık kompleksinin, insanlara güvenmemeyi, inanmamayı beraberinde getirdiğini, bu kişilerin, başkalarının kendisi için iyi şeyler düşünmediğini zannettiklerini ifade eder.²⁹⁵

Paşa kendisiyle çok kısa, tamamen anlayamadığı bir şeyler söyler, Nüzhet, hiçbir şey konuşmaz, pencereden dışarı bakar, az sonra da balkona çıkar. Yengesi de aynalı dolabın içerisinde. Kendisiyle ilgilenilmediği ve ondan bir şeylerin saklandığını düşündüğü için, hasta çocuk bu durma içerlenir. Bir anda herkes ona yabancı görünür; nereye gideceğini, ne yapacağını şaşırır. Yaşadığı şokun üzerine bahçeye çıkar. Kendisinin de ifade ettiği üzere hastalığının verdiği acı nedeniyle bahçeyi göremez, vücudu bahçededir fakat ruhu çok uzaklardadır.

Havuzun başında Nüzhet’le geceleyin oturduğumuz demir kanepeye oturdum. Fakat bahçeyi göremiyordum, o yaşında kuvvetli acıların bana verdiği geçici sağırlık ve körlük içinde idim; o acılardan biri ki, saniyeler içinde artıyor, azamiye çıkıyor, gözlerimin arkasında bir karanlık ve kulaklarımda bir uğultu yapıyor, kendimi taşıyamayacak kadar dermanımı kesiyordu.

Başımı arkaya dayadım. Bahçenin uzaklarında, yeşillikler arasında bahçıvanın görünüp kaybolan iki kat eğilmiş vücudu gözlerimi biraz oyaladı. Fakat gene içim karardı. Biraz evvelki yatak odasından parça parça hayaller.²⁹⁶

Bu kısımdaki hasta çocuğun ifadeleri, hastalığının psikolojisine yansımaları net bir biçimde göstermektedir. Eğer bedensel hastalığı olmasaydı, insanların ona ilgisiz davrandığını, ondan bir şeyler sakladıklarını düşünmeyecekti. Akabinde de bahçede kendisini kör ve sağır gibi hissetmeyecek, dermanını kesmeyecekti. Bunları kahramana düşündürerek içini karartan bacağındaki hastalığıdır.

Paşa’nın sesi, Nüzhet’in bacağındaki sinirlilik, Nurefşan’ın gözleri, yengesinin içine girdiği aynalı dolabın gıcirtısı, ona pek çok şeyler söyler. Ruhunun bunu sezdiğini, fakat idrak edemediğini söyler. Bu ruh hâli de onu boğar.

Bazan etrafımızda o kadar esrarlı bir hâdise olur ki ince teferruatına kadar bunu sezeriz, fakat hiçbir şey idrak etmeyiz; ruhumuzun içinde

²⁹⁵ Halis Özgü, *Aşağılık Kompleksi ve Hayatın Manası*, İstanbul: Özgü Yayınevi, 1986, s. 56.

²⁹⁶ Safa, *Koşuşu*, s. 41.

ikinci bir ruh her şeyi anlar, fakat bize anlatmaz, böyle korkunç işaretlerle bizi muammanın derinliklerine atar ve boğar.²⁹⁷

Boğulma hissi gittikçe artar. Bu duygudan kurtulabilmek için bahçeye bakar. Bahçıvanın huzur ve saadetini kıskanır. Tekrar kendine döner, içinde hayaller ve hatıralarından oluşmuş kargaşalık vardır.

Beyhan Kanter, kahramanın bu ruh hâlini şu sözlerle açıklar: “Fiziksel aşağılık kompleksi”yle iç dünyasına yönelen anlatıcı öznenin bedenindeki sorunlar, benliğine de yansiyarak kederli, bitkin, karamsar ve melankolik bir kişiliğe bürünmesine neden olur.”²⁹⁸

Darmadağınık, perişan ruh hâli, bacağına kerpeten gibi sıkı acı ile birlikte o gün hastanede, lokantada ve köşkte yaşadıklarından oluşan olayların ve sözlerin iç içe geçtiği bir iç monolog karşımıza çıkar. “Arkamdan bir şehir kaçıyor. Dizlerimde bir kerpeten. Hastalık ve tabiat. Çamların arasında beyazlıklar. Bünye! Bünye! Sizin için her şeyden evvel bu.”²⁹⁹ Çocuğun hastalığına karşın tabiat sağlıklıdır. Beyaz, hasta çocuğun iyileşme umudunu, sağlıklı olma hâlini temsil eden renktir. Burada çamların sağlıklı olduğuna vurgu yapmak için beyaz renk kullanılmıştır. Romanda sarı, yeşil, siyah, beyaz, kırmızı ve mavi renklerini görmekteyiz. Sarı hastalığı temsil eden renktir. Romanda da kahraman, sakat çocukları, sarı mumdan heykellere benzetir. Yeşil, çocuğun sağlıklı ve canlı tabiata baktığında gördüğü renktir. Dolayısıyla yeşil renk de sağlıklı ilişkilendirilmektedir. Kırmızı renk ise tehlikenin simgesidir ve bacağın kesilme ihtimalinin arttığı zaman karşımıza çıkar. Mavi, huzuru temsil eden renktir ve hasta çocuğun iyileşme umudunu simgeler. Çocuğun hastalığının onu karamsar bir ruh hâline soktuğu zamanlarda siyahı ve karanlığı; iyileşme isteğinde olduğu zamanlarda ise beyaz rengi görmekteyiz. Romanda siyah, kırmızı ve sarı renk, hastalığı; beyaz, mavi ve yeşil renk ise sağlığı temsil eder. Hasta çocuğun psikolojisi, iyileşme umudu ve sakat kalma korkusu arasında devamlı git gel yaşamaktadır. İnsan ya sağlıklıdır yahut da hasta. Bu yüzden kahramanın dünyasında siyah ve beyaz; sarı ve yeşil; kırmızı ve mavi zıtlığını yansıtan renkler yer alır.

---

²⁹⁷ Safa, *Koşuşu*, s. 41.

²⁹⁸ Kanter, “Peyami Safa’nın Romanlarında Beden İmgesi”, s. 261.

²⁹⁹ Safa, *Koşuşu*, s. 42.

İç monoloğunun devamında Paşa'nın ona elini uzatırken şefkatle birlikte alaya alma ve nefretin olduğu bir tavır sergilediğini söyler. "Paşa'nın bana elini uzatırken yüzündeki şefkatin arkasına gizlenen istihfaf, istihza, nefret, hâkimiyet..."³⁰⁰ Bu sözler, çocuğun hastalığından psikolojisine sirayet eden bir durumdur. Paşa, çocuğa karşı oldukça babacan ve sevgiyle yaklaşmasına rağmen çocuğun rahatsızlığı onu, Paşa hakkında bu tarz olumsuz düşüncelere sürükler. Kahramanın kuruntulu olduğunu metnin devamındaki diyalogda Nüzhet, kendisine söyleyecektir. Bu durum, hastalığın onda oluşturduğu bir komplekstir. Köşktekilerin kendisinden bir şeyler sakladıklarını düşünür. Bunun için odaya girdiğinde herkesin sustuğunu düşünmektedir. Nüzhet'e bu düşüncesini söylediğinde, kendisine vesveseli bir adam olduğunu, annesi soyunurken odaya girdiği için böyle bir durumda karşılaştığını kahramana açıklar. Akşam ihtiyaçları için odasına gelen Nurefşan ise akşam Nüzhet'in düğün meselesini konuştuklarını, o odaya girdiğinde sustuklarını söyler. Bu açıklamanın üzerine hasta çocuk yıkılır. Nüzhet'in yalan söylemesini bir türlü kabullenemez. Kendisini hasta, zavallı bir mürâhik olarak nitelendirir. "Dünyanın hiçbir Nüzhet'i yalan söylememelidir. (Zavallı mürâhik.) Tek başıma ben buna mâni olacağım. (Zavallı onbeş yaşındaki hasta mürâhik) Ben mâni olacağım! (Zavallı mürâhik... Zavallı...)"³⁰¹ Nüzhet'in yalan söylemesinin sebebini de hasta, aciz bir çocuk olmasına bağlar.

Nüzhet'in yalanını onun yüzüne vurmak için odasında gider. Hasta çocuk, teselliye muhtaç olduğunu fakat kendisine yalan söylenmesini istemediğini bildirir. Nüzhet ise yalan söylemediğini, bahçede canı sıkkın oturduğu için daha sonra söylemeyi uygun bulduğunu dile getirir. Nüzhet'e inanan çocuk, kuruntusunun utancını duymayacak kadar mutlu olur. Ertesi gün de hem Paşa, hem yengesi hem de Nüzhet onu eller üstünde tutar. Nüzhet'le aralarındaki yakınlık artar. Hasta çocuk bu saadetten de korkar. "Felâket gibi saadet de ne hızlı gidiyor! Nüzhet'e kocası olacak herhangi bir adam kadar yakınlaşmam için ne az mesafe kaldı! İstesem bu da olacak, fakat mesut olmayı o kadar unutmuşum ki bu sür'atten korkuyorum, daha fazla ilerlemiyorum."³⁰² Hasta bacağının kendisine hissettirdiği özgüven eksikliği nedeniyle buna cesaret

---

³⁰⁰ Safa, *Koğuşu*, s. 42.

³⁰¹ Safa, *Koğuşu*, s. 50.

³⁰² Safa, *Koğuşu*, s. 58.

edemez. Bu iki gün çok mutlu geçirir. İki gün öncesini ona hatırlatacak herhangi bir şeyin olmasından da korku duyar.

Akşam Doktor Ragıp köşke gelir. Hasta çocuğun ilk intibai doktorun sağlıklı oluşu ve ona karşı merhametli davranması yönündedir. Kahramana karşı merhamet, gurur ve müsamaha ile yaklaşması yine çocuğun hastalığından kaynaklanan bir durumdur. Hasta çocuğun doktorda bulunduğu sağlıklı hâl ve ondan gördüğü merhamet, rakibi olan doktor ile kendi arasında sağlıklı ve hasta olma yönünden mukayese yaptığını göstermektedir.

Uzun boy. Seyrek, ince ve sarı saçlar. Etlerinin her parçası aynı pembelikte, sıhhatli bir baş. Daima gülmeye alışmış ve ciddi halinde bile gülümseyen bir ağız. Amelî ve haricî bir zekânın daralttığı muzip, derinliksiz, kıvrak mavi gözler. İçinde –bana baktığı zaman- gurur, müsamaha, şefkat ve yukarıdan aşağı inen bir takdir.³⁰³

“Doktor Ragıp” başlıklı bölümde Paşa, hasta çocuğun hasta, damat adayı Doktor Ragıp’ın da doktor olması sebebiyle kahramanının hastalığından söz açar. Bölüm boyunca hasta çocuk bu muhabbetten, doktorun kendisine yönelik merhametinden rahatsızlık duyar. Bu rahatsızlığını da sorulara kısa cevaplar vererek, sert çıkışlar yaparak belli eder. Bu noktada da çocuğun hastalığından kaynaklanan aşağılık kompleksi psikolojisi açıkça görülür.

Benim hiç konuşmadığımı gören Paşa, beni herhangi bir doktora bağlayan acı rabıta üstünde bahis açtı:
-Ragıp Bey, dedi. İyi tesadüf. Bizim oğlumuzun dizinde bir şeyler oluyor.³⁰⁴

Hastalığının yalnız ismini söyledim.
Gözlerinden gurur çekildi ve yalnız şefkatle bakarak sordu:
-Ne zamandan beri?
-Yedi sene.
Nüzhet karşısında beni mahvedebilecek bir teessür ve merhamet gösterdi:
O hâlde... derunî olacak: *Tumeur Blanche*.

Yengem içini çekerek mırıldandı:
-Zavallı çok çekti.

---

³⁰³ Safa, *Koşuşu*, s. 60.

³⁰⁴ Safa, *Koşuşu*, s. 60.

Odayı zapteden bu merhametten ürkmeğe başladım, fakat bu kuvvetli sarî duygu bütün ruhlara saldırıyordu. Paşa'nın da sesi ağırlaştı.
-Ne yapsak, Ragıp Bey, bu illet bizi düşündürüyor.
-Delâlet edeyim, Paşa hazretleri, bir iki büyük operatöre gösterelim.
Bu bahsi kesecek kadar şiddetle:
-Hepsine gösterdim, dedim.
Bir sükût oldu. Sesim o kadar fazla çıkmıştı ki aksi hâlâ kulağımda idi.³⁰⁵

Ruh ve Akıl Bozuklukları kitabında aşağılık duygusunun çocukluk yıllarında ortaya çıktığı ve daha çok fiziksel nedenlerden oluştuğu ifade edilmiştir. Fiziksel bir kusurun aşağılık duygusunun başlangıcı olduğu şöyle belirtilir:

Aşağılık duygusunun pek muhtemelen çocuklukta başladığını görmek kolay, çocukların ilk olarak acıklı bir şekilde farkına vardıkları aşağılık duygusu cinsel ve fizikselidir. Bacağı felçli olduğundan futbol oynayamayan küçük bir çocuk, Lâtince veya Fransızcanın temellerini öğrenemeyen bir çocuktan çok daha güçsüz duyar kendini, arkadaşları tarafından da, daha bir anormal görülür. Bu denli fiziksel bir kusur, çoğu zaman derin bir aşağılık duygusunun başlangıç noktasıdır; böyle olduğu zaman, karakterde ve davranışta birtakım ilginç şeyler görülebilir.³⁰⁶

Fakültede muavin odasında bekleyen hasta çocuk, odada gördüklerini defterine kaydeder. Ortada, üzerinde sürahi ve kitapların bulunduğu yeşil bir masa bulunmaktadır. Yeşil renk burada da dikkatimizi çekmektedir. Kitaplar tıbbî bilgiler içeren ve tedavi yollarını gösteren kitaplar olduğundan hasta çocuğun iyileşme isteğini ve bu yöndeki umudunu temsil eden renk olarak karşımıza çıkar. Sürahinin içerisindeki ise hayat kaynağı olan sudur. Dolayısıyla yeşil masanın üzerindeki kitaplar ve sürahi ile hasta çocuğun iyileşme arzusu sembolik olarak verilmiştir.

Operatörün odasında gördükleri arasında da hem beyaz hem de siyah renkli nesnelere bulunmaktadır. Bu odadaki siyah renkli fes, hasta çocuğun sakat kalma korkusunu, beyaz örtülü kanepeler ise iyileşme umudunu temsil ederler. Sakat kalma korkusu ve iyileşme isteği ile operatörün odasına giren hasta çocuğun algısı bu iki rengi fark eder.

Muayenenin ardından hastalığının kötüleştiğini öğrenir. Durumunun vahametini köşktekilerden ve bilhassa Nüzhet'ten saklayacağını söyler. Ona karşı güçlü ve sağlıklı

³⁰⁵ Safa, *Koşuşu*, s. 61.

³⁰⁶ Yellowlees, *Ruh ve Akıl*, s. 87-88.

görünmek ister. Köşktekilerin ona acımasını ve merhamet göstermesi ruhunu daha çok yaralar. Doktoru da ameliyatı istirahat ettikten sonra yapacağını bildirir. Doktorunun hem dizini, hem de ruhunu dinlendirmesi gerektiği yönündeki sözleri, hastalığın, çocuğun bedeninden psikolojisine yansıdığını gösteren ifadelerdir. Dizi kadar ruhu da hastalandığı için her ikisini de dinlendirmesi gerektiğini salık verir.

Vaziyet fena. Operatör uzun uzadıya dizimi, röntgen camlarımı muayene etti. Müthiş acılar geçirdim. Karar şu: teşhis evvelâ kat'iyen *Arthirite Tuberculeuse*. Tedavi: Evvelâ kat'iyen koltuk değneği. Kat'iyen ameliyat, alçı. Eski faciaların tekrarı. Kat'iyen arka üstü uzanmak. Kat'iyen bünyeyi kuvvetlendirmek. Operatöre kalsa ameliyat bir hafta içinde yapılacak. Bereket benim doktor:

“-Gidiniz, dedi. Erenköyü’nde istirahat ediniz, ama tam istirahat: Hem diziniz, hem ruhunuz... Biraz toparlanınız... On- onbeş gün geçebilir...”

“Nüzhet’e bunları anlatacak mıyım? Hayır!.. Hattâ bu not defterini de saklayacağım. Belki eline geçer, okur. Ona ve onlara diyeceğim ki ‘İstirahat lâzım, belki sonra küçük bir ameliyat. Dizim iyidir.’ O kadar.”³⁰⁷

Paşa, hasta çocuğa Doktor Ragıp’ı nasıl bulduğunu sorar. Onu kurnaz ve basit bir adam olarak nitelendirir. Kızımı mesut edebilir mi? Sualine hasta çocuk -hayır!, cevabını verir. Çünkü Doktor Ragıp ile Nüzhet’in evlenmesini istemez. Paşa, ona taraftar olurken, yenge bu cevaba sinirlenir. Kısa bir sükûtun ardından Paşa, her şeyi anlamış gibi, hasta çocuğa ihtarda bulunur: “Nüzhet senin kardeşin. Onunla beraber büyüdünüz. O senin kardeşin!”³⁰⁸ Arkasından hasta çocuğun, Nüzhet’in iyiliğini isteyeceğini, rastgele bir adamla evlenmesine razı olmayacağını da sözlerine ekler. Çocuk da Paşa’yı tasdik eder.

Dizine pansuman yaptırmak üzere eczaneye giderken yengesi ile Nüzhet arasındaki konuşmaya kulak misafiri olur. Kendisi hakkında konuşulmaktadır. Yengesi, kızına evin her yerinde mikrop olduğunu, kendilerine de bulaşabileceği için hasta çocuktan uzak durmasını sert sözlerle ifade eder. Yengesinden duyduklarına inanamayan hasta çocuk, kendini dışarı zor atar.

---

³⁰⁷ Safa, *Koşuşu*, s. 64.

³⁰⁸ Safa, *Koşuşu*, s. 67.

Benden bahsedilmediğine emin olmak için öteki ihtimallerin hepsini arıyor; fakat bir tane bile bulamıyordum; “mikrop” kelimesini hatırladıkça âdeta ismim söyleniyormuş gibi, ancak benden bahsolunduğunu anlıyordum. Pek mümkünki, yengem Nüzhet’le benim aramdaki mesafeyi çoğaltmak için hastalığının sirayeti ihtimalinden istifade ediyordu.³⁰⁹

Hemen o akşam evine dönmeye karar verir. Paşa’ya bu kararının açıkladığında Paşa’nın canı sıkılır. Ona, ertesi gün gitmesini buyurur. Hasta çocuk bu cevaba kederle karışık ince bir sevinç gösterir. Nüzhet hiçbir şey söylemez ve piyanosuna devam eder. Bu sırada akşam olmaktadır. Akşam da kararan hava, siyahlıklar demektir. Çocuğun olumsuz yöne doğru ilerleyen hastalığı ve psikolojisi ortamın rengine de yansır. Onun umutsuzluğunu ve karamsarlığını yansıtan karanlıklar ortama hâkim olur.

Odaya Erenköy akşamları doluyordu. Her şeyin uzaklaştığı saat. Güneş ve renkler çekiliyor. Odada madenî eşyanın donuk parıltısı. Her şeyde bir iç çekilişi, bir sönme, bir hafifleme var. En katı cisimler bile eriyor ve Erenköy bayılıyor.³¹⁰

Nüzhet’in piyanoda çaldığı neşeli hava bile ona elemli gelir. Bakışını Nüzhet’e çevirir. “Sade beyaz elbise ve piyanonun beyaz tuşları üstünde ağırlaşan eller. O da parçanın neş’eli ritmini kaybediyor. Ve beyaz elbise, beyaz tuşlar, eller kararıyor. Gece.”³¹¹ Nüzhet’in beyaz elbisesi ve piyanonun beyaz tuşları çocuğun iyileşme isteğini temsil eder. Çaldığı parçanın kaybolan neşesi ve kararan hava ile birlikte elleri de kararmaktadır. Nüzhet’in ellerinin kararması hem gerçek hem mecaz anlam ifade etmektedir. Hava karardığı için elleri de karanlıkta kalmıştır. Bununla birlikte Nüzhet’in, Doktor Ragıp meselesi ortaya çıkmalı beri hasta çocukla eski samimiyeti kalmamıştır. Hasta çocuğun dizini ve Nüzhet’i kaybedeceği korkusu hissettirilmek istendiği için, Nüzhet’in elleri karanlıkta bırakılmıştır. Piyanodaki neşeli hava da ritmini kaybederek hasta çocuğa elem duyurur.

Sonraki bölümün epigrafında yer alan siyah renk dikkatimizi çekmektedir: “Ellerinde siyah boylarla gezen mukaddes adamlar.” Bu sözler ertesi akşam hasta çocuğun annesinin ve Doktor Ragıp’ın ve onun annesinin de katıldığı akşam yemeğinde

---

³⁰⁹ Safa, *Koşuşu*, s. 68.

³¹⁰ Safa, *Koşuşu*, s. 69.

³¹¹ Safa, *Koşuşu*, s. 69.

konusulan mevzuda geçer. Sofrada Almanlara yaranmak için gece vakti sokaktaki Fransızca ibareleri siyaha boyayan adamlardan bahsedilir. Hasta çocuk, Türkçe konuşulmasından yana olduğunu ifade eder. Masada onun bu fikrine destek çıkan kimse olmaz, hatta Paşa ile tartışırlar. O kadar ki Paşa'nın yüzü kıpkırmızı olur, kahraman da rengini kaybeder. Hasta çocuğun yüzünün rengini kaybetmesi, Paşa'nın ise sinirden kızarması psikolojinin bedene yansımaya birer örnek oluşturur. *Tıpta Ruhbilim* isimli kitapta coşku durumunda görülen fizyolojik değişikliklerin başlıcalarından olduğu ifade edilir. Coşku durumunda kanın bedenin yüzeyinde ve derinliğinde dolaşımında değişiklik olduğu kan damarlarının ya sıkışıp yahut da gevşediği, coşku durumuna göre kızarma ya da sararma meydana geldiği ifade edilir.³¹² O gece salondan erken çıkarak yatan çocuğun ağrıları artar. Ruhsal acısı bir yandan dizinin ağrısı bir yandan hasta çocuğu zorlar. Bu iki acı arasındaki mukayese yaparak dizininin ağrısını tercih eder: “Uyuyamadım, ağrılarım arttı, fakat ruhî azabıma nisbetle çok asil, sade ve saf olan et ıstırabımı o gece sevdim.”³¹³

Handan Acar Yıldız, Descartes'ten örnek vererek ruh ve beden acısının ayrı düşünülemeyeceğini, *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*'nda bu durumun en güzel örneklerinden olduğunu bildirir:

Descartes, tin'i, hem ruha hem de maddeye (bedene) yükler. Bu açıdan bakıldığında beden ve ruh acısını ayrı düşünmemek, daha bütüncül bir yaklaşımdır. Edebiyat tarihinde de bu olgudan fazlasıyla istifade edilmiştir. *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*, bunun en güzel örneklerindedir. Kahramanın ruhsal acıları o denli güçlü hâle gelmiştir ki, fiziksel acı artık gözünde küçülmüştür: “Uyuyamadım, ağrılarım arttı, fakat ruhî azabıma nisbetle çok asil, sade ve saf olan et ıstırabımı o gece sevdim.”³¹⁴

Yengesinin daveti üzerine annesinin köşke gelmesi, onu burada birkaç gün daha kalmaya mecbur eder. Fakat ne Nüzhet'le ne de Paşa ile eskisi gibidir. Artık Nüzhet'le buluşmaz, Paşa'ya da roman okumaz. “Uzviyetim de fena halde idi: İştahım kaçtı. Yaralarım fena. Ağrılar çoğaldı. Pansumanımı yapan eczacı bedbin müşahedelerini

³¹² Özcan Köknel ve Kurban Özügürlü, *Tıpta Ruhbilim*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1983, s. 96.

³¹³ Safa, *Koşuşu*, s. 71.

³¹⁴ Handan Acar Yıldız, “Peyami Safa: Zıt Yönlü Metafor/Yalın Olmayan Yalnızlık/Ruhsal Acının Fiziksel Tarifi”, *Hece: Bir Tereddüdün Aydın Peyami Safa*, Peyami Safa Özel Sayısı 217 (2015): 91.

benden gizlemedi. Rengim de soluyordu.” Hastalığının kötüleşmesi beraberinde psikolojik sorunları da doğurur:

İstikbalime dair içimden fena işaretler almaya başladım. Üstüme devamlı bir melânkoli çöktü, her an susturan ve sarartan o derin elemelerden biri ki, beni kendi içimden de uzaklaştırıyor, ruhumu haritasını bilmediğim ıssız adalara götürüyor, beni kendi hudutlarımın dışına sürüyordu.³¹⁵

Çocuğun hastalığı ilerler ve sağlığına paralel olarak tabiat da canlılığını ve yeşilliğini kaybeder. “Taze ve canlı yeşilini kaybeden bütün tabiatta ilkbaharın uzaklaştığını görüyorum.”³¹⁶ Kendisine gıpta ettiği bahçıvan ise aynı noktada ısrarla çalışmakta ve kendisine bahçede uğraşmak sevgisini telkin etmektedir. Bahçıvan ve bahçe birer simgedir. Burada bahçıvanı hasta çocuğun ruhuna, bahçeyi de onun hasta vücuduna benzetmek mümkündür. Bahçenin yeşil kalabilmesi için; yani çocuğun dizinin iyileşmesi için bahçıvanın yani hasta çocuğun gayret göstermesi, pes etmemesi gerektiği ifade edilmek istenmiştir. Yaşadığı olumsuz olaylar, ruhunda yara açmış ve hastalığının ilerlemesine neden olmuştur. Psikolojisi iyi iken; Nüzhet’le mutlu günler geçirdiğinde hastalığında gözle görülür bir iyileşme söz konusu olmuştur. Bununla birlikte yengenin kendisinden mikroplu olarak söz ettiğini duyduğunda, Nüzhet’le Doktor Ragıp’ın evlilik yolunda ilerlemeleri ve Paşa ile tartışması da hastalığının seyrinde olumsuz bir faktör oluşturmuştur.

Nüzhet yanına gelir, Erenköy’den bıktığını söyler. İmkânı olsa Berlin’e kadar gideceğini söyler. Hasta çocuk, Berlin’e gitme düşüncesinin Doktor Ragıp’ın vaadi olduğunu hatırlar. Bunu gerçekleştirme imkânının olduğunu Nüzhet’e söyleyince aralarında derin bir sükût olur. “Ben kımıldayacak halde değildim. Kanım sönüyor. Damarlarımın ince yollarında haşhaşlı bir hava yürüyor ve bütün adalelerim uyukluyor; içimde büyük bir enerjinin ölümünü duyuyorum.”³¹⁷ Bu imanın ve arkasından gelen sükûtun üzerine Nüzhet’le aralarındaki her şey biter. Yarınının korkunç olacağını, felaketlerinin başladığı saniyeyi tanıdığını kendine söyler. Evine döndüğü gece çok şiddetli bir sancı geçirir. O geceden itibaren, ağrı ve sancılardan, hastanelerden kurtulamaz.

---

³¹⁵ Safa, *Koşuşu*, s. 72.

³¹⁶ Safa, *Koşuşu*, s. 72.

³¹⁷ Safa, *Koşuşu*, s. 74.

Evimize geldik. Felâket daha o gece başladı. Uyumayan müthiş bir sancı. Kıvraniyorum. Gece yarısından sonra annemi uyandırdım. Sıcak pansumanlar (faydasız). Dehşetli ifrazat. Sargılar dayanmıyor. Bir kaç saat içinde fevkalâde zayıflıyorum, yanaklarım çöktü. Sararıyorum.

Sabahı zor ettim. Komşumuz bir arkadaşı çağırttım. Hemen bir araba. Köprü, vapur. Kamarada etrafı göremiyorum, arkadaşlarla konuşamıyorum, sancımın üstüne kapanarak tırnaklarımı avucuma geçiriyorum.

Bayılmak derecesine geliyorum. Öteki asistanlar da koşular. Suya eter damlatarak içiriyorlardı.³¹⁸

Eter etkisini göstermeye başlar, vücudu uyuşur ve ağrısı hafifler. Hasta çocuk hâlâ umudunu yitirmemiştir. Beyaz renk yeniden sahnededir: “Şivesterler beyaz hayaletleriyle etrafımda geziniyorlar.”³¹⁹ Açılan yaraya bakıldığı esnada asistanlardan biri hastanın Fransızca anlamayacağını zannederek dizdeki akıntının ciğer veremi oluşturabileceğini söyler. Hasta çocuğun, hastalığıyla ilgili terimleri, tıbbı merakını ve iyileşmek için gösterdiği çabayı bilen doktoru Mithat Bey, asistana susmasını söyler. Bu kısım hastalığın psikolojiye etkisi bakımından önemli bir ayrıntı içermektedir. Hasta çocuğun durumunun vahametini anlaması, onun psikolojisini olumsuz etkileyeceği ve bu olumsuz psikoloji hastalığını ilerleteceği için doktoru asistanı susturur. Bu kısım hastalığın psikolojiye etkisini belli eden önemli bir detaydır. Hastanın dizi açılır ve bütün asistanlar onun durumundan endişe duyduklarını belli eden sesler çıkarırlar. İçeri giren operatör de dizine yüzünü buruşturarak bakar. Bütün bu işaretlerden hasta çocuk, dizinin kötü durumda olduğu çıkarımını yapar. Operatörün söylediği tek kelime de zannettiği durumu teyit eder: “-Fena.”³²⁰ Ardından sözünü dinlemediği, bacağına yordığı için hasta çocuğa kızar, bütün bacağın tehlikede olduğunu söyler. Bu sözler hasta çocuğun ağzından inilti çıkmasına sebep olur. Bu iniltiyi duyan operatör dizi kurtarmak için çalışacaklarını söyleyerek onu teselli eder. Doktoru Mithat Bey’e, bacağın durumunun ciddi olduğunu, röntgen çekmelerini, bünyeyi istirahatle güçlendirmek gerektiğini ve çocuğa da koltuk değneği verilmesini söyler. Aksi takdirde bütün çalışmalarının boşa gideceğini bildirir.

Kendisiyle ilk kez hastaneye gelen arkadaşı hayret ve üzüntü içindedir, hiçbir şey söyleyemez. Bahçede biraz açılır ve tebessüm eder. Tebessümü doktoruna ve

---

³¹⁸ Safa, *Koşuşu*, s. 75.

³¹⁹ Safa, *Koşuşu*, s. 76.

³²⁰ Safa, *Koşuşu*, s. 77.

arkadaşına da yansır, onlar da kahkaha atarlar. “İstiraplarımı benimle beraber yaşamış olduklarını bundan anladım ve teselli buldum.”³²¹ Fakat doktorunun kaybolan neşesi ve düşünceli hâli hasta çocukta korku yaratır, yeni tesellilere ihtiyacı artar. “Benim içimde korkular büyüyordu ve doktora kuvvetli teselliler isteyen sualler sorduğum halde, zayıf vaatlerden başka bir cevap alamıyordum.”³²² Ağrıdan, asistanların tepkilerinden ve operatörün açıklamalarından dizinin kötüye gittiğini, kesileceğini düşünen hasta çocuğun psikolojisi de altüst olur; doktorundan dizini kurtaracakları yönünde açıklamalarla teselli bulmak ister.

Kahramanın hastalığı ilerleyince evlerine dost ve akraba akını olur. Çocuk, bu alakadan memnun olur ve teselli bulur. Akraba ve ahabları onu, her gün en büyük operatörlere gösterirler. Daha önce gitmiş olduğu bu operatörler bacağına geldiği durumu hayret ederler. Etrafındakilerin bu telaşında kendisinden bir şeylerin gizlendiğini düşünür. Bu sırada yanlış bir teşhis ve acı veren, fayda vermeyen bir tedavi de geçirir.

Akrabalarından aydın bir adam ise bacağına tamamen kesilmesi ihtimalini göze almasını, bacağından ne kurtarılırsa kendisini mutlu edeceğini söyleyerek ona “ruhî mekanizmasını idare edebilmek için âdeta riyazî bir düstur”³²³ verir. Günlerini endişe içinde ve ameliyata girebilmek için bünyesini kuvvetlendirmeye çalışarak geçirir. Hastalığının kötüleşmesi ruhunu korkuya ve karamsarlığa sürükler. Dizinde duman gibi gezinen kemik ağrısı ile uykuda mı yoksa uyanık mı olduğunu anlayamadığı yarı şuurlu bir rüya görür.

Sonra Nüzhet’in vücudu meydanda olmadığı halde, yalnız kokusunun ve sesinin beşerî bir şekil alması, meçhul unsurlarla mücadeleler, şekilsiz uçurumlar içinde yükselip düşüşler. Bazı bir isteğin gerçekleşmesi. Yaprakları servi kadar yüksek bir bağda, siyah-yeşil bir gölgelikte Nüzhet’le kucaklaşarak yerde uzanmak ve Nüzhet’in kulağımın içinden gelen sesi ve aydınlık bir konuşma:³²⁴

Rüyanın içerisinde simgeler yer almaktadır. Şekilsiz uçurumlar içinde yükselmek iyileşmeye karşılıkken düşüş, bacağına kesilmesi anlamına gelmektedir. “Yükselip düşüşler” ifadesi bize bunun bir seferden fazla yaşandığını dolayısıyla da

---

³²¹ Safa, *Koşuşu*, s. 78.

³²² Safa, *Koşuşu*, s. 78.

³²³ Safa, *Koşuşu*, s. 79.

³²⁴ Safa, *Koşuşu*, s. 80-81.

iyileşme isteği ve sakat kalma korkusu arasında tekrar tekrar gidip geldiği ve bunu rüyasında da sürdürdüğü anlaşılır. Hemen ardından gelen “siyah ve yeşil gölgelik” ifadesi de daha önce siyah ve yeşil renklerinin hastalık ile sağlık zıtlığını yansıtması nedeniyle yine bu istek ve korkusuna karşılık gelmektedir. Sonra hastane aletleri, sedyeler ve bahçıvanın kazması şeklinde dağınık unsurlar görür. Hastane ortamına bahçıvanın kazmasının karışması; onun iyileşmek için çabalaması, pes etmemesi gerektiği yönünde bir mesaj olarak algılanabilir. Çünkü daha evvel de bahçıvan, yeşillikler arasında uğraşmakta ve kendisine de bu sevgiyi aşulamakta idi. Hasta çocuğun iyileşme isteği ve bacağına kaybetme korkusu arasında gidip gelmesi durumunu Henry Yellowlees kaygı bileşkeni olarak tanımlamıştır:

Kaygı aslında bir bileşkendir, iki büyük karşıt olan istek ile korkunun çatışmasından ileri gelir. Kaygı, sık görülen bir insan yaşantısı olup, istekle korku arasındaki çatışma bilinçli ve açık olduğu zaman ancak ortaya çıkar.³²⁵

Rüyadan doktoru Mithat Bey’in onu sarsmasıyla uyanır; evinde olduğunu, doktorunu görünce ve Nüzhet’le birlikteliğinin rüya olduğunu anlayınca içini keder basar. Doktor, onu operatöre göstermek için acele hazırlanmasını söyler. Hasta çocuk istemeyerek kalkar. “Ve gayr-ı şuurumdan kapalı bir telgraf, açmaya korkuyorum, günümün nasıl geçeceğini düşünmüyorum.” sözüyle, dizinin akıbetinin belirsizliğine atıfta bulunmaktadır. Bununla yüzleşmeye kendini hazır hissetmez. Dizinin ağrısı da onu rüya âleminden gerçek hayata sürükler.

Fakültede operatörü beklerken dizi şiddetli bir biçimde ağrıyaktadır. “Dermansız, bitik, baygın bir halde idim. Başım dönüyor, gözlerim kararıyordu. Bütün vücudum titriyordu.”³²⁶ Bu vaziyette bahçede beklerken, kapıdan girenlerden birini operatöre benzetir, o olmadığını anlayınca da utanç duyar. Geriye döndüğünde titremesi devam eder, bayılmamak için yumruklarını sıkar, dudaklarını ısırır, canlanmaya çalışır. Rahatsızlığı bu vaziyetteyken karşısında yeniden karanlıklar belirir:

Sabah güneşinin parlattığı renkli bir boşluk ortasında kapkara, donuk ve geceden kurtulmamış bir tabiat parçası gibi duran mezarlığa

³²⁵ Yellowlees, *Ruh ve Akıl*, s. 97-98.

³²⁶ Safa, *Koşuşu*, s. 83.

arasına gözlerim kayıyordu ve acı sergüzeştimle bu manzara arasında gayri ihtiyarî bir münasebet tesis ederek ürperiyordum.³²⁷

Güneşle renklenen tabiatın ortasındaki karanlık mezarlık, ona ölümü hatırlatır. Hastalığının meydana getirdiği karamsar ruh hâli, algıda seçicilik yaparak renkli tabiatın içerisinde bile kendisine karanlık bir mekân buldurur. Burada bacağına kaybetme korkusu yerini ölüm korkusuna bırakır. Ümitsiz anlarında olduğu gibi, Fikret'in bazı mısraları aklına gelir. Bunu kendisinde “hakikî ıstıraplarla dolu bir ruhî zemin bulunmasına”³²⁸ bağlar. Kahramanın ifade ettiği bu acılardan meydana gelmiş karamsar ruh hâli onun, gördüklerine ve düşüncelerine hâkim olur.

Kapıya doğru operatörün gelmesi için bakmaktan utanç ve korku duyar. Yeniden yanlış kişiye yönelmek ve insanlara rezil olmaktan korkar. Hastalığı başına burada da özgüvenini kaybettirecek işler açar. Ümitsizliği o kadar ilerler ki, az evvel bayılmamak için gösterdiği gayreti bırakır, başına geleceklere kendini teslim eder:

Denizde, dalgalar arasında boğulacağını anladıktan sonra hiçbir hareket yapmayarak kendilerini suya salıverenler ve felâketi bir an evvel isteyenler gibi kendimi bırakmışım. Bir şey ümit etmemenin rahatlığından başka sığınacak ruhî bir köşem kalmamıştı.

Artık hiçbir şey tahmin etmiyor, hiçbir şey beklemiyordum.³²⁹

Çocuğun hastalığı ve başına gelenler nedeniyle özgüveni yerle bir olmuştur. Hastalığının oluşturduğu aşağılık kompleksi nedeniyle her geçen dakika özgüvenini kaybeder. Bu durumu Halis Özgü şu şekilde açıklar:

Aşağılık kompleksinin etkisiyle kendilerine güvenemeyen, değerlerine inanamayan insanlar kendilerine inanmadıkları, güvenemedikleri ölçüde kendilerinden yararlanamazlar. Kendilerinden bir şeyler kaybederler. Daha az bir kendileri haline gelirler. Olduklarında daha az yeterli bir varlık şeklinde ortaya çıkarlar. Bütün bunların sonucu olarak kendilerinden beklenen, beklenebilecek başarıları gösteremezler.³³⁰

³²⁷ Safa, *Koşuşu*, s. 83-84.

³²⁸ Safa, *Koşuşu*, s. 84.

³²⁹ Safa, *Koşuşu*, s. 84.

³³⁰ Özgü, *Aşağılık Kompleksi*, s. 53.

Kendisini bu harap hâlde bulan doktoru vaziyetine çok üzülür. Hariciye Koğuşuna çıkarlar. Harap olmuş bedeni ve ruhunun üzerine içeri giren hademe tuz biber eker. Kendilerine dârümuallimînli bir gencin bacağının kesildiği haberini verir. O anda, bu gençle aynı kaderi paylaşma ihtimali, zayıflamış psikolojisini tamamen çökertir, muayene odasına hademe ve doktorun yardımı ile çıkar. Bacağı kesilen çocuğun ameliyatının dehşetini henüz orada bulunanlar, operatör hariç, üzerlerinden atamamıştır. Operatör, hasta çocuğun film camlarına bakarken çıkardığı sesler, onun bacağının durumunun kötüleşmiş olduğunu hissettirir. Ardından dizine de hızlıca bir göz atar. Operatörün kendisiyle kurduğu göz temasından da dizinin vaziyeti hakkında anlam çıkartır. Söyleyeceklerinin vahametini gözleriyle haber verdiğini düşünür ve titremeye başlar. Çocuğun titremesi o andaki psikolojisinin fizyolojisine etki etmesi sebebiyledir. Sıkıntı durumunda derin keder nedeniyle derinin ıssı düşebilmektedir.³³¹ Bu ıssı düşüklüğü de vücutta titreme şeklinde kendini göstermiştir. Operatör, çocuğun bu hastalığı yedi senedir çektiğini öğrenince, hastalığa bacağı keserek son vermek isteğini bildirir. Bu sözler üzerine çocuğun yüzü değişir ve operatörün teselli etmek için söylediği takma bacak kullanma fikri, hasta çocukta dayanacak güç bırakmaz ve bayılır. Ayıldığında az önce öğrendiği gerçekle yüzleşmemek için ameliyathaneyi görmek istemez ve gözlerini yumar; pansumanı bitince de hasta bacağına rağmen koşarak dışarı çıkar. Bir arabaya binerek hastaneden kaçarcasına uzaklaşır.

Hastalığıyla beraber akraba ve dost ziyaretleri de artar. Misafirlerin yanında kendini hepsinden fazla sakin bulan çocuk, herkes gidip kendiyile baş başa kalınca dehşet duyar. “Vücudumun büyük bir parçasını kaybetmek hayaline bir saniye katlanamıyorum, içime baygınlıklar geliyor, ellerimle hasta bacağı tutuyorum ve onun ölümünü kendi ölümünden daha dehşetli buluyorum.”³³² Bacağını kendisinden ayırarak kişileştirir. Bacağın ölümü olarak tabir ettiği bu eksikliği kendi ölümünden daha korkunç addeder. Buradan eksik bir bacakla yaşamaktansa ölmeyi yeğlediği anlamı çıkartılabilir. Bütün ilgisi ve dikkati hasta bacağına yönelir. “her parçası, her hareketi, her yeni aldığı şekil bana birçok düşünceler veriyor, canlanıyor, ehemmiyet kazanıyor, şahsiyet sahibi oluyor ve öteki sağlam uzuvlar arasında idama mahkûm bir kardeş gibi,

---

³³¹ Köknel ve Özügürlü, *Tıpta Ruhbilim*, s. 96.

³³² Safa, *Koğuşu*, s. 88.

endişeli bir hareketsizlikle susuyor.”³³³ Kendinden ayırttığı, şahsiyet kazandırdığı bu hasta bacağına kendisini yedi senedir süründürdüğü, sonunda da kesilmeyi kabullendiği için öfke duyar.

Ona bu ameliyatı hatırlatacak her görselden kaçar, ekmeğin kesilmesine dahi bakamaz. Bu uzvun boşluğuna nasıl katlanacağını düşünür. Hayatını mahvedecek bu ameliyat düşüncesi sırasında bile Nüzhet, bir saniye aklından çıkmaz. Kendisine acıyacağını, üzüleceğini hayal ederken gözleri yaşarır. Onun karşısında kendini eksik bacağıyla hayal etmekten kaçar. Kendisine bakışların değiştiğini ve bu bakışlarda ruhunun yansımalarını gördüğünü veciz bir biçimde ifade eder. Çevresindeki insanlar gibi ruhu da onun bu durumuna acımaktadır. Bu yüzden çevresindekilerin kendisine bakışlarında ruhunun aksettiğini görür.

Muayene olmak için *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'na doğru yine ağaçların sıhhatine imrenerek ilerlerken bu defa yalnız değildir. Her zaman tek başına geldiği hastaneye Mithat Bey ve bir arkadaşı ile gelmiş olmak onda iyileşme ümidini arttırıcı bir etki yaratır. Onun hem korku hem de ümit duyguları yaşadığı beyazlıklar ve korku ile karışık parıltılar görerek dehlize girmesinden anlaşılmaktadır.

Odada beklerken operatörün iki sene evvel kendisine söylediklerini hatırlar. Bacağı iyileşince top oynayabileceğini müjdeleyen operatöre futbolu sevmediğini bildirince o; “Ha... Sen roman okumayı seviyorsun. Fakat onu da okuma, heyecan senin için iyi değil. Sinirlerine dikkat et.”³³⁴ der. Operatörün bu sözlerinden çocuğun psikolojisinin hastalığına etki ettiğini, bu nedenle onu üzecek şeylerden uzak durmasının önemini anlamaktayız. Olumsuz psikoloji fiziksel hastalığına, hastalığın kötü gidişatı da psikolojisine etki eder. Hasta çocuk, kısır bir döngü içerine girer. Fakat fiziksel hastalığının sebebi psikolojik kaynaklı olmadığı için genel itibariyle fiziksel hastalığı onu olumsuz psikolojiye sürükleyen sebeptir.

Bu sözlerin üzerine bütün doktorlarda tedavilerinde hastanın psikolojisine yer vermemek kusurunu bulur. Sözüne psikolojisinin hastalığını ne kadar etkilediğini belli eden şu cümleyi ekler: “Keşke futbol oynasaymışım; belki de bacağımı Nüzhet’in aşkı kadar yormazdı.”³³⁵

---

³³³ Safa, *Koğuşu*, s. 88.

³³⁴ Safa, *Koğuşu*, s. 91.

³³⁵ Safa, *Koğuşu*, s. 91.

Operatör, çocuğun ne kadar zayıf olduğunu görerek hayrete düşer. Muayenenin ardından o da diğer operatörlerin kararının doğru olduğunu, bacağın kesilmesi gerektiğini söyler. Fakat hastanede aylarca kalmayı kabul edip, üç beş ameliyat geçirirse bacağının kurtulma ihtimalinin olduğunu da ifade eder. Hasta çocuk var gücüyle dayanacağını haykırır. Böylece *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nda geçireceği ıstıraplı günler başlar.

Görüldüğü üzere *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* romanının olay örgüsü, üç halkada cereyan eden, üç ayrı çatışma ile şekillenmektedir. İlk halkada çatışma, çocukla hasta organ arasında meydana gelir. İkinci halkada çatışma, çocukla çevresi arasına kayar ve nihayet üçüncü halkada, tekrar çocukla hasta organ arasında gerçekleşir. Zaten romana gerilim kazandıran taraf da burasıdır; çatışmalar, çocuğun dramını hazırladığı gibi, aynı zamanda onu, daha yakından tanımamızı da sağlar.³³⁶

Hasta çocuk, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nu tasvir eder. Burada kırmızı ve mavi renklerini görürüz. Bu renkler hastalığının, korku ve ümit duyguları arasında kalan çocuğun zıt duygularının yansımasıdır. Kırmızı renk burada tehlikeyi yani bacağının kesilme olasılığını simgelerken; mavi renk huzurun ve rahatın yani çocuğun iyileşmesinin simgesidir: “Yerde kırmızı muşambalar. Çırılçıplak mavi duvarlar.”³³⁷ Mithat Bey ve arkadaşının gitmesiyle yalnız kalan kahraman, odaya şimdiye kadar hiç tanımadığı, yabancı bir akşamın girdiğini söyler. “Gittikçe artan karanlık, iki parça eşyayı da benden uzaklaştırıyor ve beni daha yalnız bırakıyor.”³³⁸ Siyah rengin hasta çocukta çağrıştırdığı olumsuz duygular sebebiyle odaya dolan karanlıkla birlikte yalnızlığı ve korkusu da artar. Odadan ışığın çekilmesiyle kendisine ait her şeyin çekildiğini söyler ve ekler:

İçimde bir boşluk. Garip ve büyük bir his, derinliklerime doğru kaçıyor, gizleniyor. Ruhum karartılarla, sessiz ve şekilsiz gölgelerle, eşya arkasına saklanan hayaletler gibi kendilerini göstermeden korkutan meçhul varlıklarla dolu.

Kapım kapalı. Açmak istemiyorum. Açarsam hastahanenin benim için hazırladığı felâketlerin hepsi birden içeri girecek sanıyorum.

³³⁶ Tekin, *Peyami Safa*, s. 163.

³³⁷ Safa, *Koğuşu*, s. 93.

³³⁸ Safa, *Koğuşu*, s. 93.

Karanlık bastı. Elektrik düğmesini çevirdim. Gayet zayıf bir ışık. Ancak odanın büyük çizgilerini görebiliyorum. Teferruat sarı bir belirsizlik içinde bulanıyor.³³⁹

Sarı rengin hastalığı ifade ettiğini daha önce vurgulamıştık. Sarı belirsizlik ifadesi, bacağıın durumunun belirsizliğine işaret eder. Karanlıklar ve sarı renk hasta çocuğun içinde bulunduğu olumsuz ruh hâlinin yansımasıdır. Bu tasvirlerden bacağıının kurtulacağına dair ümidinin azaldığını görürüz. Hemen akabinde kapısının açılmasıyla ışıklı dehliz ortaya çıkar. Işıklı dehliz ifadesinden, hastalığı hakkında en karamsar olduğu zamanda bile iyileşme isteğinin yok olmadığı anlaşılmaktadır. İçeri giren kadın da onun bu tezdını ve umut ve karamsarlık arasındaki gidiş gelişini gösterir: “Bembeyaz bir gömleğin üstünde esmer bir baş. Siyah kaşlar, yuvarlak ve kabarık, akları parlayan, oyuklarına mihli, sabit, katı gözler.”³⁴⁰ Kadının tasvirinde yer alan bembeyaz ile esmer, siyah ile aklar zıtlığı dikkati çeker.

Hastanede geçireceği ıstıraplı günleri düşünerek yatağına korku ile bakar. Hemen o anda büyük mesafeleri, çayırları, dağ başlarını özler. Çayırlar, yeşil rengi, dolayısıyla onun iyileşme arzusunu ifade eder. Bedensel hastalığı, kahramanın psikolojisini altüst eder. İyileşmek veya sakat kalmak düşüncesi arasında yaşadığı bu bocalama ile ruh hâli gittikçe kötüleşir. “Hafızam kapalı hiçbir şey hatırlayamıyorum. Hattâ, kulaklarım bile tıkandı. Göğsümde müthiş bir tazyik var. Bağırarak arzuları gelip gidiyor.”³⁴¹

Hastalığın çocuğun psikolojisine olumsuz etki ettiği görülmektedir. İsmail Çetişli, kahramanın yaşadığı hastalığın sadece maddi, fiziki ve bedenî olmakla sınırlı kalmadığını, en az onun kadar manevi ve ruhî olduğunu da belirtir.³⁴² Selçuk Çıkla ise hastalığın ve ona bağlı olarak oluşan duyguların romana hâkim olduğunu şöyle ifade eder:

Peyami Safa'nın sekiz yaşından on beş yaşına kadar yoğun olarak sıkıntılarını çektiği kemik veremi ona *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nu yazdırmıştır. Bu roman edebiyatımızda bir hastalığın, hastalığa bağlı

³³⁹ Safa, *Koğuşu*, s. 93-94.

³⁴⁰ Safa, *Koğuşu*, s. 94.

³⁴¹ Safa, *Koğuşu*, s. 94.

³⁴² İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş/ 2: Hikâye- Roman- Tiyatro*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2004, s. 244.

kayguların ve korkuların, ümitlerin ve ümitsizliklerin bütün eser boyunca anlatıldığı nadir romanlardan biridir.³⁴³

Duvarların üstüne üstüne geldiğini hisseder. Ruhu iyice daralır. “Kanım soğuyor. Kireçleniyorum. Birçok defa elektrik ziline basmak istediğim halde kımlanamıyorum. Biraz yürürsem, onların bana doğru geldiklerini görerek geri çekiliyorum.”³⁴⁴ Sonunda hemşire çağırmak için düğmeye basabilir ve çarpıntı ile bekler. Kimse gelmeyince iyice fenalaşır. “Göğsümde müthiş bir baskı. Boylu boyunca bir duvarın altına uzanıp kalmışım gibi hava alamıyorum, kollarımdan ve bacaklarımdan hayat çekiliyor.”³⁴⁵ Yatağa uzanır ve bir çığlık duyar. Bu kendisinden geldiğini idrak edemediği bir çığlıktır. Rahatlama hisseder. Ardından hıçkırıklar duyar ve yine kendisinin ağladığını anlayamaz. Çığlık ve ağlamadan sonra rahatlar ve Nüzhet’i sayıklamaya başlar. Doktor gelir ve kendisine korkmaması gerektiğini söyler. Doktora fena olduğunu söyleyince, doktor da cevaben fena olmasının nedenini onun fena düşüncesine bağlar. Onu sakinleştirerek uyutur. Bu kısım fizyolojik hastalığın çocuğun psikolojisini en fazla etkilediği sahnelerdir. Anlatımının, duyguların aktarımının kuvvetinden dolayı okuyucuyu da derinden etkiler.

Hatta, biraz mübalağa da olsa, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu’nda hastahane ve hastalık tasvirlerinde insanın,” ben de mi hastayım acaba” gibi bir düşünceye kapılması tahlil ve tasvirlerin ne kadar derinlemesine yapıldığını gösterir.³⁴⁶

Ertesi sabah odasına gelen iki erkek ve bir kadının kendisi hakkındaki konuşmaları, hastalığın çocuğun ruhunda yarattığı etkiyi göstermesi açısından oldukça önemlidir: “İkinci ameliyatta belki bacağı kesilecekmiş. Sinirleri çok zayıf, vücut da tehlikeli. Operatör ciğerde bir âfetten korkuyor.”³⁴⁷ Hasta çocuğun sinirlerinin zayıf olması, vücudunu da tehlikeye sokmaktadır. Hastalığı psikolojisini olumsuz etkiler, bu olumsuz etki hastalığının daha da kötüye gitmesine sebebiyet verir.

³⁴³ Çıkla, *Edebiyat ve Hastalık*, s. 197.

³⁴⁴ Safa, *Koğuşu*, s. 96-97.

³⁴⁵ Safa, *Koğuşu*, s. 97.

³⁴⁶ *Peyami Safa*, haz. Osman Nuri Ekiz ve diğer., İstanbul: Toker Yayınları, 1984, s. 39.

³⁴⁷ Safa, *Koğuşu*, s. 101.

Daha önceleri hastalıktan tedaviyle kurtulabilme ümidi bulunan çocuk, çevresine bu ümidin getirdiği iyimserlikle bakmıştı. Ancak daha sonraları, iyileşmesinin ancak ameliyatla mümkün olacağını anlayan çocuk, üstelik Nüzhet'i de kaybetmenin verdiği sıkıntı ile bir çöküntünün içine sürüklenir.³⁴⁸

Operatör, hasta çocuğa çok yemesini, vücudunun zayıf olduğunu söyler. Operatörün ardından kendini yalnız ve çaresiz hisseder. Bacağının kesilmesi düşüncesi ruhunu harap eder. Her an bu haberi alacakmış gibi korkuyla tetikte bekler.

Hastahanenin sessizliği kadar gürültüsü de beni korkutuyordu. Dışardaki bütün faaliyetin beni incitmek için hazırlık olduğu şüphesinden kendimi kurtaramıyordum. Odanın önünde her ayak sesi yaklaştıkça, bana fena bir haber vereceklermiş gibi, korkudan büzülüyordum.³⁴⁹

Koridordan hasta bakıcının kucağında sekiz yaşlarında bir çocuk geçer. Ardından bir çığlık sesi gelir. Çığlık sesi ona, çocuğun kolu yahut bacağının kesilmiş olduğunu düşündürür ve gerilir. Kapıya gelen adam kendisine hazırlanmasını, sıranın ona geldiğini söyler. Hasta çocuk, kendisine ameliyat mı yoksa pansuman mı yapılacağını bilmemektedir. Bu nedenle korkudan ve yeniden gelen çığlık sesinden gevşeyerek çöküverir. Bu sesler ve sıra sende sözü ona bacağının kesileceğini düşündürür. “Titreyerek bacağımı yataktan uzattım: Terliklerimi görüyor fakat sağlam ayağımı bile içine sokamıyor, şaşkınlıktan kaçırıyor, bir türlü giyemiyordum.”³⁵⁰ İçeri giren kadınlardan biri vaziyetini görünce kendisine korkmamasını, pansuman yapılacağını söyler. Operatör bir yandan yarasına bakar bir yandan da kendisine dün gece neler yaptığını, hastaneyi birbirine karıştırdığını, kendisinden çok daha küçük hastalar olduğunu söyler. Fakat ardından sinirlerinin çok yorulmuş olduğunu ifade ederek ona hak verir. Pansumanın ardından yarın ilk ameliyatı olacağını, durumunun ondan sonra belli olacağını söyler. Son sözleriyle çocuğu yüreklendirmeye çalışır: “-Haydi... Korkma o kadar... Buradan bağırılmayı öğrendikten sonra çıkacaksın!”³⁵¹

Öğleden sonra, annesi, arkadaşı ve Mithat Bey kendisini ziyarete gelir. Onların sağlıklı hâlleri yüzlerine ve hareketlerine yansımaktadır. Ve hasta çocuk, ancak hasta

³⁴⁸ Tekin, *Peyami Safa*, s. 157.

³⁴⁹ Safa, *Koşuşu*, s. 102.

³⁵⁰ Safa, *Koşuşu*, s. 103.

³⁵¹ Safa, *Koşuşu*, s. 104.

insanların anlayabileceği bu ince detayı fark eder. Hastalığın psikolojiyi olumsuz etkilemesi gibi sağlık da psikolojiye olumlu yönde bir etki yapmaktadır. Bu yüzden kendisini ziyarete gelenlerin sağlıklı hâlleri dışardan anlaşılmaktadır.

Akşama kadar oturdular. Sıhhatte olmak neş'esini gizleyemiyorlar. Yalnız annemin arada bir gözleri dalıyor.

Bizden uzaklaşmadıkça bize görünmeyen sıhhat, itiyadın verdiği hissizlikle, sağlamaların şuurundan kaçıp nasıl ve nereye saklanıyor? Onu be görüyorum, çünkü benden uzak; onu ben Mithat Bey'in kırmızı yüzünde, çelikli damarlarında, arkadaşımın otururken rahat gerilişlerinde, bacaklarını uzatışlarında, korkusuz bakan gözlerinde görüyorum.³⁵²

Ertesi sabah ameliyat olacağı için sabah olmadan uyanır. Korkusu son haddindedir. Titreyerek nefes alır. Ameliyat anında korkmaktan da korkar. Bu korkunun acıdan daha dehşetli ve dayanılmaz olduğunu şöyle ifade eder:

Korkunun bu en derinleşen nev'i dayanılacak şey değil; ıstırabın vukuundan evvel ruhta bir gölgesinden ibaret olan korku, ıstıraptan bin kat daha müthiş. Muhayyilenin ışığına yaklaştıkça ruhta uzanan, büyüyen ve aslından daha korkunç bir gölge.³⁵³

Odasına giren adam hazırlamasını, ilk ameliyat olacak olanın kendisi olduğunu söyleyince sarardığını hisseder. "Müthiş ağırlığı altında ruhumu deviren korkudan kurtulmak için, felâketin üstüne yürümek istiyorum. İstıraptan korkmamanın tek ilacı ıstıraptır. Bu ateşi o ateş söndürür."³⁵⁴

Ameliyat odasına nasıl gittiğini bilemez. Beyazın hasta çocuğun sağlığına kavuşma arzusunu temsil ettiğini ifade etmiştik. Burada da odanın bembeyaz olmasından çocuğun iyileşme isteğinin devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Burayı bir rüya odası olarak tanımlar. Ameliyatın ardından dördüncü pansumanı olan hasta çocuğa operatör iyi olduğunu söyler. Can sıkıntısı çok fazladır. Kendini kitaplardaki kahramanlardan daha mühim bulduğu için kitap da okuyamaz. İstırabının buna mani olduğunu belirtir.

Yedinci pansumanın ardından operatör bacağının kurtulduğunu fakat yere basmayacağını söyler. Nüzhet, kendisine gönderdiği kartta ziyaret edemediği için af

³⁵² Safa, *Koşuşu*, s. 104.

³⁵³ Safa, *Koşuşu*, s. 105.

³⁵⁴ Safa, *Koşuşu*, s. 105.

diler. Nüzhet'in babasına nüzul indiğini, kendisini sayıkladığını öğrenir. Hastaneye iyice alışan hasta çocuk şunları söyler: “İstirabın derinlerine inildikçe sevincimizi kaybetmek korkusu kalmadığı için, yeni bir sevinç başlıyor: İstirabın ilâcı ıstıraptır. İkisinin hâsıl-ı zarbı: Sevinç.”³⁵⁵

Son sayfalar, yazarın hastalıkla ilgili aforizmalarıyla doludur: “Bir gün hastahanelerde okunmak için bir roman yazsam ve bu notlarımı içine karıştırısam...”³⁵⁶ “Büyük bir hastalık geçirmeyenler, her şeyi anladıklarını iddia edemezler.”³⁵⁷ “İki hasta kadar birbirine yakın hiç kimse yoktur.”³⁵⁸ “Hasta olmayanlar bizi ne kadar az anlayacaklar!”³⁵⁹

Üç gün içinde hastaneden çıkacak olan hasta çocuğun dizi yaralar iyileşince alçıya konacaktır ve bir daha hareket etmeyerek kısılacaktır. Hastanede kalanlar kendilerine hem gıpta hem de merhamet etmektedirler. “Nadir insanların bildikleri ince bir saadeti kendilerine hasrediyorlar. Hasta olmayanların bilemedikleri bu saadeti, ilerde, hiç olmazsa hatırlayabilsem.”³⁶⁰ Burada da yalnızca hasta olanların bilebileceği bir ruh durumundan söz etmektedir. Hastaneden çıkarken bu odada inleyecek olan hastaları şimdiden iyi tanıdığını söyler. Bu tanıma şeklinden kastettiği, o hastaların ruh hâlleridir. Ebediyen hasta bir insan olarak kalacağını söylemesiyle roman son bulur.

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, sekiz yaşından beri mafsalsız iltihabından mustarip bir çocuğun hastalığının ruh hâline yansımalarının romanıdır. Hastalığı nedeniyle rahat yürüyüp koşamaz, sevdiği kızla evlenemez, hastanede geçirdiği günler nedeniyle kendi ifadeleriyle göreceği, işiteceği, tadacağı, okuyacağı ve yazacağı, yapacağı işler birikir.³⁶¹ Bütün bunlar sağlıklı insanlara imrenmesine ve kendisinde yetersizlik duygularının oluşmasına sebebiyet verir. Bu yüzden bedenen hasta olan çocuk ruhen de hastalanır. Kendisinde bunalımlar, kaygı ve korku durumlarıyla aşağılık kompleksi oluşur. Bu romanda fizyolojik bir hastalığın psikolojik hastalığa dönüşmesi net bir

---

³⁵⁵ Safa, *Koğuşu*, s. 108.

³⁵⁶ Safa, *Koğuşu*, s. 108.

³⁵⁷ Safa, *Koğuşu*, s. 109.

³⁵⁸ Safa, *Koğuşu*, s. 109.

³⁵⁹ Safa, *Koğuşu*, s. 109.

³⁶⁰ Safa, *Koğuşu*, s. 108.

³⁶¹ Safa, *Koğuşu*, s. 107.

biçimde görülmektedir. “*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* hasta bir gencin yıkık ve perişan psikolojisini, hastalık karşısında insanın çırpınışlarını, karamsarlığını dile getirir.”³⁶²

Birinci bölümde el aldığımız *Bir Akşamdı*, *Şimşek*, *Yalnızız* ve *Sözde Kızlar* adlı romanlarda psikolojinin bedene etki ettiğini, bu bölümde incelediğimiz *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* romanında ise bedenin psikolojiye etki ettiğini gördük. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*’nda ayrıca beden psikoloji etkileşiminin çift yönlü olduğunu keşfettik. Hasta çocuğun bacağındaki hastalık psikolojisine olumsuz etki ederken bu olumsuz ruh hâli, bacağındaki hastalığın daha fazla ilerlemesine sebep olur. Etkileşimin kaynağı bedensel hastalık olduğundan, bu romanda temel olarak fiziksel hastalık psikolojiye etki etmektedir.

---

³⁶² *Peyami Safa*, haz. Ekiz ve diğer., s. 64.

SONUÇ

Bu çalışmada Peyami Safa'nın romanlarındaki hastalıkları ele aldık. *Bir Akşamdı, Şimşek, Yalnızız* ve *Sözde Kızlar* romanlarında psikolojinin bedene, *Dokuzuncu Hariciye Koşusu*'nda ise bedenin psikolojiye etki ettiği görülmektedir. Buradan hareketle psikolojinin bedene etkisi bölümünde incelediğimiz bu dört romandaki ruhsal rahatsızlıkları ve hastalıkları tek tek tespit ederek sebep oldukları fizyolojik rahatsızlıkları ortaya çıkardık. Bedenin psikolojiye etkisi başlıklı bölümde ise *Dokuzuncu Hariciye Koşusu*'ndaki fizyolojik rahatsızlığın kahramanın psikolojisine nasıl etki ettiğini, onu ruhsal yönden de hasta ettiğini göstermeye çabaladık.

Tezimizi yazarken psikanaliz yöntemini kullandık. Girişte verdiğimiz tanımlarda belirttiğimiz üzere psikanaliz, varsayımlardan hareket ederek ruhsal durumlardan çıkarım yapar. Bu nedenle psikanalizin, çalışmamız için en uygun teknik olduğuna karar verdik. Çeşitli psikoloji sözlüklerinden, psikoloji ve psikanaliz kitaplarından yararlanarak hastalıkları anlamaya ve tanımlamaya çalıştık. Tezimizde Peyami Safa'nın romanlarındaki bedensel hastalığın ruhsal hastalıklara, ruhsal hastalıkların da bedensel hastalıklara sebep olduğu savını kanıtlamaya çalıştık.

Yazarın hastalıkla ilgisi, kendisinin de küçük yaşta hastalanması sebebiyledir. Bu hastalık yazarda hem psikoloji hem de tıp merakını doğurur. Geniş bir tıp ve psikoloji bilgisine bu sayede erişir. Hastane ortamında edindiği tecrübeleri ise *Dokuzuncu Hariciye Koşusu*'nda aktarır. Bu roman tecrübî olması hasebiyle, gerçekçi tahlil ve tasvirleri sayesinde kahramanın ruh dünyasına ışık tutarak büyük beğeni toplar. Bu romanda on beş yaşında hasta bir çocuğun bedenindeki hastalığın nasıl ruhsal hastalığa dönüştüğünü görürüz. Hastalık çocuğun ruhuna etki ederek onun baktığı tabiata, evlere, eşyaya ve renklere kadar her şeye yansır. Bedenindeki hastalıkla mücadele eden çocuk hastalığın ruhunda açtığı yarayla birlikte çıkmaza düşer.

Peyami Safa'nın bu dört romanındaki hastalıkları incelediğimizde fark ettik ki, baş ya da tali kahramanların, başlarına gelen üzüntü verici bir olayın ardından bedenlerinde bir rahatsızlık veya hastalık meydana gelmektedir. Yani roman karakterlerinin psikolojileri fizyolojilerine tesir ederek psikofizyolojik hastalıklar ortaya çıkarmaktadır.

Bir Akşamdı Meliha karakterinin krizlerinin romanıdır. Yaşadığı yer olan İzmit'teki tekdüze hayattan sıkılarak Kâmil Bey'le İstanbul'a kaçar. Kâmil Bey'in ve ilişki kurduğu diğer erkeklerin kendisini aldatması sonucu psikolojik bunalımlar yaşar. Geçirdiği bunalımlar fiziksel rahatsızlıklara dönüşür.

Meliha'nın annesi babasını birçok defa aldatmış, hafifmeşrep bir kadındır. Annesinin bu durumu babasını üzüntüden hasta eder. Ardından Meliha'nın İstanbul'a kaçması, hayatta değer verdiği tek varlık olan kızının uzaklaşmasıyla hastalığı ilerler ve ölür. Sermet Bey, Meliha ile çocukluk arkadaşıdır. Babasının intihar etmesi sonucu sınırları bozularak hasta olan Sermet Bey de Meliha'yı sevmektedir. Meliha'nın kendisine karşılık vermemesi Sermet Bey'i önce hastalığa ardından ölüme sürükler. *Bir Akşamdı* psikolojik hastalıkların bedensel hastalıklara dönüştüğü örneklerle doludur. Roman baştan sona Meliha'nın sebebi psikolojik sonucu fizyolojik krizlerini içerir.

Şimşek romanında çok hassas bir karaktere sahip olan Müfid, karısını kıskanmakta ve çevresindeki erkeklerden, özellikle dayısından, karısı ile münasebetleri olduğu düşüncesiyle şüphe duymaktadır. Bu şüphe ve kıskançlık Müfid'i içten içe tüketir. Karısını kıskandığı ve ondan şüphe ettiği anlarda vücudunda rahatsızlıklar meydana gelir. Pervin de kocası Müfid'i aldattığından, bunun kocası tarafından anlaşıldığını zannettiği zamanlar fenalık geçirir. Her ikisinin de bozulan psikolojileri bedenlerine rahatsızlık olarak yansır. Müfid'de bu kıskançlık ve şüphe duyguları onun verem olmasına neden olur. Verem bilindiği gibi üzüntü kaynaklı bir hastalıktır. Müfid de bu hastalığa üzüntüden yakalanır. Ufak çaplı şüphe krizleri sonunda büyüyerek onu yatağa düşürür.

Yalnızız romanı yazarın hastalık hakkında görüşlerini bildirdiği romandır. Peyami Safa bu romanda bütün hastalıkların sebebinin sıkıntı olduğunu, dolayısıyla psikolojik kökenli olduğunu söylemektedir. Romanda hastalık, ruhun isyanı olarak adlandırılır. Ona göre hastalık ruhta başlayıp vücuda sirayet eden bir isyandır. Yazar hastalık hakkındaki düşüncelerini Samim karakteri vasıtasıyla ifade etmektedir. Samim'in kurduğu ütopyik dünya olan Simeranya'da hastalığın sebebi hastanın vücudundan önce hayatında ve ruhunda aranmaktadır. Romanda Aydın karakteri matematik dersini geçemeyecek olmanın verdiği stresle hastalanır. Mefharet, kızı Selmin'in evlilik dışı ilişki ile hamile kaldığını öğrenince rahatsızlıklar geçirir. Meral'in babası kızının davranışlarına üzülmeye başlar. Meral de çeşitli sebeplerden iç

sıkıntıları yaşar. Bu sıkıntılar etkisini vücudunda gösterir. Romanda pek çok psikolojik kaynaklı bedensel bozukluk yaşanmaktadır.

Sözde Kızlar romanının başkahramanı Mebrure yalnızlıktan, çaresizlikten ve heyecandan rahatsızlıklar geçirir. Behiç Belma'yı hem manevi açıdan hasta etmiş hem de ona frengi hastalığını bulaştırmıştır. Belma'nın ağabeyi Salih, durumu öğrenince Behiç'e olan öfkesinden çıldırarak tımarhaneye kaldırılır. Belma, Behiç'in Mebrure ile evleneceğini öğrenince hastalığı ilerleyerek yatağa düşer. Ardından Behiç'in kendisine yaşattıklarına dayanamayarak intihar eder. Bu romanda, diğer romanlarda görmediğimiz bir durumla karşılaşmaktayız. Mebrure babasının hayatta olduğu haberini aldığı anda sevinçten bedeninde değişiklikler meydana gelir. Sevinçten titreme, yüz kızarması, delirecek hâle gelme duygu durumlarına diğer romanlarda rastlamamaktayız. Bu romanda hem olumlu hem de olumsuz psikolojinin bedene etkisi görülür.

Psikolojinin bedene etkisini incelediğimiz bu dört romanın yanı sıra *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nda beden psikolojiye etki ettiğini gördük. Kahramanın yaşadığı bedensel hastalık ruhunu esir alarak onu psikolojik yönden de hasta etmektedir. Bedensel hastalığı psikolojisine olumsuz etki ederken, bozulan psikolojisi bedensel hastalığının daha da ilerlemesine neden olmaktadır. Psikolojisinin olumlu olduğu, mutlu zamanlarda hastalığı önceki hâline nispeten iyiye giderken psikolojisinin kötü olduğu zamanlarda bacağındaki hastalık da kötüye doğru gitmektedir. Bacağındaki hastalık kahramanın günlük yaşantısına, aşkına, çevresiyle kurduğu ilişkilere de yansır. Hayatındaki olumsuzlukları değiştiremediği için psikolojisi gittikçe kötüleşir. Doktorlar sürekli sınırlarını yormaması gerektiği yönünde uyarılarda bulunur. Ruh hâlinin iyi olması bacağın iyileşmesi için gereklidir. Kahraman bu uyarılara dikkate almaz. Bu şekilde hastalığı psikolojisini, bozulan psikolojisi de hastalığına olumsuz yönde etki ederek kısır bir döngü içerisine girer. Ruh hâlinin bozulmasına neden bacağındaki hastalık olduğu için temel olarak bu romanda bedensel hastalık psikolojiye etki etmektedir.

İncelememiz sonucunda Peyami Safa'nın romanlarında beden psikolojiye, psikolojinin bedene etki ettiği anlaşılmaktadır. Romanlardan aldığımız örneklerle bu durumu açıklamaya ve bedensel hastalıkların psikolojiye, psikolojik hastalıkların bedene etkisini kanıtlamaya çalıştık. Safa'nın romanlarında karakterlerin hastalıkları üzerinden gördüğümüz beden-ruh ilişkisini, yazarın karakter yaratma yöntemi olarak

kullandığını söylemek mümkündür. Romanlarda yer alan doktorların da fizikselden ziyade ruh durumlarıyla ilgilenmeleri kurmaca içinde tezi destekleyen bir unsur olarak kullanılmış olabilir. Safa'nın hastalıkların meydana gelme sebebi olarak olumsuz psikolojiyi göstermesi, romanlarında da ağırlıklı olarak ruhsal kaynaklı bedensel rahatsızlıkların yer alması bize bu durumu kanıtlamaktadır. Hastalıklara bağlı ruh ve beden etkileşiminin yoğun olarak geçtiği beş romanını ele aldığımız bu tezde, dört romanda ruhsal kaynaklı bedensel hastalık ve rahatsızlıkları; bir romanda ise bedensel kaynaklı ruhsal hastalıkları tespit ettik. Yazarın psikolojik kaynaklı rahatsızlıklara büyük pay ayırması onun, hastalıkların ruhsal kaynaklı olduğu yönündeki görüşünü destekler niteliktedir.

KAYNAKLAR

- Adler, Alfred. *Psikolojik Aktivite: Üstünlük ve Toplumsal İlgisi*. Çev. Belkıs Çorakçı. İstanbul: Say Yayınları, 1996.
- Aköz, Ali. "Yoksun Bir Adam: Peyami..." *Hece: Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa*. Peyami Safa Özel Sayısı 217 (2015): 55-59.
- Arkun, Nezahat. *İntiharın Psikodinamikleri*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1978.
- Asiltürk, Baki. *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Hastalık*. İstanbul: İkaros Yayınları, 2009.
- Ayvazoğlu, Beşir. "Peyami Safa: Fırtınalı Bir Hayatın Kısa Hikâyesi", *Peyami Safa*. Ed. Beşir Ayvazoğlu ve Selçuk Karakılıç. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2015, 21-72.
- Baydar, Mustafa. *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar: 50 Sanatçı: Biyografi, Röportaj*. İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kağıtçılık, 1960.
- Budak, Selçuk. *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2000.
- Cebeci, Oğuz. *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2004.
- Chappell, Matthew N. *Üzüntüsüz Yaşama Yolu*. Çev. Nuriye Müstakimoğlu. İstanbul: Nebioğlu Yayınevi, 1950.
- Clark, Tom. *Psikanalizin Cazibesi*. Çev. Nevzat Kıracı. Ankara: Alkım Yayıncılık, 1992.
- Çetişli, İsmail. *Metin Tahlillerine Giriş/2: Hikâye- Roman- Tiyatro*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Çıkla, Selçuk. *Edebiyat ve Hastalık*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2016.
- Döğüşgen, Mehmet Murat. *Psikoloji Psikiyatri Sözlüğü*. İstanbul: Emre Yayınları, 2005.
- Eliot, T. S. "Hamlet", *Denemeler*. Çev. Akşit Göktürk. İstanbul: Afa Yayınları, 1987.
- Emre, İsmet. *Edebiyat ve Psikoloji*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2005.
- Forster, E. M. *Roman Sanatı*. Çev. Ünal Aytür. İstanbul: Adam Yayınları, 1985.
- Foulcault, Mary. *Telkinle Tedavi: Psikoterapinin "Sihirli" Gücü*. Çev. Hasan Kartal. İstanbul: OHM Yayınları, 1992.

- Foucault, Michel. *Akil Hastalığı ve Psikoloji*. Çev. Emre Bayoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.
- Freud, Sigmund. *Psikanalize Giriş Dersleri*. Çev. Selçuk Budak. Ankara: Öteki Yayınevi, 1994.
- Geçtan, Engin. *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.
- Geçtan, Engin. *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Metis Yayınları, 2004.
- Göze, Ergun. *Peyami Safa: Hayatı, Şahsiyeti, Tesiri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.
- Göze, Ergun. *Üç Büyük Mustarip: Cemil Meriç, Peyami Safa, Necip Fazıl Kısakürek*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1995.
- Güleç, Cengiz. *Psikiyatrinin ABC'si: Ruhsal Bozukluklar, Tanısı ve Tedavisi*. İstanbul: Gendaş Kültür, 1999.
- Günday, Rıfat. "Maupassant'ın Güzel Dost (*Bel-Amı*) ve Peyami Safa'nın Sözde Kızlar Romanlarında Bir Ahlak Sorunu Olarak Evlilik Dışı İlişki". *TÜBAR XX*(2006): 61-103.
- Gürün, O. A. *Psikoloji Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1991.
- Habip, Bella. *Psikanalizin İçinden*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007.
- Hacıeminoğlu, Necmettin. *Edebiyat Tahlilleri*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2004.
- Hançerlioğlu, Orhan. *Ruhbilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997.
- Horney, Karen. *Psikanalizde Yeni Yollar*. Çev. Selçuk Budak. Ankara: Öteki Yayınevi, 1994.
- Kanter, Beyhan. "Peyami Safa'nın Romanlarında Beden İmgesi", *Peyami Safa*. Ed. Beşir Ayvazoğlu ve Selçuk Karakılıç. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2015, 253-287.
- Köknel, Özcan ve Kurban Özuğurlu. *Tıpta Ruhbilim*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1983.
- Köseoğlu, Nevzat. *Peyami Bey: Hayatı ve Düşünce Dünyası*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2011.
- Moran, Berna. *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.

- Okay, Orhan. *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988.
- Özcan, Mehmed Tefrik. *Angoisse (Sıkıntı): sıkıntının sebep olduğu uzvi ve ruhi hastalıklar alkolizma, intiharlar, istatistikler.. telkin ve rüya cinsiyet nazariyesinin (Freudisme) baştan sona tenkidi*. Ankara: Güven Matbaası, 1966.
- Özer, Abdullah, “Sado Mazoşizm ve Cinsel Terapi”, (2011).
https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_7066.htm (erişim 5. 11. 2017).
- Özgü, Halis. *Aşağılık Kompleksi ve Hayatın Manası*. İstanbul: Özgü Yayınevi, 1986.
- Peyami Safa. Haz. Osman Nuri Ekiz, Müslim Ergül, Vahap Kabahasanoğlu, Zekeriya Nıkbay, Yalçın Toker, Atilla Yayım, İstanbul: Toker Yayınları, 1984, s. 39.
- Rycroft, Charles. *Psikanaliz Sözlüğü*. Çev. M. Sağman Kayatekin. İstanbul: Ara Yayıncılık, 1989.
- Sontag, Susan. *Bir Metafor Olarak Hastalık*. Çev. İsmail Murat. İstanbul: Bilim/Felsefe/Sanat Yayınları, 1988.
- Safa, Peyami. *Bir Akşamdı*. İstanbul: Ötüken Yayınları, t.y.
- Safa, Peyami. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*. İstanbul: Ötüken, 2000.
- Safa, Peyami. *Sanat Edebiyat Tenkit*. İstanbul: Ötüken, 1990.
- Safa, Peyami. *Sözde Kızlar*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2000.
- Safa, Peyami. *Şimşek*. İstanbul: Ötüken Yayınları, t.y.
- Safa, Peyami. *Yalnızız*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1999.
- Sevinç, Canan. “Peyami Safa’nın Romanlarında Metafor Olarak Hastalık”. *Hece: Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa*. Peyami Safa Özel Sayısı 217 (2015): 94-103.
- Sıtkı, Cahit. *Peyami Safa Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi, 1940.
- Songar, Ayhan. *Çeşitleme*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 1981.
- Sunat, Halûk. *Spinoza ve Psikanaliz ve Hayat*. İstanbul: Yirmidört Yayınevi, 2008.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1969.
- Tatlıldil, Elif ve Engin Turan. “Paranoid Kişilik Bozukluğu”. *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences Psikiyatri AD 3* (2007):17-23.

- Tekin, Mehmet. *Romancı Yönüyle Peyami Safa*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1999.
- Tura, Saffet Murat. *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*. İstanbul: Pusula Yayıncılık, 2004.
- Uraldı, Cem. "Edebiyat ve Sağlık". *Hece: Edebiyat ve Hastalık* 225 (2015): 101-102.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, İsimler, Eserler, Terimler*.1998. "Şimşek", s. 170-171.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, İsimler, Eserler, Terimler*.1998. "Yalnızız", s. 555-556.
- Utku, Cavit. *Ruhun Okyanusu*. Ankara: Agarta Yayınları, 2006.
- Uysal, Bilâl "Psikolojik Roman ve Peyami Safa'nın Romancılığı". *Hece: Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa*. Peyami Safa Özel Sayısı 217 (2015): 116-126.
- Yellowlees, Henry. *Ruh ve Akıl Bozuklukları: Psikiatriye Giriş*. Çev. Ender Gürol. İstanbul: Varlık, 1966.
- Yıldız, Handan Acar "Peyami Safa: Zıt Yönlü Metafor/Yalın Olmayan Yalnızlık/Ruhsal Acının Fiziksel Tarifi". *Hece: Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa*. Peyami Safa Özel Sayısı 217 (2015): 90-93.
- Yücel, Müslüm. *Edebiyatta Ölüm ve İntihar*. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2007.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Merve	Toprak	
Doğum Yeri ve Yılı	Sürmene	1989	
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Arapça, Farsça		
ve Düzeyi	Orta		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı	
Lise	2004	2007	Üsküdar Anadolu İmam Hatip Lisesi
Ön Lisans	2007	2009	Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksek Okulu Yerel Yönetimler
Lisans	2010	2014	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı
Yüksek Lisans	2014	2017	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı
Doktora			
Çalıştığı Kurum/lar	Başlama - Ayrılma Yılı	Çalışılan Kurumun Adı	
1.Üsküdar Belediyesi	2009	2009	Üsküdar Belediyesi Destek Hizmetleri Bölümü (Staj)
2.Dernek	2009	2009	Deniz Feneri
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar	İstanbul Okullar Arası İstiklal Marşını Ezbere Ve Güzel Okuma Yarışması Mansiyon Ödülü 2004		
Yayımlar:			
Diğer:	Meriç Belediyesi Bilgisayar Programı Sertifikası 2008 Yıldız Teknik Üniversitesi Formasyon Eğitimi Sertifikası 2015		
İletişim (e-posta):	merve_t89@hotmail.com		
Tarih	27/12/2017		
İmza Adı Soyadı	Merve Toprak		

